

Bones pràctiques d'intervenció amb immigració i interculturalitat

Quadern Atlàntida 7

Quadern Atlàntida

7

III Jornada Bones Pràctiques amb Immigració i Interculturalitat

“Conèixer i compartir històries de vida”

29 de Novembre de 2018

IV Jornada Bones Pràctiques amb Immigració i Interculturalitat

“Asil i Refugi a la Unió Europea: On estem?”

4 de Novembre de 2019

2021, Atlàntida, Professionals per la Interculturalitat
Barcelona
atlantidamigra@gmail.com
www.atlantida.migra.org

2021, Associació Intercultural Diàlegs de Dona
Barcelona
info.dialegsdona@gmail.com
www.dialegsdona.org

2021, Fundació Apip-Acam
Barcelona
fundacioapipacam@fundacioapipacam.org
www.fundacioapipacam.org

Transcripció i edició: Fundació Apip-Acam - Servei de Publicacions
Impressió: UAN 'TU 'TRI, Disseny i comunicació

ET TROBAREM A FALTAR, MONTSE!

La Feu, com era coneguda per moltes de nosaltres, ha estat una treballadora social incansable, sempre implicada i activa en els espais de reflexió i de debat a l'entorn del treball social, immigració, interculturalitat, i història de la nostra professió.

Una de les aventures professionals que la Montse ha viscut amb més intensitat és l'Associació Atlàntida, que va néixer gràcies a la seva iniciativa. El seu objectiu era crear un espai d'intercanvi entre els professionals dels dos costats del Mediterrani per potenciar el coneixement mutu, compartir experiències i impulsar la formació dels professionals vinculats a la interculturalitat.

Trobarem a faltar el tarannà discret però constant de la Montse, que buscava un món millor per a tothom.

Gràcies, Montserrat, per tot el que has aportat al treball social!
Et tindrem sempre en el nostre record!

III JORNADA BONES PRÀCTIQUES AMB IMMIGRACIÓ I INTERCULTURALITAT

“Conèixer i compartir històries de vida”

BENVINGUDA I PRESENTACIÓ DE LA JORNADA	7
PRESENTACIÓ AUDIOVISUAL “Uns i Altres”	11
PRIMERA TAULA RODONA D’ENTITATS.....	13
Associació Punt de Referència.....	14
Associació Intercultural Diàlegs de Dones Migrades	17
PRIMER DEBAT	20
SEGONA TAULA RODONA D’ENTITATS	22
Mescladís - Fundació Ciutadania i Multiculturalitat	23
Ajuntament de Caldes de Montbui	24
Fundació Apip-Acam	26
SEGON DEBAT	29
CONCLUSIONS I CLOENDA	31

IV JORNADA BONES PRÀCTIQUES AMB IMMIGRACIÓ I INTERCULTURALITAT

“Asil i Refugi a la Unió Europea: On estem?”

PRESENTACIÓ DE LA JORNADA.....	36
CONFERÈNCIA : “Asil i Refugi a la Unió Europea: Un altra política és possible?”	43
Gemma Pinyol, Instratègies	44
PRIMER DEBAT	53
TAULA INTERNACIONAL: “Plantejaments i polítiques a diferents països”	56
Claudio Bolzman, Haut École de Travail Social, Ginebra, Suïssa	57
Emmanuel Jovelín, Universitat de Lorraine França	61
Àngel Miret, Generalitat de Catalunya	63
SEGON DEBAT	67
TAULA ENTITATS D’ACOLLIDA: “El procés d’intervenció amb persones i famílies sol·licitants d’asil”	70
Salem Zenia, Fundació Apip-Acam.....	71
Ignasi Amat, Fundació Germà Tomàs Canet	74
TERCER DEBAT	77

Quadern Atlàntida

7

III Jornada Bones Pràctiques amb Immigració i Interculturalitat

“Conèixer i compartir històries de vida”

29 de Novembre de 2018

Espai Francesca Bonnemaison, Barcelona

BENVINGUDA I PRESENTACIÓ DE LA JORNADA

Montserrat Feu

Presidenta de l'Associació Atlàntida - Professionals per la Interculturalitat

L'Associació Atlàntida - Professionals per la Interculturalitat us dona la benvinguda agraint-vos la participació en aquesta jornada, que considerem important per anar avançant cap a una societat més justa i diversa.

A nivell institucional, en primer lloc, excusar l'absència de la Sra. Lola López Fernández, Comissionada d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona, que no ha pogut assistir-hi. I agrair a la Diputació de Barcelona la seva col·laboració, així com la cessió d'aquest local. Tenim entre nosaltres a la Silvia Casola, assessora tècnica d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, i a l'Oriol Amorós, Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya.

La jornada es planteja com una continuïtat de les que vàrem organitzar en anys anteriors. A la jornada de l'any passat, es va comentar que seria interessant crear un col·loqui amb persones participants d'altres països que havien tingut processos d'integració favorables, per tal d'anar més enllà de presentar sempre el tema amb problemes i dificultats. Per tant, l'objectiu de la jornada és poder compartir i reflexionar amb els participants, les experiències presentades pels ponents des de diferents orígens i treballant des de diferents àmbits.

Hem cregut necessari donar la veu als protagonistes directes d'aquestes experiències integradores, perquè ens diguin com ens veuen a nosaltres i si els programes dels que son usuaris responen a les seves necessitats. La seva mirada i la seva opinió són per a nosaltres molt importants, ja que es tracta de fet de construir junts una estratègia, programes d'intervenció i perspectives de futur.

També a la vegada volem donar visibilitat a les entitats i associacions que els han ajudat. Hem demanat a cada persona que vingui amb l'entitat que li ha donat suport durant el seu procés d'incorporació al nostre país.

Aquestes entitats són:

- Mescladís - Fundació Ciutadania i Multiculturalitat
- Associació Punt de Referència
- Associació Intercultural Diàlegs de Dones Migrades
- Fundació Apip-Acam
- Ajuntament de Caldes de Montbui.

Catalunya és un país amb una població molt diversa, que estem construint entre tots, i això implica un canvi de mirada per a tothom, per a la població que ha vingut de fora i per a la nostra. És un procés que ens enriqueix a tots, que suposa conèixer, intercanviar, compartir i veure conjuntament les perspectives de futur.

Per a la nostra associació, Atlàntida, sempre ha estat un objectiu cabdal posar en comú les bones pràctiques en immigració i interculturalitat. També volem continuar reflexionant sobre quines són les metodologies de treball més útils en aquests processos, com fer el treball en xarxa interdisciplinari, i com construir aquesta intervenció des de diferents perspectives professionals. Perquè nosaltres som una petita associació social que agrupa diversos professionals, des de treballadors socials, educadors, psicòlegs, pedagogs, metges.

També un dels nostres objectius és que tot el que fem quedi recollit, quedi escrit, tot i els pocs mitjans que tenim. En aquest sentit, hem editat un nou quadern Atlàntida, que trobareu a la carpeta. Aquest quadern conté els debats que vam celebrar l'any passat. És un material que ens va molt bé per seguir treballant i desenvolupant els temes tractats.

Un parell de comentaris sobre el programa d'avui:

En comptes de fer una conferència inaugural clàssica, us proposem l'espectacle audiovisual "UNS I ALTRES" de JOMA, artista i dibuixant, que estarà acompanyat pel músic Marc Egea.

També tenim entre nosaltres la Najat El Hachmi, una escriptora molt reconeguda, que estarà present tota la jornada com a relatora, prenent nota dels temes que vagin sortint per poder elaborar unes conclusions provisionals al final de la jornada.

I ara, passo la paraula a la Sílvia Casola.

Sílvia Casola

Assessora tècnica d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona

Moltes gràcies, Montse. Primer de tot, vull excusar l'Antoni Garcia, diputat delegat d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, que per motius d'agenda no ens ha pogut acompanyar.

L'espai en que avui ens trobem, l'espai Francesca Bonnemaison de la Diputació de Barcelona, és l'eix vertebrador de les polítiques a favor dels drets de les dones i dels homes, i és des d'on treballem totes les polítiques municipals adreçades a les dones. Però també és l'espai de totes les entitats que ens ajuden a construir una societat millor i més justa. Per això, quan es vol fer alguna activitat, aquestes portes estan sempre obertes, perquè aquest espai és casa de tothom.

Jo vull ser molt breu però m'agradaria agrair-vos la feina. Perquè fer unes bones pràctiques no és tant senzill i, de vegades, ens dediquem a mirar les coses que no funcionen, i no les que funcionen per replicar-les en altres municipis. I això com a municipi ens va molt bé. Les vostres bones pràctiques ens van molt bé per acabar d'afinar i dissenyar les nostres polítiques municipals, i per ajudar als municipis a crear polítiques municipals.

I la millor manera de fer això és amb un treball conjunt, on entitats i diferents institucions puguem treballar plegades, perquè la suma de totes ens multiplica. El resultat final és que totes les accions que realitzem estan molt més focalitzades, fem una millor inversió dels recursos públics, que són de tothom, i arriben a molta més gent.

Hi ha molta feina a fer i jo estic molt contenta que donem la veu a les persones que han participat en aquestes polítiques. Perquè és la millor manera de saber si funcionen, no funcionen o quines coses podem millorar i ajustar per realment revertir aquesta societat.

Per part meua, reiterar aquesta felicitació i desitjar que durant molts anys puguem continuar treballant plegats.

Sílvia Casola, Oriol Amorós i Montse Feu

Oriol Amorós

**Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya**

En primer lloc vull agrair a l'Associació Atlàntida que un any més m'hagi convidat a xerrar , i agrair-li la feina que fa sempre.

Molts ho sabreu, alguns no, que l'Associació Atlàntida col·labora amb la Generalitat en un servei que és la universitat més productiva de Catalunya. Perquè a Catalunya tenim molts universitaris a qui la llei no els permet reconèixer les seves titulacions.

És un servei que ha generat més d'un miler de titulats. Està situat a la porta de la universitat catalana, que és el consell interuniversitari, el qual organitza les PAU, els trasllats de titulació, accessos a la universitat, etc. I només amb tres administratius. Allà és on van les persones migrades de Catalunya perquè els hi reconeguin la seva titulació. És un servei de molt alta utilitat i valoració.

És important compartir una visió del moment en el que estem: l'any passat estàvem molt colpits pels atemptats i parlàvem dels fills i filles dels migrants i la seva integració. Aquest any m'agradaria parlar d'unes dades que tenim, que marquen un punt d'inflexió i un punt de canvi: vam tenir un procés migratori amb saldo positiu. Cada any hi ha immigració. Cada any entren i surten a Catalunya entre 70.000 i 100.000 persones. L'any 2018 canvia el cicle.

L'any passat parlàvem que hi havia tres fluxos migratoris que requereixen molt suport, que són els refugiats, les entrades per la frontera sud i els joves que emigren sols. Aquest any hi ha molts més fluxos, però la immigració econòmica normal i corrent, de gent que va a un altre país a treballar per ajudar la seva família, ha tornat a créixer. Les dades del padró del 6 de juliol de 2018 indiquen això, un increment de 45.000 persones.

Hi ha un canvi de tendència, perquè així que l'economia es belluga una mica, es nota en la immigració. També ha crescut perquè hi ha molts països en conflicte. Per tant, a la primera dècada del segle XXI vam tenir un moviment migratori, sobretot per factors d'estirada, amb un mercat de treball molt precari i de baixa qualitat, però molt generador de molta ocupació. Ara, el mercat està respirant però no crea aquestes xifres. Llavors venen per motius com que

Hondures s'ensorra, els quals són els primers migrants de Sud-Amèrica a Catalunya. 56.000 persones, i amb permís de residència 25.000. Guatemala s'està enfonsant, Nicaragua arribarà, Equador, l'Àfrica subsahariana.

Actualment, tenim tretze conflictes oberts. Hi ha una crisi social i moral al Marroc que també es nota, i la crisi d'expectatives dels joves marroquins s'està notant. Hi ha una manca de respecte a les persones, a la voluntat de les persones.

Hi ha encara un tòpic horrible del menor migrant que viatja sol, que ve aquí a robar, que consumeix cola. Res més lluny de la realitat: segons un estudi, fet parlant amb els menors que van entrar els primers cinc mesos d'aquest any, aquests joves venen de casa amb un projecte planificat amb la família. L'índex de consum de tòxics està per sota del dels joves catalans. Només el 19% d'aquests menors venen d'estades curtes de carrer. Venen nens que porten brackets, és a dir, que els pares han pagat uns diners i els cuiden. El tòpic i l'estigma sobre aquests nois no respon a la realitat i venen perquè busquen oportunitats.

Per tant, tenim un procés migratori de nou. Creiem que té més efecte d'expulsió d'origen que de crida de recepció. I això suposa un repte, encara que tingui dimensions menors, ja que en un futur generarà un augment de la població depenent d'edat avançada i reduirà la població en edat de treballar. O sigui que aquest efecte expulsió es combinarà amb un efecte atracció que alterarà l'estructura demogràfica. Això de la immigració és un fet estructural i no una cosa temporal i, per tant, hem de gestionar aquesta realitat.

Amb aquest quadre hem de fer dues coses. La primera: atendre aquest flux, sobretot a les persones vulnerables, com els joves menors que viatgen sols. Segur que no tot s'ha fet bé i hi ha hagut nois que han dormit un parell de nits en una comissària. Es tracta d'una emergència social en que s'ha de buscar ubicació per a 3.000 persones, la qual cosa no ens havia passat mai a Catalunya, des dels anys 40, ni amb l'ensorrament del túnel del Carmel. En aquell cas, tothom va mostrar empatia i solidaritat i eren 1.054 persones amb les seves famílies. Ara hem hagut de recol·locar 3.000 menors sols, que necessiten educadors de matí, tarda i nit, i de cap de setmana. Quan fan vacances també s'han de buscar centres i no sempre són benvinguts, ni tampoc sempre rebutjats.

És un flux que hem de cuidar molt, el mateix amb el refugi. Amb el refugi crec que tenim una esperança: els tribunals ens han donat la raó sobre qui ha de portar la cura de les persones refugiades. Hem obert un procés de negociació perquè s'executi la sentència i ens encarregarem d'això. Fins ara, hem ajudat al programa estatal. Quan fa dos anys i mig vam agafar aquest tema, teníem 28 persones i ara en tenim 2.000 persones. I a Espanya s'ha passat de 2.000 a 8.000 persones.

La segona cosa que hem de fer, i la més important i profunda, és construir un nosaltres que abasti a tothom. Que quan diguem els catalans, imaginem els catalans de veritat. Que no corresponen gaire amb l'imaginari que tenim. Com ho fem?

Primer, hem d'adoptar explícitament com a país el discurs de la multiculturalitat, perquè no hi ha una societat que treballi en la multiculturalitat sense que hi hagi igualtat. Sense igualtat la resta són romanços. Podem fer moltes jornades de convivència però si hi ha desigualtat, no serem un sol poble ni una societat cohesionada. Segon, hem d'adoptar la interacció, i per això agraeixo que avui hi hagi aquest foment de la trobada perquè hi siguem tots. Tercer, conèixer i reconèixer la diversitat del nostre país. La diversitat lingüística del nostre país no és una maledicció: àrab, xines, hindú-urdú, és una sort.

Si fem aquestes tres coses, inclusió, interacció i reconèixer la diversitat, potser assolim el repte de que tots i totes les catalanes sentin que aquesta és la seva societat.

PRESENTACIÓ AUDIOVISUAL “UNS I ALTRES”

Espectacle sobre les migracions forçoses, els exiliats, el mar i la mort

Dibuix en transformació i música improvisada amb Joma (Josep Maria Rius Ortigosa),
artista plàstic i dibuixant

El projecte “Uns i Altres” aprofundeix en la recerca de les relacions entre el dibuix en directe i la música improvisada. El dibuix es realitza sobre bastidors de diferents formats que es relacionen entre si i amb la música que es genera a temps real. També s’interrelaciona amb vídeo, resultant animacions realitzades en directe que són projectades per a provocar la interacció entre els músics i el mateix dibuixant.

Joma (Josep Maria Rius Ortigosa)

Es tracta de dibuixos ‘vius’, que es van transformant davant el públic, arribant a crear petites narracions; el que en podríem anomenar ‘animació a temps real’.

Temàticament l'exploració parteix de les imatges del llibre "Uns i Altres" (Joma, Dits de Rosa. Barcelona, 2011), que tracta sobre les relacions entre els éssers humans i que fa especial èmfasi en la mirada dels altres i les reaccions a la realitat actual dels desplaçats en les societats d'acollida.

PRIMERA TAULA RODONA D'ENTITATS

Moderador: Sofia Owono

Advocada. Programa Protecció Internacional de la Fundació Apip-Acam

Bon dia! Comencem ja amb la primera taula rodona i debat de la jornada. Soc la Sofia Owono, advocada, responsable del Programa de Protecció Internacional de la Fundació Apip-Acam al territori de Barcelona. Faré la coordinació de la taula rodona i seguidament us presentaré les dues entitats i les persones que hi participen.

En primer lloc l'Associació Punt de Referència presentarà el seu programa de mentoria social Referents, adreçat a menors ex tutelats. A la meva dreta, tenim a la Cristina Ruano, tècnica del programa. Al seu costat tenim en Mahamadou Diancoutea, de Mali, que va participar al programa com a mentorat. I també tenim al seu mentor, en Pep Puig.

La segona entitat d'aquesta taula és l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona - Acollida, llengua i socialització a dones immigrades. A la meua esquerra tenim a Mercè Amor, coordinadora del programa. I al seu costat tenim a la Fàtima Choudhury, de Bangladesh. Fàtima porta aquí 23 anys i ens explicarà la seva experiència com a dona immigrada.

Cristina Ruano, Mahamadou Diancoutea, Pep Puig, i Sofia Owono

Associació Punt de Referència

Cristina Ruano, tècnica del programa “Referents”, Mahamadou Diancoutea, mentorat de Mali, Pep Puig, mentor

Cristina Ruano: Punt de Referència és una associació sense ànim de lucre que fa 20 anys que dona suport i acompanyament a jovent, tutelat o ex tutelat, i a persones en situacions vulnerables. En tots els casos són persones que surten de centres i entitats socials o encara hi són, i que no tenen altres persones adultes al territori amb qui puguin tenir una relació.

Una de les tasques més importants de l’entitat és la mentoria social. És una manera d’intervenir socialment, que aplega dues persones a qui es proposa conèixer-se i crear un vincle, de manera que es puguin donar suport emocional, en estudis i en altres coses.

Sempre es una relació centrada en que la persona més jove tingui una situació de benestar, i sempre hi ha algun professional que dona suport a aquesta relació. El professional presenta les persones i les recolza durant els primers sis mesos.

Referents és un dels projectes de l’entitat, i el que fa més temps que funciona. Ja fa uns quants anys que estem formant unes 50 parelles de mentoria. Això vol dir molt voluntariat i molt jovent que arriba demanant conèixer persones més grans. Que potser és una cosa que no ens imaginem en una persona jove. Sobretot treballem amb joves entre 17 i 21 anys. Mahamadou ens explicarà la seva trajectòria i la seva participació al programa Referents.

Mahamadou: Hola, soy Mahamadou, tengo 30 años y llegué a Cataluña hace 13 años.

Cristina: ¿Que ha pasado en estos años?

Mahamadou: Llegué aquí cuando tenía diecisiete años y estuve en un centro de menores, en la DGAIA, en Castelldefels y en Sant Boi.

Cristina: ¿Hiciste alguna formación?

Mahamadou: Hice cursos de castellano, de mozo de almacén, de electricista y de cocina.

Cristina: ¿Cómo conseguiste trabajar?

Mahamadou: Primero, me dieron la residencia sin trabajo. Entonces tuve que hacer un cursillo para acceder a un curso de trabajo.

Cristina: ¿Sigues trabajando?

Mahamadou: Sí, pero ya no estoy en la misma empresa. Estuve un año y medio, pero cuando llegó la crisis, me echaron. Y me busqué la vida. Ahora trabajo por mi cuenta, haciendo mudanzas y montaje de muebles.

Cristina: Explica que es esto de Referents.

Mahamadou: Cuando estuve en el centro de menores, una de las educadoras me hablo de Punt de Referència. Me dijo que podía entrar en el programa Referents para conocer a gente de Barcelona. Hice varias entrevistas, hasta que un día me presentaron a Pep. Desde entonces vamos hablando, nos vemos, nos llamamos.

Cristina: Pep, com valors la teva participació a Referents?

Pep: Referents és un programa que em va permetre conèixer molt de prop la problemàtica real dels joves ex tutelats. Arriben molt joves i se'ls tutela, però quan fan els 18 anys se'ls considera adults i se'ls abandona. I és precisament quan el jove necessita tenir maneres d'arrelar-se aquí.

Cristina: Nosaltres proposem trobades cada setmana durant sis mesos. Això genera una relació de confiança amb l'altra persona, amb la que es pot crear un vincle des d'un altre lloc, no des d'un lloc professional. Mahamadou, ¿Que hacíais con Pep al principio?

Mahamadou: Al principio, cuando Pep me llamó para que quedáramos, yo estaba un poco nervioso. Me habían contado un poco de él, y pensé que podría explicarme las cosas de aquí y lo que yo quisiera.

Pep: Vam quedar un dia al metro de Jaume I. L'únic que sabíem l'un de l'altre és que ell era negre i jo blanc. I clar, et plantejes: Com li parlo? Que li dic, que necessita? Quin rol adopto?. Durant les primeres trobades, el que intentava era fer-li conèixer l'entorn. Per exemple, el primer cop li vaig ensenyar Santa Maria del Mar. I clar, ell que és musulmà em va dir: Bueno.... Llavors recordo que vam estar un parell de setmanes que no sabíem ben be que fer. Era una relació una mica forçada.

Fins que un dia, se'm va acudir portar un llibre de fotografies que jo tenia de Mali, del seu país. I quan vam començar a mirar el llibre, ell es va obrir i va començar a dir: jo vivia en una casa com aquesta, la meva família era així, jo era un nen com aquest. I va ser a partir que ell comencés a explicar la seva vida i els seus referents quan vam començar a lligar la nostra relació. I jo a fer-me conscient d'on venia i que podia ensenyar-li. Segons quines coses d'aquí, per ell no tenien cap mena d'importància. El meu rol no va ser en cap moment de facilitar-li papers o coneixements, sinó que era una relació de fer-nos amics.

El tema del llibre va ser important, perquè jo em vaig assabentar que després de viure a Mali, ell havia travessat Mauritània durant dos anys, va arribar a un port, va agafar un vaixell i va veure el mar per primera vegada. I després de navegar durant cinc dies per l'Atlàntic fins a Tenerife, va tocar per primera vegada el mar. I em vaig assabentar també que feia dos anys que per primer cop s'havia posat unes vambes, o que al seu poble tenien una sola televisió i tot el poble la veia.

Cristina: Fa bastants anys que es van conèixer. Algunes coses han canviat al programa. Per exemple, abans es donava el telèfon i ara en canvi es fa una trobada amb les tres persones. Mahamadou, ¿Qué fue lo que hizo que tú te sintieras a gusto con Pep?

Mahamadou: Después de dar el primer paso y de quedar varias veces, cogimos confianza y me sentí más cerca de él, sentí que podía expresar mis cosas. Y entendí que él me ayudaba a mí, explicándome que hacen en Catalunya. No solo es ayudar con dinero, sino que yo necesitaba a alguien para hablar de mis cosas.

Cristina: Potser aquesta és una de les coses que més es repeteix al programa: tenir algú, comptar per algú, algú que t'escolta i que ets important per ell. Estaven l'un per l'altre només.

Pep: Bàsicament és fer-se amics i anar integrant-lo a la meua vida i a Catalunya. Va conèixer la meua família, vam anar d'excursió. També dir que Punt de Referència va ser clau perquè ens coneguéssim, però la seva acció és molt subtil. Jo en cap moment em vaig sentir controlat per Punt de Referència, no havia de donar informes o reportar coses, i això feia que les coses fluïssin tranquil·lament. Abans de conèixer el Mahamadou, vaig fer una formació on ens donaven eines i reflexions, per preparar-nos per quan coneguéssim al nostre referent.

Cristina: Ara les sessions de formació son cinc setmanes. Mahamadou, has explicat algunes coses que te aportó Pep. ¿Alguna cosa més?

Mahamadou: Siempre tengo a Pep. No es lo que me aportó antes, hoy o mañana: es que sé que siempre lo tengo.

Cristina: ¿Y qué crees que Pep ha recibido de ti?

Pep: A mi el Mahamadou m'ha aportat la possibilitat de conèixer a un jove de 18 anys, instal·lat aquí sense cap referència familiar ni res més, la potència i la força i la seva energia per tirar endavant, centrant-se en lo fonamental. És un emprenedor, que fa unes mudances bestials. Buidant pisos, ell recupera molts mobles i objectes que nosaltres llencem. Ell els guarda en un magatzem i de tant en tant els envia a Bamako, on el seu germà, a tots aquells mobles, els hi dona una altra utilitat, els revèn, li dona a altra gent, etc. Està donant vida a gent d'allà. I amb els estalvis que va tenint s'està construint una casa.

Sofia Owono, Fàtima Choudhury i Mercè Amor

Associació Intercultural Diàleg de Dones

Mercè Amor, cofundadora de l'associació i coordinadora del programa **Fàtima Choudhury**, dona originària de Bangladesh

Mercè: Tant la Fàtima com jo estem molt contentes que ens hageu convidat a aquesta jornada. La Sanae Benhamou, del Marroc, havia de venir, però ahir ens va trucar per dir-nos que tenia un nen ingressat, per un problema respiratori d'al·lèrgies. Al seu lloc, ha vingut la Fàtima, que és de Bangladesh.

Fàtima: Hola, bon dia! Soy Fàtima Choudhury, de Bangladesh. Hace 23 años que vivo en Barcelona.

Mercè: L'Associació Intercultural Diàlegs de Dones Migrades és una associació que està a punt de complir el seu sisè any. Està situada al barri del Raval, el qual té un percentatge de població nouvinguda d'entre el 49% i el 51%. Nosaltres som una associació d'acollida i socialització de dones immigrades. El 48% de les dones immigrades que estan al nostre programa, actualment tenim 240 dones, són reagrupades pels seus marits i tenen permís de residència perquè estan casades amb algú que té residència aquí.

Primer som acollida, perquè quan arriben aquestes dones, sobretot de Bangladesh, Pakistan, Índia, Nepal, Marroc i Algèria i ara bastantes de Síria, vénen de cultures molt diferents, que funcionen de forma molt diferent. Fins i tot el paper de la dona és molt diferent que aquí a Occident. Arriben molt desorientades, molt soles, molt tristes i nosaltres som l'acollida, perquè primer de tot, considerem que és essencial el contacte humà i afectiu amb aquestes dones.

En segon lloc, som socialització. No vol dir que aquestes dones no siguin sociables, sinó que vénen de societats molt diferents de la nostra i, per tant, cal donar les eines i els coneixements perquè puguin ser més autònomes i se sentin més segures en una societat occidental, que en principi és molt diferent de la seva en molts aspectes.

Al Raval es concentra una gran població de dones immigrades i nouvingudes. Hi ha dos agents molt importants per

la integració i socialització: un, elles han de tenir la voluntat d'integrar-se i dos, s'ha de treballar amb els veïns de tota la vida que han vist com el barri ha canviat radicalment. Llavors, creem espais de trobada amb els veïns i amb les famílies per a les dones que fa poc que han arribat a la ciutat.

Una de les qüestions que ens proposàveu era que narréssim algun fet important de la seva trajectòria de vida. Fàtima, explica alguna cosa

Fàtima: Desde pequeña, yo tenía un sueño. Cuando veía películas y documentales sobre Europa en la televisión, pensaba: “Ojalá pueda ir un día a Europa a estudiar”. En nuestra sociedad, las familias pactan los matrimonios y la mía me preguntó si me quería casar con un chico que vivía en Barcelona, y dije que sí.

Mercè: Te casaste con aquel chico que vivía en Barcelona en el año 1992.

Fàtima: Cuando llegué al aeropuerto, con 19 años, vi que era inmenso. Yo no hablaba español, no entendía nada y mi maleta no llegaba. Y pensé ¿Cómo voy a explicar que mi maleta no llega si no hablo este idioma? En mi país, nuestras familias nos protegen mucho. Media hora después, mi marido se comunicó con las personas responsables y pude salir del aeropuerto. Y mi sueño empezó.

Llegamos al piso. Nosotros vivíamos en una casa grande con toda la familia. Cuando vi el piso, me dio un disgusto. Estaba bien, pero no era lo mismo que yo había visto en las películas. Era un piso pequeño y solo vivía con mi marido, sin la red de apoyo femenina de las familias.

Mercè: Et vas sentir acollida des del començament? Et va costar adaptar-te? Quan hem parlat abans, ella ha parlat de soledat, de sortir al carrer, d'una escola d'idiomes i d'una veïna, la Carme.

Fàtima: Al principio, me sentí sola. Mi marido se fue a trabajar porque no consiguió una semana libre. Yo no sabía cómo salir ni que hacer. Unos días después, él me acompañó a una escuela de idiomas, donde todas eran de Europa. No había nadie de mi comunidad ni de mi idioma. Sentía vergüenza y ellas no se comunicaron muy bien. Así que lo dejé, porque salí con tristeza. Además, era diferente. Iba con el velo, soy musulmana y me miraban directamente. Eso tampoco me gusto en su momento.

Mercè: Per desgracia, quan tenia un nen de 18 mesos, el seu marit va morir. Ella tenia 22 anys, encara no parlava res i l'únic qui l'acompanyava sempre era el marit. I es va trobar sola. En aquesta situació, què és el que et va fer no marxar i tornar amb la teva família de Bangladesh? Tú me has dicho antes que fue por dos razones. La primera, que encontró una persona catalana, una vecina que se llamaba Carme que la ayudó.

Fàtima: Carme era mi vecina, vivía enfrente de mi casa. El día que murió mi marido y cuando salía de trabajar, venía siempre a preguntarme cómo estaba, e intentaba ayudarme. Yo no entendía el vocabulario, pero si la actuación y ella quería ayudarme. No me dio la espalda, me apoyó, a ver cómo podía salir de aquella situación. A partir de ahí, yo decidí que me quedaría aquí. Tenía 22 años y un niño de 18 meses, y decidí quedarme para que mi hijo tuviera un futuro mejor.

Mercè: Tuviste reiteradamente depresiones, no encontrabas trabajo, vivías con muy poco dinero y, finalmente, hace unos seis años, conociste a Associació Intercultural Diàlegs de Dona. ¿Qué te ha aportado la asociación?

Fàtima: Cuando me sentí sola, no sabía si quedarme o irme. Y como no acababa de decidirme, buscaba trabajo, y quería aprender el idioma. Mi barrera era mi velo, mis trajes, y no me daban trabajo. Estaba casi siempre con depresiones. También estaba perdiendo la confianza en mí misma, en lo que soy.

Una amiga me hablo de Associació Intercultural Diàlegs de Dona. Cuando fui, estaba totalmente tirada. Les explique mi situación, que me iba a mi país y que no podía aguantar más y la Mercè me cogió así y me dijo “No te preocupes, ten paciencia. Espérate un tiempo, nosotras te ayudaremos. Tú tienes potencia, tú tienes capacidad. Tú puedes”. Yo pensaba que no podía.

Gracias a Mercè y a Fàtima, empecé a aprender castellano, todavía estoy aprendiendo. Hay más mujeres. Estoy en una sala muy cómoda, con el equipo de profesoras. Para mí no parece una sala de acogida, o una escuela, sino que parece como mi familia. Ahora sí que ha cambiado mi situación. Estoy muy orgullosa.

Mercè: Ella me ha explicado de forma espontánea como salen las mujeres cuando nosotros hacemos acogida sociolingüística. Els hi ensenyem els idiomes, català i castellà, i el coneixement de l'entorn, de com funcionem. I com surten les dones de classe, Fàtima?

Fàtima: Las mujeres salen de clase contentas, cómodas, con una sonrisa. No son muy tímidas ni están tristes.

Mercè: Vaig a rematar això. Hi ha una cosa molt important que no ens ha donat temps de veure. El que jo volia explicar és que la integració ben entesa passa sobretot per la integració al món laboral. Per això, els homes de fora que tenen feina aprenen molt ràpidament la llengua, tenen amics aquí, i coneixen, saben molt més i estan molt més apoderats, perquè surten i treballen. La feina és un element fonamental per la socialització i la integració aquí.

Que passa amb les dones? Ella va estar més de 20 anys buscant feina, va tenir algunes entrevistes i ningú la va agafar. Està passant amb moltes dones. La Fàtima té estudis, no va anar a la universitat, però té estudis. I actualment hi ha moltes joves universitàries molt potents, preparadíssimes, que busquen feina i no en troben, sobretot les dones musulmanes que decideixen deixar-se el vel.

La Fàtima ara està treballant amb nosaltres, per primer cop en 23 anys ha aconseguit un contracte de treball. Està ajudant a les dones, no només de la comunitat bangladesí, sinó a totes les dones que assisteixen a la nostra associació. És molt important que ho tinguem en compte. La diferència que hi ha entre els homes que van arribant i que treballen, i les dones que van arribant, que estan preparades però no troben feina, i a qui se'ls hi bloqueja l'entrada al món laboral.

PRIMER DEBAT

Modera: Sofia Owono

Advocada. Programa Protecció Internacional de la Fundació Apip-Acam

Pregunta per a Punt de Referència. El que expliqueu que feu, em recorda a les parelles lingüístiques. Interveniu només a Barcelona ciutat?

Cristina Ruano: Treballem a l'àrea metropolitana de Barcelona. No tenim el projecte en altres províncies. A Barcelona sí que hi ha altres entitats que s'han animat a replicar-ho, però a Catalunya no n'hi ha cap més.

Pregunta para Fàtima Choudhury: Sobre la comunidad de Bangladesh, ¿Tenía relación con esa comunidad?

Fàtima Choudhury: Sí, la tenia. Cuando yo llegué no había mucha gente, cuatro o cinco familias. Dos en Santa Coloma, creo. Yo no podía circular y ellos también tenían sus cosas, no podían estar siempre conmigo. Además, está todo muy concentrado en el núcleo familiar.

Pregunta para Associació Intercultural Diàlegs de Dona: Trabajo en el Punto de Acogida de Poblenou. Recibo a personas que se sienten muy solas. Yo las puedo derivar a distintos sitios. ¿Podría recomendaros? ¿A quién debería derivaros? ¿Hay algún criterio?

Mercè Amor: Tú puedes derivarnos a quién quieras. Lo que pasa es que sí que hay prioridades: tienen que ser mujeres, y las que nos envían Servicios Sociales, Cruz Roja o Ayuntamiento o las que están en situaciones muy graves, pasan

por delante. Se valora a la mujer y la familia. También tenemos mujeres que vienen de casas de acogida de violencia de género. Hay lista de espera. Desde el año pasado tenemos aula, que son las mamás con niños menores de 3 años que pueden venir a las clases y dejar a los niños en el casal.

Pregunta para Mahamadou y para Pep: Antes Mahamadou ha comentado que es un emprendedor. Me gustaría saber que dificultades encuentra una persona de fuera para emprender: con los bancos, con la gente que te tiene que apoyar en este proceso, etc.

Mahamadou: Yo después de salir de la empresa, quería empezar algo. Contraté una gestoría que me ayuda a llevar los temas legales y de permisos. Para enviar cosas a África, solo tengo que llenar un container, pagar la aduana y se lleva hasta África.

Pep: He de dir que el Mahamadou la seva empresa la porta al mòbil. Ara, ell està contestant als clients i es belluga molt per fer contactes.

Pregunta para Fátima y Mahamadou: ¿Qué le diríais a alguien recién llegado, que esta como vosotros al principio?

Fátima: Que no tiene que tener miedo. Que salga de casa, que busque acogida, donde pueda aprender y salir adelante. Que busque a la comunidad.

Mahamadou: Para venir aquí, tienes que aprender castellano, hacer papeles, te exigen mucho. Me dieron una residencia de un año, pero sin permiso para trabajar. Entonces la empresa no te hace contrato porque tus papeles no se lo permiten. Lo difícil no es llegar, sino quedarse. Pero luchando se puede conseguir el objetivo.

Pregunta per Mercè Amor: Sobre les escoles d'idiomes públiques, quines mancances tenen? Perquè les dones migrants no poden anar-hi?

Mercè Amor: Sobretot jo crec que són escoles i no centres d'acollida. Quan arriben, aquestes dones volen un espai només per dones, i tenen el seu dret. Poc a poc, van acceptant les classes mixtes. De fet, nosaltres tenim dones que derivem a escoles d'adults. Les escoles d'idiomes d'adults és donar la classe i acabar la classe. I, potser, el que necessiten, ja que vénen molt protegides, és un espai càlid, més de tu a tu, de dona a dona, per conèixer l'entorn i no només saber les normes lingüístiques. És un procés diferent.

Pregunta per a Fátima i Mahamadou: S'ha parlat de la relació amb el país d'origen. ¿D'on us sentiu?

Mahamadou: Me siento de aquí, pero también de allá. Cuando estoy en África, echo de menos las Ramblas. Pero cuando estoy aquí, echo de menos mis orígenes.

Fátima: Me siento de Bangladesh, pero me siento mitad de aquí también. Mi hijo se siente catalán.

SEGONA TAULA RODONA

Modera: Fàtima Ahmed

Membre d'Atlàntida i cofundadora de Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Soc Fàtima Ahmed, companya cofundadora de Associació Intercultural Diàlegs de Dona i també membre de l'Associació Atlàntida. Volia agrair la feina al comitè organitzador, ja que ha estat tot un repte reflexionar, dissenyar i organitzar la jornada d'aquest any.

Aquesta segona taula seguirà el mateix format que l'anterior, amb el handicap que són tres ponències de dues entitats socials i d'una entitat municipal, que tot seguit us presentem.

En aquesta taula tenim a Mescladís, una entitat que treballa principalment dins l'àmbit de la inserció sociolaboral. Comptem amb Martín Habiague, coordinador de Fundació Ciutadania i Multiculturalitat (Mescladís) i del programa Cocinando, que ens explicarà en que consisteix el seu programa i ens il·lustrarà amb testimonis de bones pràctiques.

Després, en representació de l'Ajuntament de Caldes de Montbui, comptem amb l'Àngels Oliveras, tècnica d'Integració Ciutadana. L'Àngels ens farà cinc cèntims del programa de mentoria per a infants i joves reagrupats des d'una mirada transversal i de territori de proximitat. Els protagonistes seran Aamir Rahman, jove reagrupat d'origen paquistanès i la seva mentora, Montse García.

I, per últim, tenim a l'Andrea Gabernet, educadora social del programa de Protecció a Sol·licitants d'Asil i Refugi de la Fundació Apip-Acam, que conversarà amb Vanesa Beatriz Escobar, d'origen salvadoreny, sobre la seva participació al programa.

Martín Habiague, Àngels Oliveras, Montse García, Aamir Rahman, Andrea Gabernet i Vanesa Beatriz Escobar

Fundació Ciutadania i Multiculturalitat (Mescladís)

Martín Habiague, coordinador de l'entitat i del programa Cocinando

Mescladís comienza su andadura en 2004, con la intención de poner un granito de arena en positivo ante el cambio social que vivíamos, como es la llegada de inmigrantes de distintas partes del mundo a nuestra ciudad. Definimos el proyecto en tres ámbitos de actuación: Primero, formación. Gestionamos itinerarios de inserción sociolaboral, sobre todo de cocina y camarero, para que después de hacer los cursos puedan hacer prácticas en el sector. Aquí es importante destacar que trabajamos con vecinos y vecinas sin derechos, ofreciendo una formación para abrir puertas y que aparezca una oportunidad.

Formamos unos 80 alumnos cada año. Vienen por el boca a boca o derivados de otras entidades. Hoy en día, la Convención de Ginebra que debería proteger a los refugiados es papel mojado, porque muchos son rechazados. Para nosotros, tanto refugiados como migrantes económicos pasan por el mismo itinerario. La ratio de empleabilidad que logramos es del 30%, lo cual no está mal, pero en realidad para nosotros no está nada bien porque implica que siete de cada diez no consiguen nada. Pero la frustración es nuestro motor para seguir mejorando.

Luego tenemos un dispositivo llamado Club de Feina, que es para esos siete que no han conseguido trabajo. En él, damos las herramientas necesarias para que encuentren trabajo por sus propios medios. Son unas prácticas en las que se dan a conocer en el sector. En este punto, la promesa que queremos hacer es canalizar toda la energía positiva que hay detrás de un proyecto migratorio, que es mejorar las condiciones de vida de su familia y en general.

El segundo ámbito es el de desarrollo comunitario, temas educativos sobre todo vinculados a la cocina. Es una herramienta muy efectiva porque facilita el encuentro. Usamos también el arte, el cine, la fotografía. Tenemos el programa Diálogos Migrantes, que nos permite generar un encuentro, empatía y solidaridad con estas personas. Si los inmigrantes que mueren en el Mediterráneo fueran blancos nos parecería una tragedia, pero como no lo son, para nosotros son números.

Por ello, nos hemos pasado años recopilando historias de vida, con nombres y apellidos. No hay una sola manera de ser migrante. Para eso tenemos que entrar en la individualidad y trabajar en la empatía. Lo último que hicimos fue la publicación de un cómic.

Recopilamos esas historias y las contamos en distintos ámbitos. Este ámbito es difícil de medir, porque viene de lo emocional, pero a partir de estas historias puedes cambiar el interior y la percepción de las personas.

El tercer ámbito de actuación es la sostenibilidad. Primero, económica. Somos un proyecto pequeño que se genera con un 90% de actividad propia. Por ejemplo, ahora creamos una cerveza artesanal, que da trabajo a ex alumnos de Mescladís, reafirmamos el vínculo con el sector hostelería y vendemos un producto con un componente social. Si el siglo XIX se movió entorno al eje antiesclavismo, creemos que el derecho a la libre circulación es el debate del siglo XXI.

Esta sostenibilidad también tiene que ser medioambiental, viendo con que proveedores trabajamos, y emocional, en el sentido de tener en Mescladís un espacio de referencia. Porque cuando migras, pierdes esos espacios de referencia. Queremos que sientan que siempre pueden pasarse por Mescladís, para estar con nuestra gente.

Àngels Oliveras, Martín Habiague, Montse García i Aamir Rahman

Ajuntament de Caldes de Montbui

Àngels Oliveras, tècnica d'Integració Ciutadana

Aamir Rahman, mentorat d'origen paquistanès

Montse García, la seva mentora

Des de l'Ajuntament de Caldes, sempre hem treballat per l'acollida i la integració de les persones nouvingudes, i el Projecte de Mentoria n'és una prova. Aquest projecte és un programa d'acollida, desenvolupat amb l'ajuda de l'Associació Caldes Solidària.

Com funciona? En el moment en que una família reagrupa els seus fills i els empadrona a l'Ajuntament, se li dona hora amb mi i els hi oferim que els seus fills entrin al programa.

Aquest programa promou que els mentors voluntaris, durant una hora a la setmana al llarg d'un any, facin l'acompanyament als nois o noies que acaben d'arribar. El vàrem iniciar l'any 2014 i fins avui han passat 35 parelles de mentoria. Actualment n'hi han 14 d'actives. Els objectius són que les persones s'ubiquin, coneguin el poble, el seu entorn, prevenir l'exclusió social dels nouvinguts, ajudar-los a desenvolupar el seu potencial i afavorir la seva integració social, cultural i lingüística.

Que fan les parelles? Es troben, comparteixen experiències i coneixements, fan activitats dins l'àmbit del lleure i es genera una relació de confiança. És important incentivar la participació dels infants en les activitats del poble, que potser les famílies simplement no coneixen. També fem sortides conjuntes i lúdiques amb totes les parelles, com anar a jugar a la bolera.

Un punt molt important és la implicació de la família. La família ha de voler que el seu fill participi, però cap ha dit que no. Fem molt seguiment amb el mentor i la família. Quan acaba la relació, fem una avaluació. Com captem als mentors? Els mentors són gent que viu al poble, adults i joves, i en necessitem constantment. Hem fet uns petits vídeos que passem per les institucions municipals i ens arriben els voluntaris.

Us presento una de les parelles més veteranes. Montse i Amir. Es van conèixer quan vam iniciar el projecte al 2014.

Amir: Em dic Amir i soc de Pakistan. Porto quasi cinc anys a Catalunya. Quan vaig arribar no sabia parlar castellà ni català, i la Montse em va ajudar en tot. També a l'escola, quan tenia deures i no sabia fer-los.

Montse: Les nostres primeres trobades eren a la biblioteca i l'objectiu primer era l'aprenentatge de la llengua. Quedàvem un cop a la setmana i mitjançant llibres i exercicis, anàvem fent. Ell també tenia l'escola i les aules d'acollida. Era com un extra, que jo li fes classes de català. A part d'això, fèiem trobades: des d'anar a menjar un gelat, conèixer el poble, els equipaments que hi ha, els punts per a la gent jove, anar a comprar per conèixer els productes i saber com es diuen aquí, fer excursions amb la bicicleta, etc. L'important de tot això és que no només aporta un, sinó que jo també en rebo. Per exemple, ell em va ensenyar a jugar al criquet, que jo no coneixia, i jugàvem amb el seu tiet, pare i germà.

Àngels: Amir, en quins exemples concrets creus que t'ha ajudat la Montse?

Amir: Jo pensava que mai parlaria català i castellà perquè jo no havia escoltat mai un idioma diferent al del meu país.

Àngels: I coses pràctiques, com el carnet de vacunes o l'horari del metge?

Amir: Un dia jo tenia cita al metge i no podia anar, però no sabia com s'havia de canviar i li vaig preguntar a la Montse. Ella em va explicar com es pot canviar la cita per internet.

Montse: També la connexió a Internet, quan volien tenir Internet a casa. Ell va arribar quan era petit, i ara ja vola. I també vol trobar una feina, a part d'acabar d'estudiar. Llavors, jo l'aviso si trobo alguna feina, portem els currículums els dos.

Àngels: En quines coses t'ho has passat millor?

Amir: Anar a la bolera, menjar gelat i estudiar també.

Àngels: Recomanaries a un pare què portes el seu fill? Recomanaries la mentoria?

Amir: Sí, hauria de ser obligatòria perquè ajuda molt. Sense un mentor és molt difícil estudiar i treballar, sobretot per a un nen petit.

Àngels: Montse, com ha canviat el projecte des que va començar? El recomanaries a d'altres voluntaris?

Montse: El recomanaria, perquè conèixer a gent d'altres països ja és interessant. Si a més són infants, que ho donen tot, que no tenen prejudicis, sense cap mena de dubte el recomanaria. I a més els veus fer-se grans, com es van enfortint, com acaben sent part del que som nosaltres.

Àngels: Que aporta la mentoria? Aporta aprenentatge continu d'altres cultures, ajudar a algú, crear confiança, ajudar-los que aconseguixin el que es proposin, a fer els deures, a aprendre el català, a descobrir llocs que no coneixen. Comptem amb els nostres voluntaris, són gent de moltes edats i de diferents sectors socials, que tenen una gran força i que ajuden a que les persones nouvingudes es facin seu el poble.

Aamir Rahman, Andrea Gabernet i Vanesa Beatriz

Protecció a Sol·licitants d'Asil i Refugi, Fundació Apip-Acam,
 Andrea Gabernet, educadora social del programa
 Vanesa Beatriz Escobar, participant al programa

La Fundació Apip-Acam fa més de 35 anys que treballa a l'àmbit social, amb diferents projectes: atenció a persones amb discapacitat, immigració i altres col·lectius vulnerables, entre ells, l'atenció a persones refugiades i sol·licitants d'asil, amb qui vàrem començar a treballar l'any 2016. Som una de les entitats col·laboradores del *Ministerio de Empleo, Seguridad Social y Migraciones* per a la gestió del Sistema d'acollida estatal per a persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional al nostre país. Ens regim pel marc d'aquest programa i atenem a aquelles persones que sol·liciten protecció internacional o ja tenen acceptada la petició d'asil i refugi.

Tenim diferents centres d'acollida. Les famílies que ens són derivades no únicament són sol·licitants o beneficiàries de protecció internacional (han fugit del seu país), sinó que, a més, no disposen de recursos propis i es troben en una situació afegida de vulnerabilitat. Per l'atenció i la intervenció d'aquestes persones comptem amb professionals de l'àmbit social, però apostem per una mirada multidisciplinària. Els nostres equips estan conformats per advocades, psicòlegs, treballadors/es socials, educadors/es socials, integradors/es, mestres... que donen suport a tot el procés d'integració i acompanyament necessari. Cerquem, des del primer moment, establir un vincle de confiança, que els faci sentir acollits i que els doni suport davant la multiplicitat de dubtes i inseguretats que presenten a la seva arribada. Cerquem que es sentin escoltats i que puguin accedir a respostes ràpides i acompanyades. Des de la interdisciplinarietat se'ls acompanya en totes les àrees de vida: la tramitació de les targetes sanitàries, l'empadronament, l'escolarització dels menors, l'acostament als serveis d'acollida del territori, l'aprenentatge de l'idioma. Tenim presència a Barcelona, Terrassa, Rubí, Sabadell, Manresa, Parets, Girona i Lleida. La nostra prioritat és que es sentin segurs per tal que puguin planificar el seu procés d'integració al nostre país amb el suport professional i personal necessari.

Estan un mínim de 6 mesos als nostres habitatges d'acollida i l'objectiu principal, a més de la cobertura de les necessitats bàsiques d'allotjament i manutenció, és trobar un habitatge propi i una feina que els permeti autonomia per l'assoliment d'un projecte de vida al nostre país. Aquesta feina porta temps, no és fàcil. Per aquest motiu considerem molt important el treball en xarxa amb els serveis i recursos del territori, més enllà del programa estatal i les ajudes que aquest contempla. Per exemple, són molt rellevants les relacions amb l'escola dels municipis de Rubí i Sabadell, la participació als programes d'Acollida dels ajuntaments per acostar-los al compliment de la Llei d'Acollida a Catalunya fent camí cap a alternatives d'inclusió, mentre esperen el reconeixement de la seva sol·licitud o expedient.

Aquest treball en xarxa compta també amb l'acompanyament de voluntaris i mentors/es en les àrees d'aprenentatge de la llengua, el coneixement de l'entorn, la cerca de treball...etc. És una tasca conjunta de les persones acollides i de l'entorn que els acull.

El procés comporta dificultats i reptes, principalment la situació administrativa en que es troben. Els sol·licitants d'asil són identificats amb la "targeta vermella", document força desconegut encara per a molts organismes i serveis del territori. Aquest document els "autoritza" els primers sis mesos a romandre al país, però no a treballar. El repte que comentaven, trobar un habitatge propi, es veu agreujat per aquest fet, ja que és difícil per a persones sense recursos i que no poden accedir al mercat de treball trobar un habitatge i llogar-lo (per moltes ajudes de què disposin). Però en termes generals podem afirmar que hi ha una bona resposta a nivell de la societat, de la Generalitat, de les administracions municipals i de diferents entitats per ajudar a aquestes famílies a refer les seves vides dins un marc de màxima normalitat.

Avui tenim una de les persones que hem acollit i atès a la nostra entitat. Una dona lluitadora que va sortir del seu país, El Salvador, per amenaces contra la seva vida. Benvinguda Beatriz.

Vanessa Beatriz: Soy Beatriz, tengo 23 años y soy de El Salvador.

Andrea: Que va ser per a tu el procés migratori i quina acollida vas tenir aquí?

Vanessa Beatriz: Salí de mi país el 29 octubre de 2016 por motivos de mi país y por un motivo personal. Me encontraba a la mitad de mi carrera universitaria para ser maestra de primaria. Llegué acá i pensé que todo iba a ser más fácil, pero no. Yo vine en invierno y tenía que dormir en el suelo.

Empecé a trabajar en negro y no era fácil, porque tenía tres trabajos distintos en tres casas, donde había personas que no nos trataban de maravilla. En mi país yo tenía un sueño: verme delante de una pizarra educando niños. Y llegué aquí para hacer un trabajo que nunca imaginé. Empecé a caer en una depresión, bebía alcohol, conocí a un chico del que me quedé embarazada y al decirselo, él me dejó. No quería estar mal mentalmente y salí adelante con el embarazo.

Comenté la situación en los tres trabajos y me echaron. Llegué a un punto en que me planteé qué hacer, porque no tenía trabajo, ni donde dormir, ni en quien apoyarme. Sabía que existía el proceso de refugiados, pero había querido salir por mí misma. Fui a la Cruz Roja, de allí me llevaron a un hostel i el 5 de octubre de 2017 entré en la casa de acogida de Apip-Acam, y fue a partir de entonces que empecé a estar un poco mejor, con ayuda de psicólogos y el apoyo de Andrea. Me estaba integrando poco a poco y me ayudaban a llevar adelante el embarazo. Hoy en día tengo un bebe de diez meses que es quien me hace ser más fuerte cada día.

Andrea: Jo he vist que cada cosa que has anat fent ha estat per donar-li el millor al teu fill. Ets una dona molt forta i crec que el nostre paper com a entitat ha estat secundari, tot i que reconec el protagonisme en el teu procés. Tot i així, potser has trobat a faltar coses o has trobat coses que no t'esperaves?

Vanessa Beatriz: Positivamente, creo que la ayuda ha sido magnífica. El apoyo de cada persona ha sido increíble. Cuando yo no me sentía bien, siempre había alguien a mi lado. Tenía un psicólogo con quien hablaba entre semana que me ayudó a tratar mejor lo que había sufrido, y cosas que llevaba desde niña. Cosas que me han faltado, no han sido de la entidad Apip-Acam en concreto, sino en general. Por ejemplo, el documento que yo llevo como carnet de identidad es una tarjeta roja. Cuando fui a pedir el permiso de empleabilidad, una señora me dijo, burlándose, que ella ese cartón rojo no lo conocía y que no podía hacer el proceso con esa tarjeta. Le dije que había personas que ya lo habían hecho. Y ella me dijo que lo mandaría, pero que no sabía cómo saldría.

Otra cosa, cuando vamos todos los que somos refugiados a renovar un documento, muchos de nosotros tenemos que ir una noche antes a dormir fuera de las oficinas de la policía porque solo atienden a 100 personas, de 300 o más que llegan. Muchas personas se discuten, con bebés, personas mayores, llueve, hace frío.

Y también, lo que más haría falta es igualdad para todos. Es cierto que yo no vengo de un país donde caen bombas, pero en mi país se vive una guerra muy diferente, con niños de 10 años con armas que matan a sus compañeros, niños

que van a negocios y extorsionan a las personas mayores, chicas siendo violadas día a día. Nosotros no podemos hacer nada, porque si les denunciamos a la policía, esta va al pandillero a decirle que nos hemos quejado. Y al siguiente día apareces muerto.

Andrea: La Vanessa quan va arribar al nostre país es va centrar molt en la seva formació en català, perquè va veure que era un element important per interactuar i crear xarxa. La Vanessa en aquell moment no podia participar del Consorci de Normalització Lingüística pel naixement del seu fill. Però es va poder aprofitar de totes les places que es donen a l'entitat rigorosament, fins al dia que ha pogut desprendre's una mica de l'Ian. Ara ja està en el Consorci.

Vanessa Beatriz: Sí, ahora estoy cursando el catalán elemental. Próximamente, comienzo un curso socio sanitario para poder seguir en un futuro la carrera que realmente quiero.

Andrea: Ara la Vanessa conviu amb la seva àvia, la seva tieta, el seu nebot i el seu fill. Com està sent aquesta segona etapa?

Vanessa Beatriz: Estar con la familia es reconfortante, pero yo también convivo con una tía que tiene un hijo, que tampoco está con su pareja. Y claro, tenemos nuestros momentos. Estamos en un proceso en que recibíamos ayudas por separado. Ahora, ha cambiado la cosa y nos hemos llevado un susto.

Andrea: Com et sents a Rubí?

Vanessa Beatriz: Yo viví un año en Barcelona, cuando estaba fuera del proceso. Y llevo un año viviendo en Rubí y se me hace muy agradable, tanto las personas, como las tiendas, etc. Siento que puedo integrarme con las personas que viven en Rubí. Estoy intentando integrarme con lo del idioma. Hay personas que no les gusta hablar el castellano y me hablan en catalán, pero yo respondo en castellano.

Andrea: Quins reptes tens a nivell personal?

Vanessa Beatriz: Mis retos personales son seguir estudiando el catalán hasta llegar al módulo C1, que es lo que me piden para estudiar en la universidad. Sacarme el curso de socio sanitario, que tiene una duración de seis meses. También encontrar un trabajo, que me facilite más las cosas. Y por último, retomar la universidad y continuar mi carrera como educadora para darle una mejor vida a mi hijo.

Andrea: Tu que sents que és el que pots aportar?.

Vanessa Beatriz: Yo desde pequeña he tenido una infancia muy dura y ahora puedo decir que soy capaz de reír en cualquier momento, así tenga mis ojos con lágrimas. Siempre he visto que mi vida estaba basada en ayudar a los demás. El estudio de socio sanitario es el cuidado de personas mayores y para mí también es grato verlos sonreír. Los ancianos le cogen cariño a uno cuando trabajas con ellos, cuentan historias, te las narran y es reconfortante. La otra es mi carrera, yo espero llegar a ser una maestra que los niños y jóvenes busquen para conversar con ellos y motivarles a que no hay nada mejor que sean ellos mismos.

Andrea: Gràcies, Vanessa, per aquest testimoni, i a tots per convidar-nos.

SEGON DEBAT

Modera: Fàtima Ahmed

Membre d'Atlàntida i cofundadora de Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Un fort aplaudiment per a les tres experiències!. Vull donar les gràcies a la Vanessa per compartir amb la sala el teu testimoni, la teva trajectòria, la teva història. ¡No pierdas nunca la sonrisa!

Hemos visto historias como las de la Vanessa, la Fàtima, mujeres valientes y fuertes, el Amir y el compañero Martín compartiendo su programa, lleno de historias fantásticas. Historias de superación, de éxito y de resiliencia. Y creo que este era uno de los objetivos de esta jornada, presentar testimonios en positivo.

Como decía esta mañana Oriol Amorós, el futuro de este país pasa por un nosotros, un nosaltres comú i col·lectiu. Això ha sortit a les dues taules, la igualtat d'oportunitats, la formació, donar portes obertes a aquesta generació i espais on la gent se senti d'igual a igual. Jo crec que el repte d'aquesta Jornada l'hem assolit.

Ara passem a la part de reflexió i preguntes, al voltant de les tres experiències.

Pregunta per a l'Àngels i l'Amir: Vosaltres sou molt joves, però suposo que en un futur teniu pensat que alguns dels mentorats siguin mentors d'altres nois.

Àngels: Sí, seria fantàstic. Només portem cinc anys i encara no s'ha pogut fer, però per exemple, ja tenim noies d'altres països que no han tingut mentor però que han volgut ser mentores.

Amir: A mi m'agradaria ser mentor per ajudar un altre nen que arriba sense saber res.

Pregunta per a Apip-Acam: Sabem que arriben refugiats de molts països. Com afronteu aquesta barrera de la llengua?

Andrea: Hi ha quinze hores a la setmana de llengua castellana obligatòries en cada un dels centres d'acollida. A part, tenim el servei de traducció i els intèrprets que ens ajuden.

Pregunta per a Vanessa: Ella va venir aquí sola, però heu parlat de família. Va haver-hi un re-agrupament?

Vanessa Beatriz: Cuando yo llegué tenía una tía, pero ella estaba sola y solo alquilaba una habitación para ella. Ella me ayudó a venir aquí, pero me dijo que cuando llegara todo dependía de mí. Para ir en metro, ella me sacó una sola vez para enseñarme cómo usarlo. Yo en mi país era más cercana a mis amistades que a mi propia familia. No tener ninguna amiga con quien hablar aquí, me hacía sentir muy sola. Y mi tía tampoco tenía tiempo para mí, porque al cobrar en negro teníamos que trabajar mucho para salir adelante y no teníamos tiempo.

Pregunta per a l'Àngels Oliveras: Que passa amb els serveis socials i les escoles?

Àngels: Estem en contacte constant amb escoles i serveis socials, perquè encara que sembli poc una hora, es detecten moltes coses: dificultats, problemes, i llavors intervenim. Per exemple, a través d'un mentor es va detectar en dues ocasions que una criatura tenia un retard cognitiu i que l'escola no l'havia detectat. És a dir, es veuen moltes coses i sobretot ajuda a incrementar el potencial dels nens.

Pregunta per a Mescladís: Com us ho feu amb les empreses perquè acceptin a persones en situació d'irregularitat de drets?

Martín: El sector de hosteleria necesita gente formada y confian en nosotros.

Pregunta per l'Àngels Oliveras: Hi ha programa de mentoria en altres municipis?

Àngels: A veure, la mentoria de Caldes és per a nens reagrupats que acaben d'arribar. Amb aquesta característica, no en conec cap. Hi ha moltes mentories, però no són específiques pels nens estrangers que acaben d'arribar. A més, ho hem adaptat a la realitat d'un poble petit.

Fàtima Ahmed: Molt bé, prenem nota per la publicació de la Jornada. Moltíssimes gràcies per participar. Feu una feina de formigueta però que té un gran impacte en el territori i de manera transversal, des d'una iniciativa municipal, des de l'hostaleria, el món empresarial, des de les famílies i des de l'acompanyament humà necessari, cada vegada més, per aquest procés d'integrador. Volem visibilitzar totes aquestes trajectòries vitals, cadascuna diferent però totes amb el sentiment de que formen part d'aquest país. Donem per acabada aquesta segona taula rodona i ara Montse Feu, presidenta d'Atlàntida, presentarà a la nostra convidada, que farà unes conclusions en forma de relatoria.

Moltes gràcies.

CONCLUSIONS

Montse Feu

Presidenta de l'Associació Atlàntida Professionals per la Interculturalitat

Farem una petita cloenda amb la participació de Najat El Hachmi, que farà un resum provisional de les conclusions per veure els aspectes més importants que han anat sortint. Com a associació, agrair-vos la participació i us demanaria que contestéssiu el qüestionari que us hem posat a les carpetes d'avaluació de la Jornada, ja que ens permet veure que ha anat bé, que no, i fer propostes de futur per a les properes.

Najat El Hachmi

Escriptora

Hola, bon dia a tothom. Volia donar les gràcies a l'Associació Atlàntida per permetre'm formar part d'aquestes jornades. Per mi ha estat molt interessant i, com a novel·lista, crec que hi ha un material què és or per construir històries. Però malauradament, molt del dolor que aquí s'ha explicat no és una novel·la, és la realitat.

Crec que ha estat molt encertat el programa, perquè hem començat per un marc, establert per l'Oriol Amorós, que ens ha recordat en quin moment estem. L'Oriol ens ha recordat una cosa que molts sabem i que les persones que treballem en aquest àmbit ho teniu molt present, i és que la immigració no és un constipat passatger, sinó que és una realitat intrínseca de la pròpia societat catalana.

Això la demògrafa Anna Cabré ja ho ha explicat diverses vegades, però en canvi continuem tenint aquesta percepció que la immigració és un fet transitori, i malauradament en els últims deu anys s'ha donat per fet que això ja ha passat i ha desaparegut dels discursos públics. Ara, a poc a poc, es torna a parlar d'immigració però se'n parla com si fos una realitat nova i com si no s'hagués fet res. En aquestes jornades s'ha demostrat que tenim un bagatge que pot aportar moltíssims elements.

Oriol Amorós ens ha explicat que hi ha un canvi de tendència en la migració, tot i que no ha parat mai. Aquesta seria una de les qüestions a canviar en l'imaginari col·lectiu, que la immigració és una cosa passatgera, per no començar sempre de zero. Amorós també ens ha explicat alguns dels motius per l'arribada d'immigració i ens ha recordat que una de les situacions que més motiva aquesta arribada d'immigrants és la situació de violència que viuen molts països. També ha parlat de l'arribada de menors no acompanyats, que va lligada a una falta d'esperança i d'expectativa al Marroc. També ens ha desmuntat alguns tòpics dels menors no acompanyats, que vénen de famílies i no del carrer.

Després d'aquest marc de dades i de situar-nos en l'actualitat, m'ha semblat molt bé la presentació de JOMA, perquè sovint tendim a aïllar les qüestions socials de la cultura. Jo crec que les dues qüestions estan íntimament vinculades. Sí que és veritat que a l'hora de millorar la situació de persones que es troben en molta emergència, evidentment hi ha unes necessitats bàsiques que s'han de cobrir, però crec que continua vigent la frase de la Montserrat Roig: "A llarg termini, la més revolucionària de les opcions és la cultura". A través d'aquest muntatge audiovisual amb textos literaris

Najat El Hachmi i Montse Feu

variats, veiem que realment de vegades la cultura és també un instrument i una via per poder apropar i poder fer més familiar la situació d'aquestes persones.

Si una cosa ha caracteritzat la jornada d'avui són les històries de vida de les dues taules, que ens demostren que quan hi ha situacions de dificultats enormes, moltes sobrevingudes per la pròpia immigració, si alguna cosa pot servir per pal·liar aquestes situacions de patiment és el connectar amb persones concretes. Aquesta cosa que diem integració o incorporació a la nova societat, depèn de molts factors, però el factor humà és el cabdal. Totes les experiències que hem escoltat ens demostren una vegada i una altra que aquesta rebuda de persones des de la proximitat és precisament la prova de que es poden fer les coses d'una altra manera.

De les històries que han anat sortint, la del Mahamadou m'ha cridat molt l'atenció perquè pensava en la situació d'una persona que arriba als 17 anys, al límit dels 18, que està a la franja entre ser nen i ser adult. El fet que pels fills de la immigració, els menors no acompanyats o ex tutelats, es marqui aquesta frontera en l'edat adulta és una de les situacions més terribles perquè, si pensem en els nostres fills, no podem concebre llençar-los al carrer a què sobrevisquin sense cap referent.

Aquesta és una altra de les coses que ha anat sortint, la importància de tenir referents concrets, de tenir un vincle emocional i no estar del tot a la intempèrie en una societat on no viu la teva família. El cas del Mahamadou m'ha fet reflexionar molt, perquè aquí als joves, els adults els hi fan nosa i, en canvi, aquí tenim un home jove que necessitava una persona gran que el cuidés i l'emparés.

Una altra de les coses que han travessat tota la Jornada és que aquesta trobada entre persones acabades d'arribar i persones que els hi fan de mentors o referents, no només té un efecte pel nouvingut sinó que també reverteix de manera molt important a la persona que fa aquesta mentoria, perquè es fa partícip d'una part de la societat catalana que queda invisibilitzada. És una descoberta de la societat i dels països de procedència d'on venen, i de la vida d'aquesta persona.

Els testimonis de la Fàtima i la Beatriz han posat sobre la taula una qüestió que de vegades oblidem, i és que a la immigració hi ha afegits elements de gènere. El fet que els homes tinguin de seguida feina o faci molts anys que viuen aquí, permet una interacció amb persones d'aquí que per les dones és més complicat. Les mares i les dones acabades d'arribar són les que pateixen un major aïllament, per qüestions de llengua, societat, cultura. Viuen una solitud molt profunda, amb una situació de desprotecció perquè la família ha quedat al seu país d'origen, amb un pis molt diferent, la por de sortir al carrer, amb una trobada a l'escola d'idiomes que no les fa sentir-se còmodes.

La Fàtima també ens ha explicat la sensació d'estrangeria, perquè les persones em comptes de mirar-la directament, li donaven l'esquena. Quan se li mor el marit i troba un suport en la veïna del replà, la Carme, es demostra que el procés d'integració es produeix a partir de persones concretes i no de grans entitats.

Tant la Fàtima com la Beatriz han parlat també d'una qüestió que no es tracta gaire, que és la salut mental, perquè les dues han parlat de la depressió. Aquesta afectació es fruit de les circumstàncies sobrevingudes pel fet d'emigrar. I en aquest sentit recalco la frase del Mahamadou, el difícil no és arribar, sinó continuar aquí. Les dificultats laborals, administratives, que acaben minvant la teva persona i que fan imprescindibles aquestes mans esteses que són els referents, mentors o vincles afectius amb gent per pal·liar aquest patiment.

Moltes d'aquestes situacions tenen a veure amb la feina. Si alguna conclusió podem treure és que la feina i l'accés al món laboral son un element integrador imprescindible, perquè no només et permet tenir autonomia i subsistència bàsica, sinó tenir una xarxa de relacions fora de l'àmbit familiar o educatiu. El Martín ha explicat com en el cas del projecte Mescladís, tot i que aconseguixen un nivell d'integració important, hi ha la problemàtica de la qüestió administrativa, ja que no tots els empresaris estan disposats a esperar dos o tres mesos a que aquest procés acabi.

El programa de Caldes, de l'Àngels Olivera, recalca la importància de la mentoria i la trobada, en aquest cas de menors amb persones de la localitat. Aquí s'establien parelles i els participants destacaven aquesta relació de confiança i de participar en diferents activitats del poble. L'Amir explicava com el fet de conèixer el lloc, ara podria fer que ell fos mentor. En el cas de famílies reagrupades, l'escola és molt important però també son importants les relacions fora de l'àmbit escolar.

A més, aquest vincle afectiu també té efectes pràctics, coses tan senzilles com ajudar-lo a canviar l'hora del metge o buscar feina, crec que és una xarxa bàsica per tenir aquesta sensació de pertinença a la nova societat. Crec que és en el dia a dia on et vas trobant a gust i part d'alguna cosa. Els mentors són suport moral, però també logístic imprescindible. Hi ha una frase que m'ha quedat, que és d'un pare que diu que quan tenen mentora, casi tenen mare. I també m'ha semblat molt interessant que entre les persones mentores hi hagués persones destacades de la societat, com el cap de la policia o la jutgessa de pau.

En tot cas, com a resum, crec que la jornada d'avui ha servit per fer visible unes situacions de molta fragilitat, sobrevingudes pel fet de ser immigrants, i la resposta que es pot donar és permetre aquesta trobada amb persones de la societat d'acollida, per la construcció d'un nosaltres que inclogui tothom. De vegades no ens entendrem, però si la trobada no es produeix, és molt difícil que puguem acabar de construir aquest nosaltres.

Montse Feu Gràcies Najat, per aquest resum que ens has fet. Com a cloenda, vull compartir un debat que vam tenir a la comissió organitzadora, que va ser bastant clau, sobre la necessitat de donar veu a les persones acollides, i als seus trajectes de vida.

Aquest va ser un fil que es va anar estovant, però de vegades amb alguns recels. A mi això em fa pensar i voldria compartir-ho: tenim moltes resistències i molts prejudicis, també sovint des dels mateixos serveis que estem prestant. Hem de poder confiar i reconèixer. Està bé que acompanyem i parlem en boca dels altres, però cal anar fent l'espai perquè realment puguin expressar els seus projectes.

De vegades, potser es molt més sensibilitzador, perquè ens toca el cor i ens obre escoltar aspectes molt senzills però molt bàsics del que és la interrelació entre persones directament. M'agradava compartir-ho, perquè ha estat un repte per a nosaltres.

Moltes gràcies per la vostra assistència.

Quadern Atlàntida

7

IV Jornada Bones Pràctiques amb Immigració i Interculturalitat

“Asil i Refugi a la Unió Europea: On estem?”

4 de Novembre de 2019

Palau Macaya, Barcelona

Montse Font, Oriol Amorós, Montse Feu i Fàtima Ahmed

PRESENTACIÓ DE LA JORNADA

Montserrat Feu

Presidenta de l'Associació Atlàntida - Professionals per la Interculturalitat

D'entrada, vull agrair-vos la vostra participació en aquesta jornada. Des de l'Associació Atlàntida organitzem cada any la Jornada de Bones Pràctiques amb Immigració i Interculturalitat, i aquest any hem tingut l'oportunitat d'organitzar-la conjuntament amb dues entitats més. Per una banda, la Fundació Apip-Acam, tenim aquí a la seva Directora, Montse Font. I per altra banda, l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona del Raval, amb la Fàtima Ahmed, la seva presidenta.

Per què hem triat aquest tema dels refugiats? Aquest any és un tema actual del qual s'està parlant molt, i s'està posant molt en qüestió que la Unió Europea no tingui una postura conjunta. I ens semblava interessant fer un debat sobre el tema dels refugiats i veure com se situa la Unió Europea i on estem nosaltres. També volem agrair la col·laboració de la Generalitat, de la Diputació, de l'Obra Social La Caixa i del Palau Macaya per cedir-nos aquest espai per poder fer aquesta reflexió.

El programa d'avui compta amb una primera conferència general, a càrrec de la Gemma Pinyol, que treballa a la Generalitat: "Asil i refugi a la Unió Europea: una altra política és possible". Després tenim dues taules-debat. Una primera taula internacional, ja que tenim entre nosaltres a especialistes de diversos països, i amb ells plantejarem el debat dels refugiats des de França, des de Suïssa i des de Catalunya amb la col·laboració del senyor Àngel Miret.

I després hi ha una segona taula d'entitats, ja més lligada a la pràctica, perquè és molt interessant veure que està passant amb la gent que treballa dia a dia en el tema. És la taula anomenada "El procés d'intervenció amb persones i famílies sol·licitants d'asil", a càrrec d'entitats que estan treballant en el tema.

Res més. Agrair-vos de nou la participació i que puguem debatre a fons aquest tema. Paso la paraula a Montserrat Font, Directora de la Fundació Apip-Acam

Montserrat Font
Directora de la Fundació Apip-Acam

Primer, unes paraules de salutació i d'agraïment a la vostra presència i també d'agraïment a l'Associació Atlàntida, especialment a la seva presidenta Montserrat Feu per l'impuls a la realització d'aquesta jornada.

Una primera resposta que podríem donar a la pregunta de la jornada seria que creiem que Europa està molt lluny encara del que hauria de ser una política activa de defensa i compromís dels drets humans, en concret del dret d'asil i de protecció internacional. Com també està lluny, creiem, una resposta fraternal i solidària amb els diferents conflictes que hi ha al món. Avui aniran sortint xifres, suposo, però introduïm ja la primera: d'aquests 25,4 milions de persones refugiades que l'ACNUR estima que va haver-hi al món l'any 2017, només 1 milió es troba a la Unió Europea.

La mateixa ACNUR diu que d'aquests 25,4 milions de refugiats, només 1.700.000 van aconseguir registrar una sol·licitud de protecció internacional. Els països del món que més sol·licituds han tramitat són Estats Units, Alemanya, Turquia, Pakistan, Uganda i Bangladesh, segons fonts de l'ACNUR. És a dir, que l'Estat espanyol es troba lluny. Dins de la Unió Europea, l'Estat espanyol ha ocupat, per primera vegada, el sisè lloc, malgrat que només va reconèixer un 35% de sol·licitants, és a dir, nou punts per sota de la Unió Europea, que gira entorn el 46%.

Com són només unes paraules introductòries, volíem aprofitar per dir que fa només quinze dies va morir en Salvador Giner, un reconegut i admirat sociòleg. Per recordar-lo i retre-li un petit homenatge hi ha un llibre seu que es diu "Sociologia del mal". Giner alertava en aquest llibre dels perills que ell anomenava la *Sociodissea*. Doncs, deia Giner, el mal social no es pot justificar mai. No es poden permetre les ideologies que permetin i justifiquin la injustícia ni les actuacions irresponsables davant del patiment aliè. I això és precisament el que està proliferant a Europa i el que també volíem aprofitar per denunciar aquesta jornada, l'augment de discursos i polítiques antimigratòries.

És per aquest motiu que vam creure oportú, juntament amb Associació Intercultural Diàlegs de Dona i Atlàntida, sumar-nos a aquesta jornada i presentar-vos les conferències i debats que tindrem a continuació.

També des de la Fundació Apip-Acam hem començat una modestíssima campanya de difusió i de recolzament als pactes mundials, tant del Pacte Mundial per la Migració Segura, Ordenada i Regular com del Pacte Mundial pels Refugiats. Tots dos promoguts per l'ONU i ratificats el passat desembre del 2018. Vam tenir l'oportunitat, precisament, de presentar aquí, al Palau Macaya, fa uns dies, el Pacte Mundial per la Migració Ordenada, Segura i Regular. I apuntar només, que són dos pactes que no són vinculants pels 156 països que l'han signat, però que sí que tenen un indubtable valor i poder polític, que haurem de saber utilitzar. S'ha arribat a dir que aquests dos pactes poden suposar l'obertura a un nou contracte social internacional, que ens pot obrir la possibilitat de millorar la gestió dels fluxos migratoris i, sobretot, la cooperació entre països.

A la carpeta que us hem lliurat, encara que ha estat a última hora, hem inclòs aquest petit fulletó, on consta l'adreça electrònica per qui vulgui descarregar el pacte en castellà. Si el voleu llegir comentat i analitzat pel sociòleg Lorenzo Cachón i per altres 23 autors i autores, entre elles la Gemma Pinyol, podeu adquirir aquest llibre, que hem publicat recentment, en el qual es desgranen els 23 grans objectius del Pacte Mundial per la Immigració. I res més, desitjar-vos, una bona jornada.

Fàtima Ahmed

Presidenta de l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Bon dia a totes i a tots. Sumar-me a l'agraïment de les meves companyes i a l'interès que heu posat per estar tot un matí aquí amb nosaltres. Jo destacaria tres elements importants d'aquesta jornada, com som tres entitats diferents però en sintonia. Primer, aquesta jornada que celebrem avui convida a tots els professionals de les entitats. Em consta que moltes de les persones que es troben a la sala són professionals del sector, tant d'entitats del tercer sector com de les diferents administracions públiques.

I sobretot per conèixer una realitat, una complexitat, i també les estratègies que s'estan fent en el

tema de sol·licitants d'asil i refugi. Destacaria també una qüestió, que de vegades no es visibilitza, que és la qüestió del gènere. És a dir, com dins de les sol·licitants d'asil i refugi mai es parla de la perspectiva de gènere i com les dones, en els moviments migratoris, queden invisibilitzades.

La nostra companya Gemma Pinyol ens posarà al corrent de com està aquest repte a la Unió Europea. A més, la crisi dels refugiats ha augmentat les divisions internes entre els països europeus i la incapacitat de donar una resposta conjunta a les demandes d'asil de persones procedents de països en conflicte. I crec que això, que fa cinc anys es parlava com un repte de futur, plantejarà la necessitat d'una política comuna d'asil i refugi.

Tindrem també l'oportunitat de participar a dues taules rodones, i jo destacaria d'elles la primera, per conèixer i compartir experiències d'altres països, com França i Suïssa, i com estan treballant per superar aquest repte d'atendre les particularitats territorials, culturals, religioses i econòmiques de les persones sol·licitants d'asil, com cerquen l'acollida i atenció i com donen una resposta a aquesta realitat.

I com sempre, ens agrada compartir experiència i saber també que es fa a casa nostra. Per això, l'última taula rodona serà de les entitats que estan treballant aquí, a Catalunya. Veurem com des del territori s'acull als refugiats, com donen resposta a una complexitat de processos i com s'enfronten a aquestes realitats.

També tenim el plaer de comptar amb el senyor Oriol Amorós, Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament d'Afers Socials, que ens dirà unes paraules.

Vull agrair-te la teva disponibilitat, ja sabem que després aniràs ràpid cap a l'aeroport per motius de feina, i que sempre facis el possible per compartir unes paraules a les jornades d'Atlàntida. I sobretot, agrair a les tres entitats, que crec que són un reflex del treball en xarxa de moltes entitats que enriqueixen aquest país.

Montse Font, Oriol Amorós, Montse Feu i Fàtima Ahmed

Oriol Amorós

Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies

Moltes gràcies, Fàtima. Bon dia a tothom. En primer lloc agrair a l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona, l'Associació Atlàntida i la Fundació Apip-Acam que hagin organitzat conjuntament aquestes jornades, que durant bastants anys ha organitzat Atlàntida principalment i que aquest any, ha volgut compartir l'organització amb dues associacions més. Són tres associacions diferents amb àmbits de treball diferents i que fan una feina com la d'avui juntes, crec que és un bon exemple del treball en xarxa.

Avui hem de parlar de com està el tema del refugi. Jo seré breu, perquè després parlaran persones amb molta més informació i molt millor que no pas jo. Algunes petites reflexions de la situació a Catalunya, a l'Estat espanyol, a Europa i al món.

A Catalunya, tres anys després de l'inici del Comitè d'Acol·lida de les Persones Refugiades, el seu coordinador també intervindrà avui, el senyor Àngel Miret, hem fet un canvi molt ràpid en la qüestió del refugi, però clarament insuficient.

És cert que és molt ràpid i que les xifres permeten dir que hem crescut molt ràpid però també és cert que, atesa la situació que hi ha al món, no ens podem donar per satisfets. Avui dia ja rondem les 4.000 persones, encara no hem arribat, refugiades i acollides a Catalunya, les quals estan en algun programa en actiu. Altres persones refugiades, que ja han sortit dels programes, seran moltes més. Si ho comparem amb la situació de tres anys enrere, eren 28. De 28 a 4.000, bé, és un canvi important. Però tot i això, sempre ho diem, que tot i que podria semblar un canvi espectacular, també diem que això és dona en un context mundial, en el qual els sol·licitants de refugi són molts. A més a més, partíem d'una situació inicial on el refugi era molt poc present a Catalunya i, per tant, aquest canvi no ens sembla una resposta suficient.

La nostra realitat amb el refugi, però, és que és una realitat molt barrejada amb la migració. És evident que hi ha diferències i similituds, que de vegades és molt difícil calibrar quina migració és forçada o no forçada i fins a quin punt es pot considerar una cosa o un altra. És evident també que hi ha unes lleis que estableixen situacions molt diferents per l'un o per l'altre. La nostra realitat de refugi és una realitat intrínsecament barrejada amb la migració per molts motius.

Per tant, en aquest moment, tenim molt refugi que no és reconegut. Molta migració forçada que no és reconeguda com a refugi. Tots els països de Centreamèrica estan en un moment de crisi important i, per tant, això està suposant moltes vingudes de persones. Països que estan en un procés de pau, com és el cas de Colòmbia. Fa anys ens felicitàvem de com s'havia reduït el nombre de refugiats colombians perquè Colòmbia havia estat el país amb més refugiats del món i ho havia deixat de ser durant una temporada. Doncs les notícies que ens arriben de Colòmbia són terribles. El procés de pau, que veiem des del refugi i del coneixement de la realitat colombiana, no és tal perquè torna a haver-hi una arribada molt important de persones provinents de Colòmbia. Per tant, els conflictes que es produeixen al món es reflecteixen ràpidament a la nostra realitat.

Una altre tema important de la nostra situació és la complexitat competencial, és a dir, el reconeixement de la condició de refugiat és una competència que en tots els països sol ser una competència estatal i, per tant, també té sentit que ho sigui de l'Estat espanyol, perquè té unes implicacions amb la resta de competències que té. Té lògica que ho sigui així. No així, però, tot el que són les competències d'acollida i d'acompanyament en el procés d'inclusió o en el procés d'adquisició de la ciutadania de les persones refugiades.

En aquest cas, nosaltres sempre hem reclamat que aquestes no eren competències estatals. Ho hem fet judicialment i sempre hem guanyat. Tenim divuit sentències favorables. Aquestes no s'acaben d'aplicar, però també he de dir que en la conversa que vam tenir amb l'Estat, de manera informal, fa cosa de dues setmanes, l'Estat ens reconeix que sí, que això és una devolució o una transferència que s'ha de fer i es produirà. Quan es produeixi, en parlarem. I per tant, hem de preparar coses abans que aquesta transferència es produeixi.

Nosaltres creiem, en primer lloc, que la feina que s'ha vingut fent fins ara amb la competència estatal per part de les entitats que l'han dut a terme, és una feina global molt positiva. Sé que és molt més fàcil dir que les coses van malament i sé que és impopular dir que, de vegades, les coses van bé. Però és que hi ha feines que es fan bé i això s'ha de dir. Òbviament, tot és millorable, però hi ha feines que es fan bé, i crec que ho he de dir, perquè és de justícia.

Mireu, aquest canvi de 28 persones refugiades a 4.000 en diferents programes d'acollida s'ha produït amb exactament zero incidents d'opinió pública. Lamentablement, us he de dir que això no passa sempre. Com quan hem hagut d'acollir joves migrants sols, possiblement perquè és un col·lectiu que pel fet de ser jove, provenir majoritàriament del nord d'Àfrica, i ser pobre i immigrant, doncs té tots els prejudicis a sobre. Però no ha estat així. Per tant, hi ha coses que van bé.

Vol dir que totes les persones refugiades que hem acollit han tingut una sortida exitosa? No, i per tant, hi ha coses a millorar sempre. Hem de treballar sobre la millora de l'adquisició de les competències bàsiques per l'autonomia personal, hem de treballar per la millora de la inserció laboral, etc. Segur que sí. Però vull fer un reconeixement a les entitats gestores d'aquest programa perquè, globalment, fan una bona feina. Que sempre pot ser millorable, com tot a la vida, però fan una bona feina.

Aleshores, si fan una bona feina, per què insistim que volem la transferència? Perquè creiem que hi ha coses que encara es poden fer millor. Jo crec que principalment podem avançar en un altre plantejament administratiu, que això pel públic extern pot ser molt avorrit, però els que hi treballen saben que té molta transcendència. La despesa o l'esforç que s'ha de fer en qüestions burocràtiques és massa gran tenint en mans una política social. Quan tu tens en mans una política social, les coses haurien de ser molt més senzilles i els esforços s'haurien de dedicar a les persones vulnerables.

Un segon element que creiem que haurem de treballar per la seva millora és que els programes haurien de ser més adaptats a la realitat de les persones. És a dir, avui tenim un programa, que té una dotació que sempre voldríem que fos més, però que comparat amb altres polítiques socials és una dotació considerable, que és sempre el mateix per a totes les situacions, o amb poca variabilitat. I les situacions de les persones refugiades són tan diverses com les de qualsevol persona. Per tant, una major adaptabilitat creiem que seria una cosa important.

I l'altra cosa que hem fet molt i hem avançat molt és entrellaçar els serveis públics de la Generalitat que acompanyen el procés d'adquisició de ciutadania, amb el procés de les entitats, ja que creiem que això també és un camp de millora.

Però, en termes generals, vull dir que és cert que hem crescut molt, és cert també que el marc general de la situació internacional fa que l'esforç de refugi de Catalunya avui encara no sigui suficient.

Pel que fa al marc espanyol, més enllà de la qüestió de les competències, sí que nosaltres voldríem tenir una legislació que... La legislació espanyola el problema que té fonamentalment és que, en moltes ocasions, en matèria migratòria té poca similitud amb la realitat. La realitat va per una banda, la migració per una altra. Hi ha massa situacions encara avui que no tenen res a veure amb les previsions legals.

En matèria migratòria estem en un moment, per exemple el 2018, d'un creixement molt important de les arribades. Que ho podem conèixer més o menys, amb bastant precisió o amb més precisió que altres països europeus gràcies al fet que tenim l'instrument de l'empadronament. Per tant, l'accés al padró continua sent una eina clau per a la gestió de les polítiques públiques en refugi i immigració i, per tant, hem de tornar a insistir a tenir criteris homogenis en tots els municipis a l'hora de l'empadronament i demanar el compliment de la llei a l'hora d'empadronar.

Compliment que no sempre es produeix. Continua havent-hi alguns municipis amb criteris molt restrictius pel que fa a l'empadronament amb els quals, com que no tenim competències, el que podem fer és anar-hi parlant i anar persuadint. I ho anem fent, però no hi haurà prou. Segurament haurem d'anar més enllà. Però sí que tenim una situació, en la qual l'any 2018 a l'Estat espanyol els padrons de persones estrangeres van créixer 665.000 persones, és a dir, va haver-hi 665.000 altes. D'aquestes, unes 120.000 van ser persones provinents de la Unió Europea, per tant, sense problemes de residència i 160.000 visats de llarga durada. Ens en falten 380.000. Tots aquests 380.000 són irregulars? Ningú pot fer aquesta afirmació amb seguretat, però que s'hi assembla molt la xifra, segur. Vol dir un creixement de 380.000? No, perquè us estava parlant de les altes.

Per tant, què està passant? Per què, després de tants anys de parlar-ne tant, després de tants esforços en l'àmbit estatal i comunitari, el flux real i el flux legal continuen assemblant-se tant poc? Bé, doncs probablement perquè el món és molt més desigual i molt més injust del que voldríem. I per una altra banda, el que crec que li manca a la política espanyola i també a l'europea és una percepció més realista dels fluxos reals que vindran. I que, per tant, si totes les entrades estan tan tancades, la gent aprofita les esclotxes i aleshores sorgeixen queixes com que "hi ha gent que no hauria de demanar refugi i està demanant refugi i col·lapsa el sistema de refugi". Sí, però és que quina alternativa hi ha?

Deia la Montse que avui us heu apuntat a aquestes jornades molta gent que treballa en refugi, no? I segur que de vegades dieu: "és que aquesta persona, no tinc clar si hauria d'estar en aquest servei". Però és que la migració legal és possible? Existeixen vies per absorbir necessitats del nostre mercat de treball? I em poso en mode egoista. Ja no dic humanitàriament, no. Dóna possibilitats d'absorbir, per exemple, un cas molt evident. Vostès saben que al sector agrari, el 73% dels treballadors són d'origen estranger, que hi ha moltes activitats del sector agrari on és molt difícil trobar personal. Vostès saben que cada any per la campanya de la fruita dolça o per la verema o pel cítric s'envien cartes a tots els aturats de Catalunya i que la resposta no arriba ni a l'1% de la demanda. Això és una realitat.

I al mateix temps, vostès són conscients que la Mediterrània és la ruta migratòria més mortífera del món i que moltes de les persones que arriben a la vida, no ho farien si tinguessin un contracte. Un senzill contracte en un sector que els nostres aturats no hi volen treballar. Per tant, proposo que donem contractes a tothom? No, perquè el nostre mercat de treball és com és. És evident que una política de frontera absolutament oberta ens portaria problemes molt difícils de gestionar en el nostre mercat laboral. Però ser una mica més realista i preveure les necessitats que realment tenim, ens permetria poder-les cobrir. Obrir una mica, encara que sigui des d'una perspectiva estrictament egoista del nostre mercat laboral.

Els puc esmentar un altre sector laboral molt clar, que és el sector del treball de cures. En el treball de cures, el que és exercit legalment, és a dir, amb contracte registrat, un 49% de les treballadores, ho dic en femení perquè el 90% són dones, són estrangeres. Però també sabem que una part molt gran del treball de cures es produeix sense contracte. De fet, una part majoritària.

Sabem que la nostra població s'està envellint. Sabem, perquè ens ho diu Nacions Unides, que la previsió del continent europeu d'aquí al 2050 és d'una reducció de 150 milions de persones que es perden en edat de treballar. I que al costat tenim un continent que es diu Àfrica, que d'aquí al 2050 tindrà un increment en edat de treballar entre 750.000 i 1.100.000. Algú em pot justificar les no previsions de visats de treballs que hi ha a l'Àfrica? Algú realment pot dir que és realista tenir 30.000 visats de treball a l'Àfrica? Hi ha algú que pugui dir que això és una afirmació realista? Quan un lloc redueix en 100 milions les persones en edat de treballar en 30 anys i l'altre l'incrementa en 750 milions? Algú em dirà, "no és que això ho cobrirem amb robotització". Bé, una part sí, amb increment de la taxa d'activitat.

Jo us demano a tots vosaltres, que quan feu acollida convenceu a totes les famílies, que a la nostra societat les famílies han de tenir com a mínim dos salaris per una qüestió d'igualtat de gènere i per una qüestió de supervivència econòmica. I que, per tant, hem d'incrementar la taxa d'activitat femenina, per descomptat.

Amb això salto a Europa i acabo. Què li passa a Europa? Que hi ha una paradoxa que és tremenda. Hi ha, primer, una realitat segura i indefectible que és que Europa és una societat molt diversa, on el 14% dels ciutadans europeus tenen *background* migratori i on es parlen moltíssimes llengües. En segon lloc, hi ha una realitat demogràfica que implica que hi haurà immigració si o si, indefectiblement. I tres, una opinió pública hostil a aquesta realitat. Llavors es fan polítiques migratòries marcades per aquesta opinió pública hostil a la realitat.

A tu la realitat et pot agradar o pot no agradar-te, però negar-la quin sentit té? Negar-ho a on ens porta? Negar-ho ens porta a que no emetem visats, a que no construïm ponts per a la migració legal. I aleshores ens queixem perquè hi ha persones

que, com que no han trobat un camí legal, doncs han aprofitat el que han pogut. Per exemple, “doncs la frontera a Espanya és molt difícil de travessar, però un cop a dins, sol·licitar l’asil no és tan difícil. Va, doncs anem tots a provar-ho”. És normal, és legítim que la gent prengui aquestes decisions.

Després fem moltes denegacions, clar. Tenim el sistema col·lapsat i els que gestioneu el sistema dieu de vegades: “Potser tinc unes persones que no són les que més ho necessiten”. Clar, però aquestes persones, segurament, si haguessin trobat una relació normal entre mercats de treball, normal, egoista i interessada fins i tot, doncs no haurien utilitzat el sistema refugi.

Per tant, és molt important que dediquem molts esforços a Europa. Crec que pensar que els problemes els solucionarem des de la nostra entitat, des de Catalunya, des de l’Estat espanyol, no va enlloc. Crec que hem de dedicar una part del nostre temps i dels nostres esforços a Europa. Amb Europa hem de treballar conjuntament sobre l’opinió pública perquè si no, això no és sostenible. No és sostenible una opinió pública contrària a una realitat que hem de gestionar.

Que podem fer per gestionar això d’Europa? Bé, jo ara els explicava abans d’entrar que justament avui anem cap a Brussel·les per posar una llavor en aquest intent de canvi de l’opinió pública europea. Demà, si tot va bé, tindrem la primera reunió de treball d’un grup de govern subestatal. A nivell europeu, ens diuen regions. Em dol a l’ànima que ens diguin regió perquè per mi Catalunya és una nació. I seriem part del que anomenen *Intercultural Regions* perquè crec que aquest és el tema que ens queda. Que en aquests dos anys hem après a acollir persones refugiades i segur que hi ha coses que es poden fer millor, però insisteixo crec que hi ha moltes, sobretot les que no es coneixen, les silencioses, que són les bones.

La notícia important és que hi ha poques notícies d’aquests programes i, per tant, amb les dificultats pròpies de treballar amb persones vulnerables, es van aconseguint emancipacions. Però hem de treballar sobre l’opinió pública. Si no es treballa sobre l’opinió pública europea, això no té remei. Amb l’opinió pública embogida, cada vegada més en contra d’una realitat de vegades més creixent, no anirem enlloc. Llavors, per fer-ho, pensem que el que funciona és el que han fet moltes ciutats, les *Intercultural Cities*, o el que ha fet el govern de Catalunya, o moltes entitats del nostre país, que es treballa per la igualtat. Sense igualtat la convivència serà impossible. Totes les mirades estereotipades es basen en la desigualtat i retro-alimenten la desigualtat. Com més estereotipada és la mirada, més desigualtat es genera. Com més desigualtat hi ha, més s’estereotipen les mirades. Per tant la igualtat és el primer punt.

Treballar pel reconeixement d’aquesta diversitat. Europa s’ha d’explicar a si mateixa com el que realment és, com una societat amb molta diversitat interna. No existeixen nacions homogènies. Europa tenia una oportunitat molt gran de donar una lliçó de diversitat al món, perquè és la primera entitat política que neix amb més de vint llengües oficials i, per tant, tenia un discurs fundacional aplicat a les diversitats europees molt positiu. I en canvi, li costa estendre aquest discurs de la diversitat al conjunt de la diversitat interna, també la que porta la immigració, però té la llavor per fer-ho. Per tant, Europa pot sortir-se’n. I també per la creació d’espais de trobada, d’espais de convivència.

Nosaltres, des de la Generalitat, una cosa de la qual n’estem molt contents són els programes que han fomentat la trobada. Sempre que hem tingut programes que han fomentat la trobada, de fet a la taula tenim una entitat que per si mateixa és una aposta per la trobada, que és l’Associació Intercultural Diàlegs de Dona, que ja ho diu tot amb el seu nom, els ciutadans milloren. Els ciutadans senten que milloren el seu entorn i que milloren ells mateixos i tenen una percepció positiva del que estan fent i una percepció positiva d’aquesta vivència.

Per tant, treballar en aquestes tres línies és treballar per la interculturalitat i, per això, és el que creiem que ara toca fer a escala europea. I per tancar, en el món que tenim al davant, els conflictes no cessin, l’aposta a llarg termini més important de totes ha de ser per la igualtat i l’equitat en el món i per la fermesa i la bel·ligerància de totes les opinions públiques en contra de totes les formes de violència, en contra de tots els conflictes armats al món, i en contra de l’extensió de les dictadures o de les actituds dictatorials. Perquè potser no estem en un moment històric d’augment de dictadures, però sí que estem clarament en un moment històric d’increment de l’autoritarisme. I em sembla que la defensa de la llibertat, la defensa de la democràcia, la defensa dels drets humans són causes que mereixen ser sentides i defensades més que mai.

A cada país tenen la seva traducció o implementació, però són causes universals, que lluiten pels drets humans, pels drets socials. Cadascú des del seu país ens ha de fer sentir també més a prop de les lluites universals en aquest sentit. Crec que ens hi juguem molt a Hong-Kong, com ens hi juguem molt a l’Ecuador, com ens hi juguem molt a Xile, com ens hi juguem molt a Colòmbia, com ens hi juguem molt a Catalunya, com ens hi juguem molt en tots els racons del món, on es lluiti per la llibertat. Realment, la causa dels que defensem l’acollida és la causa dels drets humans i de la llibertat arreu del món.

CONFERÈNCIA

Modera: Dolors Calvo

Responsable programa d'acollida i refugi de la Fundació Apip-Acam

Bon dia. Seguirem amb la conferència de Gemma Pinyol, que ens endinsarà o ens situarà en com està el tema del refugi a la Unió Europea. La Gemma Pinyol és Directora de Polítiques Migratòries i Diversitat a INSTRATÈGIES i investigadora associada al Grup Interdisciplinari de Recerca en Migracions (GRITIM) de la Universitat Pompeu Fabra. És experta del Consell d'Europa dins del marc del projecte *Intercultural Cities* i coordinadora de la *RECI-Red de las Ciudades Interculturales*. Va ser directora del Gabinet de Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració, així com experta designada per diferents dictàmens pel Comitè de les Regions i del Comitè Econòmic i Social. Ha estat vinculada a diferents projectes europeus i a l'estratègia antirumors per prevenir el racisme i al projecte TEMPER. És llicenciada en Ciències Polítiques per la Universitat Autònoma de Barcelona i té un Màster en Estudis Internacionals i Estudi de Polítiques a la UOC.

Avui ens explicarà, com us deia, com està el tema de l'asil i refugi a la Unió Europea. L'escoltarem amb moltes ganes. Per començar, espero que ens pugui explicar una mica quina és la situació després de vint anys del Consell d'Europa a Tampere per assolir una política migratòria i d'asil comuna. El Consell d'Europa a Tampere perseguia quatre objectius bàsics i, malgrat han passat vint anys, encara avui estem lluny d'assolir-los, tal i com s'ha dit a la taula de presentació. Aquests objectius: una política comú d'asil, un espai de justícia i migració segura, la lluita contra la delinqüència organitzada en la defensa pels drets de les persones i la necessitat de cooperació entre els països d'origen, trànsit i destí, responien a un compromís dels estats amb una política migratòria que contribuís al desenvolupament d'Europa. Molt especialment relacionat amb el tema que ens reuneix avui aquí, aquell Consell, cercava la protecció dels drets fonamentals en un espai de llibertat, seguretat i justícia a la Unió Europea mitjançant, entre d'altres mesures, la promoció d'un sistema europeu comú en matèria d'asil i refugi. No sé si hi ha possibilitat encara de reconduir-ho i si ens apuntarà quatre línies que ens puguin dir una mica cap a on anem. Comencem doncs. Moltes gràcies, Gemma.

Dolors Calvo i Gemma Pinyol

“Asil i Refugi a la Unió Europea: Un altra política és possible?”

Gemma Pinyol

Directora de Polítiques Migratòries a INSTRATEGIES.

Investigadora Associada GRITIM-UPF

Moltíssimes gràcies. Gràcies sobretot a la invitació, un triple agraïment perquè són tres institucions les que organitzen. Em toca a mi parlar de les polítiques d'asil a la Unió Europea. Aquest és un tema que, encara que no ho sembli, és bastant farragós perquè és molt jurídic. Jo intentaré que no sigui molt pesat però potser no ho aconsegueixo. Sempre s'ha de demanar perdó a previ. Però sí que m'agradaria deixar després un espai per reflexionar, perquè moltes de les coses que us explicaré formen part del desig de construir un sistema europeu comú d'asil, que és un desig que se suposa que no és creat des de la Unió Europea, sinó que és un desig nascut a la ciutadania. I en algun moment ens hem perdut, i en algun moment no hem arribat. Llavors, seria bo que poguéssim acabar amb algunes reflexions sobre com hauríem d'intentar girar o canviar una mica la situació.

Us poso primer unes imatges perquè tinguem una figura del món, perquè parlem molt del refugi a la Unió Europa, parlem molt del que ens afecta a nosaltres, però en realitat el món on passen la majoria de les situacions de les persones refugiades o sol·licitants d'asil és fora de les nostres fronteres.

Aquestes són les últimes xifres que dona Nacions Unides . Si les haguéssim posat fa només cinc anys, quan vam començar a parlar de manera més intensa sobre aquest tema, no serien les mateixes. Perquè, com bé deia l'Oriol, aquest ha estat un tema molt absent a la política i a la realitat catalana durant molts anys. No hem parlat gaire d'asil i refugi. I quan jo començava a parlar les coses i posava aquesta figura, la xifra de persones que hi havia en el món total en números no arribava als 60 milions de persones. És a dir, en aquests últims cinc anys, el nombre de persones que han sortit de casa seva perquè la situació de risc per la seva seguretat era elevada, ha crescut moltíssim.

I penseu, i això em sembla interessant que ho veieu, en els 41 milions de persones que són desplaçades internament. Vosaltres sabeu que quan parlem d'asil i refugi, estem parlant de les persones que travessen fronteres internacionals reconegudes. Quan parlem de les persones que es mouen i surten de casa seva, la primera reacció, la primera cosa que passa, és que la gent surt al mateix país i se'n va a una altra ciutat. I després, si de cas, ja sortirà a un altre país veí. I després, si de cas, ja creuarà una frontera per canviar de continent. Aquests 41 milions de persones són persones que, o bé se'ls hi resol la situació d'inseguretat a casa seva, o acabaran també esdevenint persones sol·licitants d'asil.

Per això, sempre és important que tinguem la foto clara. No només és el que veiem, sinó que darrera hi ha molta més situació de vulnerabilitat. I només explicar-vos, que el 80% de les persones refugiades estan en països als quals anomenem sub-globals , països en vies de desenvolupament. I que, de fet, avui les dades que llegim és que més del 50% de persones refugiades al món estan en sis països. I ja us dic jo que no són en general cap dels nostres veïns, excepte Alemanya.

Què passa i perquè es mou la gent? No vull entrar en això, perquè segur que ho sabeu , però sí que em sembla important que reflexionem sobre perquè la gent se'n va de casa seva. Aquí no estem parlant de persones que decideixen, que prenen la decisió de marxar per millorar la seva vida. Estem parlant de persones que es veuen obligades a sortir de casa seva en una situació no temporal, sinó d'urgència. Em sembla que aquest és un matís important: marxar perquè no et pots quedar. Que és bastant diferent.

Després podem parlar sobre els límits que nosaltres hem posat a la figura de l'asil, perquè, efectivament, hi són i són importants. Però sí que m'agradaria que quedés clar que estem parlant de situacions que afecten l'increment de conflictes al món. Tenim en aquest moment més conflictes oberts que mai. Després d'una etapa on els conflictes que hi havia eren menors però molt intensos, ara tenim una ampliació de conflictes. Però, a més

a més, ens està passant una cosa, i és que estem degradant el nostre entorn. Un altra cosa que estem començant a veure és la gent que surt i deixa casa seva per una qüestió de degradació ambiental, perquè es troba en un context cada cop més complicat de viure.

I després hi ha un altra qüestió que us he posat aquí, perquè em sembla important que hi pensem: la part de sota són els països que continuen venent i comprant armes. Mentre això sigui un negoci que passi bàsicament en països on hi ha conflictes, és important que tinguem clar que els conflictes no pararan. En aquests moments, els conflictes són un negoci. I en la mesura que segueixen existint, i en que nosaltres podem veure que la majoria de països que venen són països del nord-global, vol dir que, en realitat, fomentem l'existència d'aquests tipus de situacions de conflictivitat, que després forcen a les persones a marxar de casa seva.

Quan parlem del dret de l'asil, em sembla important que quedi clar, que es va crear després de la Segona Guerra Mundial. Després de la Segona Guerra Mundial es crea un sistema de protecció internacional molt pensat en aquells moments. Si llegiu l'article 13 de la Convenció de Ginebra, resulta evident que estava pensat tenint en compte tot el que havia passat a l'Europa durant la guerra. Llavors es crea un sistema que diu que totes les persones que marxen del seu país han de poder tornar. Que sembla una tonteria, però és molt important. Perquè en aquell moment hi havia una cosa que era l'apatridia, i la capacitat de molts governs de no voler reconèixer persones que havien sigut crítiques amb ells. Per tant, es crea aquesta figura, i després es crea l'article 14, que diu que qualsevol persona que surt de casa seva té dret a poder demanar asil i protecció en un altre país tercer, sempre que la seva vida corri un risc.

Per què poso aquests dos articles sempre? Perquè com veureu, l'article 13 no té cap mena de regulació més, és un article constitutiu. És un article que no té res més enllà del que diu. En canvi, l'article 14, té dos instruments vinculants jurídicament, que són la Convenció de Ginebra de 1951 i el Protocol de Nova York de 1967. Què vol dir això? Que mentre els estats segueixen sent sobirans per acceptar qui entra o no entra al seu país, qualsevol país que hagi firmat la Convenció de Ginebra o el Protocol de Nova York està obligat, com a mínim, a estudiar una declaració d'asil. I això és el que garanteix que puguem parlar de que el sistema internacional públic garanteix i protegeix la figura de l'asil, d'acord? Podrem entrar després si voleu, però aquesta és la idea.

Què fa la Convenció de Ginebra? Explica qui és una persona refugiada i quines són les raons per les quals pot o no pot demanar asil. Normalment, les raons que s'han entès són la persecució per motius de pertinença a un grup ètnic, de religió, de nacionalitat, o a un grup social determinat. Sempre hi ha hagut un debat sobre aquesta limitació, dient que aquestes cinc raons es queden curtes al nostre món. També us dic que Nacions Unides va intentar explorar la possibilitat d'obrir aquesta figura als anys 80, i va decidir que era millor no tocar-ho. Perquè ja va veure que si obrien el debat, la figura del refugiat quedaria encara més reduïda.

És un debat obert, però el que tenim garantit és això: tenim una convenció que ens diu quines són les persones que poden demanar asil i, a més a més, ens determina els drets mínims que pot tenir una persona refugiada. Una cosa essencial de la qual ens oblidem sovint és la prohibició de no tornar a una persona que fugi al país d'on fugi, aquest és el principi de *Non-Refoulement*. En parlarem més tard, perquè és una de les coses que més vulneracions està experimentant en els darrers temps.

No vull aprofundir més, però simplement comentar que la Convenció de Ginebra el que diu és que “no tractaràs a una persona sol·licitant d'asil o refugiada amb menys drets o amb menys obligacions”. L'has de tractar, mínimament, de la mateixa manera que a qualsevol persona estrangera del teu país. I això també ens ha d'obrir una reflexió sobre algunes polítiques que s'estan fent en alguns països, signataris de la Convenció de Ginebra, on clarament es veu que les persones refugiades, en aquests moments, estan en una situació pitjor, amb lleis específiques fetes contra aquestes persones.

Una foto ràpida per mostrar-vos: tots aquests marcats en vermell són els països que han signat la Convenció de Ginebra i la declaració de Nova York. A nosaltres ens preocupa això. No ens preocupen les polítiques d'asil de països com el Senegal. On ens preocupen les polítiques d'asil i on posem tota l'atenció són aquests espais que jo dic de fronteres dentades, que de fet són els espais que marquen més desigualtats del món. I això em sembla molt important que ho tinguem al cap, perquè quan nosaltres vam començar a parlar d'asil, estàvem parlant de protecció de drets. I el tema que s'havia de posar sobre la taula era si les persones havien o no havien de ser protegides.

En aquests moments no només parlem d'això, sinó també de com ens afecta a nosaltres, de quins riscos suposa. I aquesta mirada diferent, que no és sobre els drets sinó que és sobre la nostra protecció, explica com hem anat perdent les polítiques d'asil.

Deixeu-me que entri ara directament a la política d'asil de la Unió Europea. Sabeu que aquest mes passat vam celebrar vint anys del Consell Europeu de Tampere, on vam començar a parlar de la construcció d'una política europea comuna d'asil. Vint anys per fer una cosa que, ja us avanço, no s'ha acabat de fer. Per què no s'ha acabat de fer? En parlarem, però sí que és important saber que en el marc de la Unió Europea, que obliga a tots els estats membres al compliment, tenim un sistema que des de la Carta de Drets Fonamentals, la qual és llei, recull que el dret d'asil ha de ser un dret que reconguin tots els països que formin part de la UE i que, a més a més, segueixin el que diu la Convenció de Ginebra.

És a dir, tenim un marc regulador que ens diu perfectament que el dret d'asil no és optatiu. Si tu ets membre de la Unió Europea, el dret d'asil el compleixes i el segueixes. I només us poso una cosa així, del que seria el tractat constitutiu de la Unió, on diu que per funcionar i crear un espai de seguretat, justícia i llibertat, que és on s'inclouen les polítiques d'asil en el marc de la UE, s'ha de fer des de la lògica solidaritat entre els països. I aquesta és una altra de les coses que ja us vaig avançant que no han funcionat de cap de les maneres.

A Tampere es va decidir que calia fer cinc coses. Us les he posat aquí, hi ha algunes més, que són: posar uns mínims comuns que ens permetin dir qui és o qui no és una persona refugiada a la Unió Europea, quin és el mínim procediment normatiu que s'ha de fer perquè aquesta persona aconsegueixi l'Estat de protecció internacional i protecció subsidiària o la concessió de l'asil, quins són els mínims d'acollida que hem de tenir entre tots els països i quin és l'Estat responsable d'estudiar una sol·licitud, la qual cosa es basa en el reglament de Dublín. Aquests són els mínims que hem posat sobre la taula i fa vint anys que estem treballant.

Però m'agradaria que ara, aquí, miréssiu el punt vermell. En tot el marc normatiu de la Unió Europea, i això ens ha de quedar claríssim sempre, l'última paraula sobre quina persona entra a un estat és competència de l'Estat membre. Per tant, en el marc de la política de la Unió Europea no es pot avançar més perquè els estats membres no volen avançar més. I això és una cosa que hem de tenir bastant clara perquè és un dels grans reptes que tenim sobre la taula. Amb l'excusa de parlar de la UE en abstracte, no som capaços de vegades de mirar qui és el responsable de que no s'avanci més en el marc europeu. Són els estats membres els que decideixen en última instància com funciona tot el sistema d'asil d'entrada als seus països.

Aquí simplement us poso una ruta per que veieu el que fa vint anys que portem fent. Hem fet tres sistemes europeus del SECA (Sistema Europeu Comú d'Asil) i durant aquests vint anys, hem estat fent propostes a través de quatre programes de treball (Tampere, La Haya, Estocolm i l'Agenda Europea d'Immigració). Propostes que han anat bàsicament en la línia de parlar dels instruments que tenim i anar-los millorant. Perquè durant vint anys els hem intentat posar en pràctica, i no ens han funcionat. Portem vint anys intentant millorar els nostres sistemes.

I estem en un procés, que ara us explicaré per què el 2015 marca un punt d'inflexió, en que portem vint anys parlant sobre el tema. Avançant, sí. No voldria que se m'entengués com que no avancem. Les directives d'acollida han garantit un nivell d'homogeneïtat en alguns països que és considerable, però és que partíem de 28 realitats molt diferenciades. Per tant, el que hem avançat s'ha de mirar en positiu, com diu l'Oriol, però també s'ha de fer una mirada crítica: això és el que fa vint anys esperàvem que tinguéssim avui sobre la taula?

En què hem avançat, bàsicament? Tenim la directiva relativa als requisits d'asil, és a dir, quins són els elements que són determinants perquè es consideri que una persona pugui tenir dret a l'asil o si se li pot donar la protecció subsidiària, que recordeu que és aquella que si no encaixa ben bé en la definició d'asilat, se li pot donar una altre tipus de protecció per evitar que sigui enviat al seu país original.

Tenim el reglament EUODAC. És el més important dels que tenim, perquè és un reglament que vol dir que és d'aplicació directa, i és el que fa que qualsevol persona que entri a la Unió Europea demanant asil sigui fixada. Amb la seva empremta dactilar, d'aquí ve el DAC. Tot i que tenim ara un debat obert sobre si començarem a aplicar-ho o no a més coses, allò que fan als Estats Units, que també et miren l'iris i més elements biomètrics, i sobretot si

farem servir aquesta base de dades per més coses que no sigui la sol·licitud d'asil. Però aquest és un debat que està obert i no ha acabat.

Tenim el Reglament de Dublín, que és el que diu i garanteix quin és l'Estat que ha d'encarregar-se d'analitzar una sol·licitud. Penseu que abans de Dublín, això és des d'abans dels anys 90, hi havia a la Unió Europea el que s'anomenava els refugiats en òrbita: persones que demanaven asil, però de les que ningú se'n feia càrrec perquè deien "No és la meva responsabilitat. Vés al país veí i demana allà, que a mi no em toca". Dublín el que fa és establir uns criteris que diuen quin és l'Estat que examinarà una sol·licitud. No sé si us sonen els criteris, si els teniu el cap, perquè una de les coses més tristes que ens ha passat aquests últims anys és que no hem escoltat i no hem llegit els criteris de Dublín.

Els criteris de Dublín són tres, i són el que se'n diu jeràrquicament obligatoris. Si no compleixes el primer, passes al segon, i si no el compleixes, te'n vas al tercer. El primer criteri és si la persona que sol·licita asil té familiars en algun país de la Unió Europea. Si jo entro per Grècia, però tinc familiars a Suècia que estan residint allà, la meva sol·licitud ha de ser atesa pel govern suec. El segon criteri és si jo tinc vincles amb aquell país de la Unió que s'encarregarà del meu cas. Per exemple, jo he hagut de fugir de casa meva, però jo tenia un visat d'entrada a França perquè l'havia aconseguit, perquè hi havia anat a treballar l'any anterior. En aquest cas, seria França l'encarregada d'examinar la meva sol·licitud. I en el cas que no n'hi hagués cap d'aquestes dues condicions, entrariem al tercer i últim criteri, que és: la meva sol·licitud la examinarà el país a través del qual jo he entrat a la UE.

Que ha passat amb això? Què ens hem quedat amb l'última figura. Ens hem quedat tant amb l'última figura que hem destruït segurament tot el sistema de distribució interna, posant tot el pes en els països que es converteixen en fronteres de la Unió. Perquè són els països que de cop i volta diuen "Escolta, mira un moment, si les persones entren hauré de ser jo l'únic que les atengui?". I a partir d'aquí comença el que jo anomeno una batalla de mínims per veure qui pot evitar que li entrin persones pel seu territori. No estava previst això. La llei no diu això. El reglament no diu això. Però la funcionalitat a la qual hem arribat en els últims temps diu això, i això ens està portant a on estem.

De les altres dues directives, una és sobre les condicions d'acollida i l'altra sobre els procediments, sobre els requisits que s'han de fer. Això és el que hem fet durant aquests vint anys. I tot això, de veritat, als que portem un cert temps treballant en aquest tema, ja no ens funcionava. Hi havíem anat moltes vegades a reunions, a la Comissió, al Parlament Europeu per dir que no acabava de funcionar, que tot anava malament, que hi havia moltes coses que, com aquí veieu, els estats no implementen correctament, que hi havia moltes infraccions que es feien que no es corregien, que hi havia moltes debilitats profundes, etc.

Però tot això es para i, de cop i volta, es crea el caos quan arriba la mal anomenada, al meu entendre, crisi dels refugiats del 2015. Ho parem tot i ara us explicaré com hem seguit. Però sí que m'agradaria dir, perquè em sembla que toca dir-ho, que la mal anomenada crisi dels refugiats, no és una crisi dels refugiats a Europa. Si que és una crisi humanitària, només faltaria. Quan se't moren persones a qualsevol frontera, això és una crisi humanitària. Però no és una crisi dels refugiats a la Unió Europea. Ho diuen les xifres, no m'ho invento jo. El nombre de persones que van arribar a la Unió Europea, el nombre de sol·licituds a la UE, no s'apropa ni molt menys a la pressió que han rebut altres països veïns de Síria i de la zona.

I em sembla important, a més a més, que quan els europeus i europees ens posem la mà al cap dient o pensant que aquesta situació que ens està passant ens canviarà, perquè hi ha molta gent que està demanant asil, hauríem de recordar que nosaltres tenim uns percentatges d'asil de persones sol·licitants que no arriben al 5%. Que tenim països com el Líban, on una de cada tres persones és refugiada. I això jo entenc que indica que tens una situació important de país que has de resoldre. Però que ens passa a la Unió Europea? 500 milions d'habitants i no podem gestionar aquesta xifra? Jo crec que això està clar que no és una crisi de refugiats de la Unió Europea. Ara bé, si crec que és una crisi seriosa de gestió i una crisi seriosa de valors. El que ha passat a partir de 2015 no és que hem tingut una crisi de refugiats a la UE, sinó que hem tingut una crisi humanitària a la qual no hem volgut o sabut respondre, i que ens ha generat una crisi clara en tot el procés de la UE. I a més, ens estem plantejant coses ara, que segurament no ens havíem plantejat mai.

Aquesta imatge és una imatge que sempre poso per explicar que no és gratuïta. Tu pots gestionar bé una cua ben feta, o la pots gestionar malament. La imatge que dones és la imatge que vols donar. I en parlarem quan parlem de les opinions públiques, perquè el que ha dit l'Oriol em sembla important, però jo no crec que l'opinió pública canviï

gratuïtament. Crec que a l'opinió pública se la convida a canviar o a prendre una posició que amb imatges així, de descontrol, genera preocupació.

El punt d'inflexió que us deia. Sempre poso aquesta frase de Cecilia Malström perquè va relacionada amb la vergonya, de la que parlava el Papa l'any 2013. No sé si recordeu que al 2013 va haver-hi un gran naufragi a les costes de Lampedusa. Va ser la primera vegada que ens vam adonar que estava passant alguna cosa. Bé, jo et dic una cosa, ens vam adonar els de la societat civil. Els que llegeixen tota la informació que produeix el FRONTEX estaven més que avisats de que això passaria. Que no ens pensem que va ser una cosa imprevista.

Sigui com sigui, va haver-hi aquest naufragi en el qual van morir prop de 400 persones. No sé si recordeu el que va passar després. Es va fer un funeral d'estat al qual va anar el president de la República Italiana, va anar la llavors comissaria Malström, va anar-hi el primer ministre italià, i va haver-hi una cerimònia a Lampedusa amb els taüts amb els cadàvers de les persones mortes i taüts buits com a commemoració de les persones que no s'havien pogut trobar. 2013. Tampoc fa tant de temps. Si pensem en els darrers naufragis, més que un funeral d'estat, sembla que encara estiguem culpabilitzant a les persones que s'han mort ofegades. Això ha passat en molt poc temps, aquest canvi de percepció.

Què va passar, en qualsevol cas, el 2013? Al 2014 comença una nova comissió, que és la Comissió Juncker, que ens ha acompanyat fins ara. En aquesta comissió van crear la figura d'un comissari d'Afers Interniors i d'Immigració, és a dir, li donem importància a la immigració. Per primera vegada esdevé que hi ha un comissari que parla dels temes d'immigració, però clarament relacionem la immigració amb el tema d'interior. Per tant, protecció, control de fronteres, tots aquests elements. I posem la immigració a sobre de la taula com a prioritat, amb la intenció de fer una reforma del sistema europeu d'asil, buscar més fons i després coses que em sorprenen, com repensar com entraran les persones altament qualificades a la Unió Europea.

Vull dir que, seguint amb el que deia l'Oriol, sovint el que hi ha a sobre de la taula no és el que està passant al nostre context. No era una prioritat per a la societat europea del 2014 saber com els altament qualificats entrarien. Que

està bé que hi hagi un sistema que ho garanteixi, però acabàvem de tenir una tragèdia, que es veia ja que viuríem una situació cada cop més tràgica a nivell de persones que haurien de fugir d'un conflicte obert. I aquesta va ser una proposta que es va fer, sí, de reforma del SECAS, però no va quedar molt clara. El que sí que va quedar clar a partir del 2015 és que la Unió Europea necessitava donar una resposta immediata, perquè estaven, i estan, morint persones a les costes europees.

Des de llavors, els nostres caps d'estat es van passar setmanes i mesos reunint-se per parlar de que havíem de fer. I, simplement, varen decidir que: "Ens emplacem al proper consell per seguir-ne parlant". I així portem cinc anys. Hem fet coses entremig, ara us explicaré algunes. Però bàsicament, ens emplacem a seguir-ne parlant en el proper consell europeu. Això vol dir que la capacitat de resposta no ha estat la que ens hauria agradat a molts i a moltes. Però, a més a més, us explico un exemple perquè veiem fins a quin punt aquest emplaçament a properes reunions també vol dir que no sempre fem les coses ben fetes.

No sé si us sona l'operació Mare Nostrum. És una operació que va posar en marxa el govern italià al 2013-2014, precisament després de la situació de Lampedusa, amb la idea de dir: "Escolta, està passant alguna cosa a la Mediterrània. A les nostres fronteres hi ha persones que es moren i hem de sortir a protegir les vides de les persones". I es va crear una operació de salvament marítim que treballava més enllà de les costes nacionals italianes, i anava a buscar els vaixells que podien estar en situació de risc i recuperar les persones perquè no es morissin.

Els hi costava 10 milions d'euros al mes. Itàlia va dir: "Escolta, jo això sola no ho puc mantenir. Seria important que, com que són fronteres comunes, compartides, ens ajudéssiu la resta de països de la Unió". I els països van dir: "D'acord, tanquem l'operació Mare Nostrum i obrim l'operació Tritó". L'operació Tritó s'obre amb 21 països inicialment, amb un cost mensual de 3 milions d'euros i amb un canvi, molt important, que és: no és una missió de salvament marítim, sinó de protecció de les fronteres europees.

És a dir, no surten a navegar més enllà dels límits territorials marítims. Què vol dir això? Que sí, estàs allà per ajudar els que arriben, però mentre arriben tu no estàs anant a salvar ningú. Això ja és una de les coses que comença a canviar la manera d'entendre tot el que ha passat. És a dir, la qüestió és que no arriben. Si arriben, ja els salvarem. Però el que passi al mig del mar, nosaltres intentarem no mirar-ho.

Què decidim? Decidim que el SECAS ha de posar sobre la taula una reforma total. I es fan reformes en totes les directives que us he dit, més una reforma pendent de l'Agència Europea d'Asil, que és la EASU, i un programa de reassentament que també us explicaré. Aquestes reformes pendents es plantegen al 2015 i al gener d'aquest any, Juncker, veient que ja se li acabava el seu mandat i que no havia estat capaç d'aconseguir cap mena de suport per avançar amb la reforma, ho treu de sobre de la taula. Ara hem d'esperar que passarà amb la nova comissió, per saber si aquests temes es posaran a sobre de la taula, si els parlarem o que passarà.

Però en qualsevol cas, em sembla molt important que quedi clar que no hem avançat més perquè els estats no han volgut. Perquè totes aquestes propostes que ha col·locat la comissió sobre la taula, qui s'ha negat a tractar-les han sigut els estats membres. Alguns estats membres, bàsicament de l'est, amb bastant intensitat i amb comentaris bastant grollers. Això ara ho hem de seguir amb la nova comissió, veiem com acabarà.

Deixeu-me que vagi ràpid ara per explicar-vos coses que no funcionen. Bé, del que us he explicat fins ara, no funciona res, però m'agradaria entrar en detall en coses importants que no funcionen.

Com que estem centrant tant l'atenció en el control d'accés per via marítima a la Unió Europea, les fronteres marítimes s'han convertit en les fronteres que mirem. I, com deia l'Oriol, quan tu poses tota l'atenció en el control de les vies marítimes, no estàs garantint les vies segures. No estàs garantint entrades per altres raons.

En el cas de les migracions, això té uns impactes que ja s'estan fent evidents, però en el cas de l'asil, vol dir que el vulnera. Perquè una de les coses que diu la Convenció de Ginebra és que a les persones que busquen asil i refugi no se'ls hi pot demanar documentació en regla, perquè em sembla que és una obvietat que si jo he de sortir de casa corrent, igual no tinc el temps de demanar el permís o el visat de viatge. O no em puc acostar a la policia del meu país i dir-los: "Escolti, miri, em pot visar i segellar el passaport per sortir? Perquè resulta que, com que vostè m'està perseguint ,

m'agradaria marxar". És evident. Què hem fet nosaltres? Hem convertit la lluita contra la immigració irregular en una lluita contra les persones que estan sol·licitant asil. I, tot el control que posem a les fronteres, tota la feina que fem per intentar lluitar contra la immigració irregular, impacta claríssimament en les persones que busquen asil.

Impacta de tal manera, que si mireu les xifres del 2017-2018, mireu el número... Això són sol·licituds de primeres, és a dir, nombre d'aplicacions que es presenten per primera vegada. Ja veieu la degradació que hi ha de números. I 2017 era un any que no era molt elevat. El 2013 havia estat la gran punta, i a partir d'aquí comencem a baixar. Però ara cada cop baixem més. Per què? Perquè cada cop deixem que hi hagi menys persones que arribin a les fronteres europees a demanar asil. Perquè aquesta és una altra de les coses que hem canviat. Només es pot demanar asil a territori europeu. Jo no puc anar a una ambaixada i dir: "Escolta, jo vull demanar asil". No, he d'arribar a territori europeu. I si he d'arribar a territori europeu, només puc fer-ho d'una manera. De manera irregular. Per tant, tot el que es faci per lluitar contra la immigració irregular a mi, com a sol·licitant d'asil, m'acabarà impactant d'alguna manera. S'entén aquesta dinàmica perversa, no?

Mireu quins països baixen el 2018. Doncs baixen les persones procedents de Síria, de Nigèria i d'Eritrea, països on la situació no ha canviat. No estan millor ara a Síria que fa tres anys. De fet, la degradació és cada cop més important i arriba a més espais del país, però se'ls hi han complicat molt més les vies d'entrada.

Una altra disfunció és aquesta idea que us dic: posem el control fronterer en el centre, però a més hem decidit que no el controlarem només nosaltres, sinó que li demanarem als països veïns que se n'encarreguin ells i, d'aquesta manera, tot anirà millor.

Vosaltres recordeu la foto del nen Aylan? La foto del nen Aylan va servir als països de la Unió Europea per dir: "Això no pot passar. A prop de casa no pot passar. Això, si ha de passar, que passi lluny, però a les fronteres nostres no, perquè això es veu, la gent s'enfada i tenim problemes". I el que van dir va ser: "Escolteu, països veïns, us encarregueu vosaltres de gestionar-ho, d'acord? Que no cal que arribin a les nostres fronteres. Turquia, t'encarregaràs tu, si us plau, de gestionar les persones que vénen de Síria a demanar refugi. Nosaltres et donarem els diners, però te n'encarregaràs tu".

I d'aquesta manera, el que està passant en aquests moments, i encara que sembli increïble un cop hem vist les xifres, és que la frontera mediterrània no és la frontera més mortífera del món. Segons xifres de l'OIM, ara s'ha convertit en el desert del Sàhara. En aquests moments, les intuïcions ens diuen, les xifres ens indiquen, que per cada persona que es mor a la Mediterrània, hi ha tres que es moren al desert del Sàhara. Però això ja no ho veiem, això està molt més lluny de la nostra realitat. Això és una de les coses que passen quan externalitzes el control de les fronteres i, a més a més, li permetes a un estat com Turquia que utilitzi els refugiats com si fossin un arma, com si fossin una amenaça. Perquè aquestes van ser les declaracions que va fer el senyor Erdogan. Quan va començar a bombardejar el nord de Síria, la Unió va dir "Escolta, vigila amb això que fas" i Erdogan va dir "No, vigileu vosaltres, que si em porteu la contrària, jo us envio els tres milions i mig de refugiats que tinc al meu territori". Les persones refugiades mai haurien de convertir-se en una amenaça o en una moneda de canvi d'aquest estil.

Coses que tampoc no funcionen: els desequilibris territorials. No funciona un sistema d'asil comú quan tu tens Alemanya, que rep gairebé 175.000 sol·licituds i, en canvi, tens països que no en reben cap. Aquest desequilibri intern entre països que reben i països que no és molt difícil de gestionar. Com es poden prendre decisions compartides quan les realitats de cada país són tan diferenciades? Però, a més a més, hi ha una altra cosa i és que no tots els països aconseguixen les proteccions amb el mateix tipus de percentatge. En verd, estan els rebutjos, les declinacions de sol·licitants d'asil.

Com veieu, la majoria de sol·licituds a la Unió Europea es rebutgen. Però clar, no és el mateix el percentatge de rebuig que té un país com la República Txeca, que el percentatge de rebuig que té un país com Irlanda. Això vol dir que estem creant un sistema comú amb uns desequilibris interns que no només passen en percentatges totals, sinó que també passen, fins i tot, si són persones que provenen del mateix país. A això se li diu la loteria de l'asil. I vol dir que sent iraquiana, la possibilitat que et donin asil a Irlanda és més alta que què te la donin amb la mateixa circumstància a Hongria. Què genera això? Genera moviments interns. La gent no vol anar a un país on sap que li denegaran. El seu objectiu és arribar a aquell país on sap que, com a mínim, la seva vida i la de la seva família es garantirà amb una mica de seguretat en els propers anys.

Que tenim, per tant? Un desequilibri absolut, intern, que fa que la gent quan arriba a la Unió Europea, depèn del país al qual arriba, no vulgui que l'identifiquin. Que intentis arribar al país on creus que et tractaran millor. S'entén, no? Perquè jo crec que és una de les coses que fariem tots de manera racional. És a dir, la majoria de persones que entren per Espanya intenten que no se les detingui i que no se les pari en cap moment, perquè les probabilitats que et donin asil a Espanya comparat amb Alemanya són bastant més reduïdes. Per tant, la teva intenció serà arribar on sigui i marxar al país on puguis demanar asil.

Un altra cosa que s'ha posat sobre la taula és la falta de solidaritat externa. Vosaltres sabeu que el sistema de re-assentament, que funciona en països com el Canadà i altres països europeus també el tenen, el que fa bàsicament és anar allà on hi ha persones refugiades que viuen en camps de refugiats en països veïns del conflicte, per exemple Líban o Turquia. S'agafen aquestes persones, que estan sota tutela de Nacions Unides, i se les porta a un país europeu perquè puguin fer la seva vida. Això és un programa de re-assentament. La Unió Europea porta els darrers deu anys intentant fer un programa de re-assentament, i encara no s'ha aconseguit fer un programa de re-assentament europeu.

El que hi ha són petits casos de persones que han anat a Turquia i han agafat a persones refugiades, però no tenim un programa de re-assentament com el que va permetre a Justin Trudeau, en tres mesos, rebre 25.000 persones de Síria al Canadà. Això és un programa de re-assentament. S'agafa a les persones, se les porta a la societat d'acollida i se les porta al mecanisme. Però la falta de solidaritat externa conviu amb la falta de solidaritat interna.

Vosaltres sabeu que després de la crisi de 2015 va sortir la idea de la reubicació, és a dir, les persones que estaven en els camps d'entrada de Grècia i de Itàlia serien acollides pels països membres en una distribució equitativa segons uns percentatges al llarg de tots els països de la Unió. Us sona? Perquè va ser aquell debat que vam començar amb 40.000, i vam acabar amb 160.000. Aquest és el resultat que hem tingut, que no es veu, però ja us dic jo que de 160.000, només arribem a 98.000 perquè, a més a més, la comissió fa trampa i inclou aquí les persones que s'han reubicat a Noruega, que és un país que, quan es comptava amb els 160.000, no estava inclòs. És que fem trampes fins i tot en això. Però el que vull dir és que hem fallat internament. Hem deixat que Grècia i Itàlia sobrevisquin a una situació de tensió en uns sistemes d'asil que ja eren pobres, sense cap mena de solidaritat.

Per anar acabant, tenim sistemes absolutament dispersos a cada país, no cal que hi entrem. I no només això, sinó que fins i tot en els temes de l'acollida, les disparitats també són molt elevades. No és el mateix qui fa l'acollida, quants diners reps, quants drets tens, si tens o no tens accés a l'habitatge, al mercat de treball. O sigui, la distorsió és tan gran que no funciona res.

Acabo ja. Són certes lleis però vaig ràpid. Què ens ha passat? Que ens hem acostumat a vulnerar el dret internacional, i no només el dret internacional, sinó el dret de la Unió Europea. I ho hem normalitzat de tal manera que jo de vegades penso, ja per una qüestió d'egoisme, quan li vulneren els drets a algú, posa't de veritat a pensar quan et tocan els teus. Ja sé que no és el millor, que en realitat tots hauríem de ser èticament impecables però és que arriba un moment que dius: "Comença a preocupar-te quan es vulneren drets internacionals i no es protegeixen, perquè a partir d'aquí podem tenir una rebaixa considerable de drets". Hem convertit la gestió de l'asil en un caos.

La Unió Europea, els països de la Unió, quan fan una intervenció humanitària a Haití, després d'un terratrèmol o d'un tifó, són capaços de muntar camps en millors condicions dels que tenim en aquests moments a Grècia, on la salubritat i la higiene són decadents.

Això es fa perquè es vol fer. Això es fa perquè es vol enviar aquesta imatge. I això no és gratuït. Aquesta és la imatge que es vol donar, de gent intentant arribar perquè tu tinguis la sensació que "Encara em tocan alguna cosa a mi i perdre alguna cosa". Això no és gratuït i és un missatge molt poderós. S'ha d'intentar lluitar contra aquest missatge.

Tota la pressió que posem als controls, que parlem més de si les tanques de Ceuta i Melilla són 50 centímetres més altes o si tenen concertines o no. Parlem més d'això que de les vies segures d'entrada. Ens han robat el debat i, a més, hi hem caigut perquè és veritat que hem de poder parlar de les tanques de Ceuta i Melilla, però no parlem de la resta de coses. I aquesta falta de debat sobre la resta de coses jo crec que és una de les preocupacions que hem de tenir sobre la taula.

Hem posat Schengen en perill: la lliure circulació en aquests moments està reduïda i limitada perquè tots els països estan tornant a aixecar les seves fronteres nacionals. És a dir, la crisi de les persones refugiades ha servit d'excusa per posar en risc el projecte europeu. I que hem començat a fer? Doncs, en aquesta narrativa hem criminalitzat a les persones migrants i refugiades. Això és un procés que va començar amb les persones irregulars, després s'allarga a tots els immigrants en general i ara a les persones refugiades.

A més, si hi penseu, fins fa molt poc, els refugiats eren figures de prestigi. Sobretot pels que ens hem criat en mig de la Guerra Freda, la figura del refugiat era una figura de prestigi. Era l'altre que tu havies de protegir perquè venia a lluitar contra les injustícies de l'altra banda del món bipolar. Avui en dia se'ls considera a tots una amenaça. I no només s'ha criminalitzat la figura del refugiat, sinó que ara ja anem al pas més nou, que és la criminalització de la solidaritat, que jo crec que això ha estat l'última cosa que ha passat en els darrers anys de manera evident. A les persones que intenten sortir d'aquest espai i ajudar, se les criminalitza. I no estic ara parlant de la Carola, que és segurament l'exemple més clar. Estic parlant també de les persones que a Dinamarca, per haver donat aigua i comprar-li un tiquet de tren a una persona refugiada, s'han convertit en acusats de ser traficants de persones.

Què ha passat? Increment de la xenofòbia i dels discursos d'odi. Com que creem tot aquest entorn, on estem convidant a la gent a pensar que tot això és una amenaça, la reacció de moltes persones és fer discursos d'odi i xenofòbia. Consti que no hi ha discursos d'odi o xenofòbia perquè tinguem una crisi humanitària. Això ha sigut l'excusa dels partits populistes d'extrema dreta que són xenòfobs de sempre, i els ha semblat que aquesta era l'oportunitat perfecta per construir una nova narrativa. Això els hi ha servit d'excusa perfecta, perquè la gestió els ha permès articular una resposta. Però em sembla important que quedi clar, que la xenofòbia no existeix perquè hi hagi persones refugiades. La xenofòbia és una malaltia que va més enllà d'això i, a més a més, no només creix sinó que apareix amb més força amb forma de partits polítics. Estem creant cada cop en més espais de la Unió Europea, xenofòbia institucionalitzada.

L'única cosa bona, per acabar, és que hi ha més debat, més interès i més sensibilització per aquests temes. La jornada d'avui és un exemple, i s'ha de felicitar i agrair.

Què hem de fer? Doncs hem de ser capaços de transformar aquests tres elements positius en alternatives que ens permetin canviar una mica aquesta deriva per la que estem anant quan parlem d'immigració i asil a la Unió Europea.

PRIMER DEBAT

Moderador: Dolors Calvo

Responsable programa d'acollida i refugi de la Fundació Apip-Acam

Gràcies, Gemma, per les teves paraules i una exposició dels fets tan clara i gràfica. Ens has donat un bany de realitat i ajudat a recordar-nos, als que hi treballem dia a dia, el reptes amb els que lluiten les persones que arriben a Europa fugint de situacions extremes i cercant una nova oportunitat. I, no sols aquests, si no també, els que com a professionals d'intervenció afrontem per entendre'ls, acollir-los i acompanyar-los. Crec que l'exposició que has fet, ens ajuda a impulsar la nostra feina i el nostre compromís amb la mateixa i amb les persones que en són subjectes.

Ara, obrim el debat. Aixequem la mà si voleu fer-li alguna pregunta a la Gemma.

Dona del públic 1 – Gràcies Gemma, perquè ha sigut molt aclaridor i molt didàctic tot el que has explicat. Dues qüestions, que poden ser preguntes, apreciacions o poden ser dubtes. Jo vaig assistir aquí, al Palau Macaya, al Pacte Mundial per la Immigració. Llavors, una qüestió que em va sorprendre molt, i que jo crec que és el problema clau, és la no vinculació. Per exemple, es va parlar de 193 països que van signar el Pacte, però com que no era vinculant, en poc temps es van desdir dos o tres països on, mitjançant eleccions, havien arribat al poder partits d'extrema dreta anti-immigració. Amb la qual cosa, per molta feina que hi hagi darrera d'aquest Pacte, si els resultats no són vinculants, resulta molt fràgil. Perquè en qualsevol moment, en funció dels resultats de les eleccions als diferents països, es poden desdir no tres o quatre, sinó deu o dotze països i és com fluctuant.

La segona qüestió, que ha tocat l'Oriol, i que tu també l'has tocat, i que nosaltres a peu de carrer la veiem cada dia, és la qüestió de l'opinió pública. Per primera vegada, s'està parlant molt no tant de les polítiques o dels polítics, sinó de què generes a l'opinió pública. L'opinió pública és la que al final va a votar i diposita el seu vot, si tu realment l'has convençut de que la immigració o l'asil o el refugi poden arribar a ser un gran perill per a Europa. Jo crec que l'esforç per canviar una mica la percepció de l'opinió pública en general, d'aquesta hostilitat en contra de la immigració o del refugi, en definitiva de l'arribada de gent diferent d'altres països, si això realment no es canvia... Amb grans campanyes d'informació, perquè si tota la gent escoltés el que s'ha dit i veiés les xifres que s'han vist, segurament canviaria una mica la seva percepció d'aquesta amenaça.

Per tant, aquestes dues coses: la falta de vinculació d'aquests grans pactes i després l'esclatxa aquesta, que no s'ha treballat mai a fons, de l'opinió pública.

Gemma Pinyol - Estaria d'acord amb tu fins a un cert punt. Jo també pensava que el problema era que aquests instruments no fossin vinculants, però després veiem com els instruments vinculants, si cal, ens els saltem. Perquè això és el que ha passat. Tot el que jo he dit està escrit a la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, que és dret intern de cada país, les constitucions inclouen això. Però ens ho hem saltat. Ara, l'única bona notícia és que la justícia europea funciona de tant en tant i el Tribunal de Justícia Superior de la Unió Europea, el de Luxemburg, ha dit la setmana passada que sí que creia correcte començar un procediment contra República Txeca, Polònia i Hongria per no haver acollit a les persones de la reubicació. Però, perquè això passi, han passat dos anys perquè els tempos són lents.

Llavors, el problema no és que sigui vinculant o no vinculant és que fins i tot quan és vinculant els mecanismes que tenim per renyar a qui vulnera són molt reduïts. Llavors, jo crec que una de les coses que s'haurien de fer és replantejar els mecanismes sancionadors.

Jo sempre dic que la Unió Europea no es va fer pensant que els països es portarien malament. La UE es va fer pensant que els països sempre serien democràtics i que els seus principis tindrien les lògiques màximes. Quan comences a veure derives liberals, quan comences a veure que la democràcia està fent aigües en molts països, quan tens a països

com Polònia que està acceptant una norma que va en contra dels principis de la Unió, t'adones que els mecanismes de protecció són dèbils. Són dèbils, en part, perquè no els hem explicat prou bé. Perquè la gent hauria de ser molt més conscient del que defensem quan defensem un model com la Unió Europea, no perquè sigui el model i perquè no puguem criticar-la, sinó perquè el paquet de drets que hi ha és excepcional al món. El paquet de drets que hi ha sota la Carta de Drets Fonamentals és el que jo crec que hauria de ser exportable. Ara, si no ens el creiem ni nosaltres i, a més, l'anem rebaixant... Vull dir, que el tema de la vinculació a mi m'ha deixat de preocupar, perquè és que, fins i tot, quan és vinculant, no l'obeeixen.

Un altra cosa és l'opinió pública, i aquest és el gran debat que tenim sobre la taula. L'opinió pública crea polítiques? És l'opinió pública la que en realitat crea les polítiques i funciona diferent? Jo crec que la gent, en general, quan fan enquestes de suport, és bona gent. Què passa? No és gratuït que els mitjans de comunicació estiguin donant en aquests moments veu a discursos que són antidemocràtics. És que van en contra de la Carta de Drets Fonamentals. Està sortint gent que es dedica a dir que hi ha persones que mereixen morir en mig del camí, perquè no han nascut en un país de la UE. Això ho estem normalitzant.

Jo sempre poso l'exemple de les eleccions austríaques del 2000, que quan va guanyar Haider i se'l necessitava per formar govern, el primer partit neonazi que arribava a unes eleccions d'aquesta manera, tota la UE va enviar una carta d'avís a Àustria i li va dir: "Atenció a qui poses al teu govern". El 2017, eleccions austríaques, els verds contra el partit neonazi, fill d'aquest partit. És que en deu anys hem normalitzat coses que a mi em semblen intolerables de normalitzar.

No hem fet l'esforç de treballar en aquest sentit, i el que estem veient en aquests moments és com interessos espuris estan construint l'opinió pública. Que jo crec que no és l'opinió de la majoria de la gent, però acabarà sent-ho, perquè quan t'ho repeteixen tot 50.000 vegades, acabes pensant que potser tu en pensar diferent, t'estàs equivocant. Per això, els espais del dia a dia, de poder parlar amb la gent i de crear espais de confiança son absolutament importants a l'hora de poder trencar aquestes dinàmiques perverses.

Montse Feu - Teníem altres mans aixecades. Fem les preguntes ara i les respons totes.

Dona del públic 2 - Moltes gràcies per tota la informació. Volia fer una pregunta sobre l'EURODAC. Al parlar del registre de les empremtes, has dit que no només serveix per a l'asil. Per a quines coses més serveixen aquests registres?

Dona del públic 3 - Bon dia, Gemma. Has comentat que un dels llocs on hi ha més morts és al desert del Sàhara, ja fa com 15 anys. M'agradaria saber si coneixes i ens podries explicar quina és la situació al nord de Mali i de Níger, perquè curiosament és un dels espais geo-estratègics més desitjats pels Estats Units i molts països europeus. Perquè molt del comerç entre el nord i el sud d'Àfrica passa per allà, i hi ha molts minerals, molts recursos naturals i tots els diners que genera el tràfic il·legal de persones.

Dona del públic 4 - En primer lugar, Gemma, darte las gracias porque me has dado luz. Y después, sé que ahora no está Oriol Amorós, pero me gustaría saber si podrías integrar tu información con lo que él ha defendido, que las cosas se están haciendo bien.

Gemma Pinyol - EURODAC, de moment, només serveix per identificar les persones sol·licitants d'asil, però sobre la taula està la proposta de que es faci servir també per saber si aquestes persones estan en situació d'irregularitat. Quan no hagin sol·licitat asil, quedaran en el registre i es podrà mirar si estan en situació d'irregularitat o no, que de moment està prohibit. Això és reglament. Quan una cosa és reglament a la Unió vol dir que quan es fa s'aplica immediatament als països sense més, no hi ha directiva de transposició. Jo ho rebo, funciona. Per això els reglaments són tan pesats de llegir, perquè ho regulen tot al mil·límetre. L'important és veure quin tipus de reforma d'EURODAC tindrem, i si serà garantista o no garantista. Perquè si el que hem de tenir és més control a les persones, en fi, llavors encara ho tindrem pitjor.

En tres minuts no puc explicar tot el que passa a Mauritània i a tota la zona, però si podem fer la reflexió que nosaltres estem sent molt tolerants, per dir-ho d'alguna manera, i tenim molts amics que tenen una dèbil salut democràtica. I a canvi de tenir accés a matèria prima o a rutes comercials, mirem molt poc el que fan aquests països. Llavors, és com

una contradicció, perquè moltes de les persones que fugen d'aquests països ho fan perquè no hi ha prou democràcia ni seguretat. Però a l'hora de la veritat, la UE prefereix seguir negociant amb aquests països i mirar cap a una altra banda quan es tracta de vulneracions democràtiques i de drets humans. En comptes de dir: "Escolta'm un moment. Anem a fer un replantejament, potser no hauriem de treballar amb tu, perquè estàs generant molts problemes a la teva població civil". Tenim aquesta lògica, i aquesta és la zona on la Unió Europea vol dedicar més diners de cooperació en aquests moments. Que ja veurem on acaba aquesta cooperació, qui es queda els diners realment i si això enforteix la societat civil o realment enforteix a governs que ja et dic que són poc democràtics. Aquest és el repte que tenim, que estem externalitzant-ho tot i això també ens converteix a tots en responsables del que està passant.

No vull entrar ara en contradiccions amb l'Oriol, però la qüestió és que si tu mires el nivell del dia a dia, de la feina que feu vosaltres, només es pot valorar com a positiva. Perquè el que esteu fent ajuda de manera qualitativa a les persones. Però jo quan faig la foto de les polítiques d'immigració i d'asil en gran, penso que aquest és un sistema que està trencat i que l'hauriem de refer perquè funcionés millor. I això no crec que sigui contradictori. El que s'està fent, és que la gent hi posa esforç, hi posa temps, hi posem recursos entre tots perquè les coses no vagin pitjor del que van. Però la meua teoria és que amb sistemes molt més ben organitzats, els esforços que s'haurien de fer serien menys i els recursos tindrien una millor vinculació.

I la única cosa que sí que dic, i això sí que em preocupa, és que en aquest país no s'avalua res. I llavors, com que no s'avalua res, quan diem que tot va bé, no sé exactament el què, perquè jo no tinc informació. O sigui, jo puc anar a mirar el que passa a molts països de la UE, però del que passa aquí, en molts temes, no tinc cap tipus d'informació. I les meves preguntes a quatre persones que puc anar seguint i molestant no deixen de ser sociologia de metro, és a dir, que no funcionen en comparatives de política pública seriosa. O sigui que sí, es fan bé les coses, però es podrien fer molt millor? Claríssimament.

Dolors Calvo - Moltes gràcies. Segurament ens allargariem més, perquè sorgeixen un munt de preguntes, però anem a deixar-ho aquí per poder continuar amb la resta del programa.

TAULA INTERNACIONAL

Plantejaments i polítiques a diferents països

Modera: Teresa Crespo

Associació Atlàntida – Professionals per la Interculturalitat

Bon dia a tothom. Anem a començar la taula internacional per conèixer els plantejaments que hi ha als diferents països. Tenim aquí a tres persones que ens podran ajudar molt a entendre la situació que se'ns ha plantejat a la primera part de la jornada, i sobretot a visualitzar les polítiques de tres països diferents: França, Suïssa i Catalunya, que evidentment en polítiques migratòries i d'asil és Espanya. De fet, són dos països de la comunitat europea, enfront d'un que no pertany a la comunitat europea.

Hem parlat ja del problema que significa aquest moviment de persones arreu del món, cada vegada en augment. I com per la nostra situació geogràfica a la Mediterrània, els darrers anys ens hem convertit en una via clara de moviment de persones. Persones que venen al nostre país o que passen pel nostre país per anar a d'altres països d'Europa. Persones que, la majoria, no venen per desig, sinó perquè es veuen forçades per les injustícies o conflictes en que es troben els seus països. Persones a qui resulta molt difícil arribar fins a Europa. I que a Europa, com ens ho ha evidenciat la xerrada anterior, tampoc tenen el reconeixement de tots els seus drets com a persones i ciutadans del món.

Tenim moltes cartes i molts protocols que els països signen i estan d'acord, però a l'hora de la veritat no els compleixen. Hi ha una vulneració permanent dels drets. La comunitat europea no està actuant com una entitat que busca una acció política unitària i única, un sistema que aculli. Sinó que els interessos dels diferents estats resten per sobre d'aquesta voluntat comuna d'Europa. No és tant l'interès per l'acollida com l'interès del propi estat. I aquesta és una dicotomia que tenim i que, com ja hem vist, no és fàcil de resoldre.

No em toca a mi fer la conferència i, per tant, passaré la paraula a les tres persones que ens acompanyen, que ens poden donar una visió d'aquesta realitat. Al meu costat tinc a l'Àngel Miret, bastant conegut per tots els que hem treballat en temes d'immigració durant molts anys. És funcionari de la Generalitat, ha estat Secretari de l'Administració i Funció Pública i és Secretari d'Immigració de la Generalitat. Ha estat administrador judicial de l'Audiència Nacional i professor associat de la Universitat Autònoma i de la Universitat Pompeu Fabra. I actualment és coordinador del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades.

Tenim també en Emmanuel Jovelín, Director de la Facultat de Ciències Socials i de Sociologia de la Universitat de Lorraine, professor universitari de la Universitat de Lille i que ha treballat durant molt temps en treball social, en temes d'immigració i sociologia.

El tercer ponent que ens acompanya és Claudio Bolzman. És xilè, però viu a Ginebra. Per tant, és una persona que en la seva pròpia experiència sap el que és abandonar el seu país, la seva cultura, la seva família i viure en un altre país. Fa 30 anys que treballa a la Universitat de Ginebra com a professor de sociologia i s'ha dedicat aquests anys a l'estudi sobre migracions. Per tant, té una experiència llarga de la realitat de les migracions en el nostre món i sobretot respecte a Europa.

Tindran quinze minuts cadascú per parlar, per explicar-nos la seva visió des dels diferents contextos i després farem un debat. Començarem, i seguint el programa, demanaria a Claudio Bolzman que fes la seva exposició.

Àngel Miret, Claudio Bolzman i Emmanuel Jovelín

Claudio Bolzman

Haut École de Travail Social, Ginebra (Suïssa)

Buenos días a todos. Muchas gracias por la invitación, es un placer y un honor estar aquí con ustedes. Desgraciadamente no hablo catalán pero espero que el castellano sí se entienda. Voy a hablar de la situación en Suiza, que es un país un poco especial ya que no es miembro de la Unión Europea, pero sí es un país que está afiliado a los acuerdos de Dublín y de Schengen. Entonces, practica un poco políticas similares a las políticas que hemos visto de la UE en general, pero con algunas particularidades que son ligeramente diferentes.

Trataré de hacerlo desde una perspectiva histórica. Se habló justamente de que he estado trabajando en el tema bastantes años y, por lo tanto, me parece importante ver cuáles han sido las transformaciones más importantes en los temas del refugio y el asilo en estos 30-40 años para que veamos realmente en qué nos hemos convertido en estos últimos años.

También, desde una perspectiva de historias de vida porque, uno de los temas que se habló es la dificultad de comunicar la realidad de los refugiados y me parece que cuando se individualiza el tema, la gente tiene un poco más de empatía y es un poco más fácil entender lo que viven los refugiados. Cifras hay bastantes, daré también algunas para entender el caso suizo, pero me centraré en este aspecto.

Y el tercer aspecto que trataré es lo que hacen las organizaciones de la sociedad civil, para ver que no todo es negativo sino que también hay muchas cosas positivas en el ámbito del asilo.

Primero de todo, algunas cosas para el contexto suizo. Suiza tiene una ley de asilo desde 1981, o sea ya lleva muchos años con la ley de asilo. Esta ley se ha revisado por lo menos siete veces, siempre en un sentido más restrictivo para justamente limitar algunas prerrogativas de los demandantes de asilo y refugiados. ¿Porque se instauró una ley en 1981? Yo diría que fue esencialmente después de la aplicación por Suiza del Protocolo de Nueva York en 1967, cuando empezaron a llegar refugiados que no eran solo europeos sino de países del tercer mundo y sobre todo refugiados de Latinoamérica en los años 70. Fue una acogida muy conflictiva en Suiza y, por esa razón, el gobierno decidió crear una ley de asilo en 1979, que entro en vigencia en 1981. Luego, Suiza se adhirió a los acuerdos europeos de Dublín y Schengen.

Suiza es un país federal. Hay 26 cantones, pero la política de asilo y acogida es una política federal. Una de las características que tiene esta política federal es que se reparten los demandantes de asilo en función de la población de cada cantón, es decir, cada cantón sabe cuántos demandantes de asilo va a recibir. Es lo que Europa ha tratado de hacer estos años sin mucho éxito. En Suiza se hace automáticamente. Por ejemplo, Ginebra recibe el 5% de demandantes de asilo en función de su población, Zúrich el 12%, etc. Hay una repartición para garantizar que todos hagan un esfuerzo de acogida proporcional.

Como les decía anteriormente, voy a tratar de hacer un poco de historia a través de historias personales. Vengo del cantón de Ginebra, que es un cantón en el que el 45% de la población es extranjera y el 60% tiene algún origen migratorio. Es decir, es un cantón netamente diverso y multicultural. El presidente del gobierno de Ginebra se llama Antonio Oller y es un hijo de refugiados. Su madre era argentina, llegó con 6 años a Suiza y vivió antes en Italia y México. Si hubiera llegado hoy en día a Suiza, lo hubieran expulsado de vuelta a Italia en función de los acuerdos de Dublín y no sería presidente del gobierno de Ginebra. Pero vemos que gracias al hecho de una cierta tolerancia en ese momento, una persona pudo desplegar todas sus capacidades y ser hoy en día el político más importante de Ginebra y dirigir la sociedad ginebrina.

Actualmente en Suiza, en 2018, hubo 15.000 demandas de asilo. Están constantemente disminuyendo. El año en que hubo mayores demandas fue el año 2015, como en toda Europa, cuando fueron más del doble, 35.000 demandas. Pero la cantidad más alta de demandas fue durante la crisis del Kosovo a finales de 1999, año en el cual Suiza recibió muchísimos demandantes de asilo de esa región. Actualmente, los países de donde provienen los demandantes de asilo son Eritrea, donde está el problema del servicio militar a vida: muchos jóvenes tratan de escaparse de Eritrea porque si no estarían obligados a hacer el servicio militar durante toda la vida; Siria, Afganistán y Turquía, donde ha aumentado bastante entre las poblaciones kurdas y los opositores al régimen de Erdogan.

Como decía anteriormente, una de las características de Suiza es que manda mucha gente de vuelta a Italia en función de los acuerdos de Dublín. Por ejemplo, en 2018, 1.570 personas fueron expulsadas hacia Italia principalmente o a otros países europeos, es decir, poco más del 10% de los demandantes de asilo que entraron ese año a Ginebra. Pero Suiza tiene altas tasas de reconocimiento de la protección. Por ejemplo, en 2018, sobre 26.000 demandas que fueron tratadas en primera instancia, 1/4 fueron aceptadas como refugiadas y 1/3 recibieron una protección subsidiaria. Si sumamos las dos tenemos a más del 60% de personas que recibieron una protección, es decir, el 60% de las personas fueron reconocidas para una protección individual o colectiva.

Lo que es interesante es que antes de la ley del asilo e incluso en la ley suiza de asilo, se reconoce que las personas que sufren una presión psíquica insoportable pueden recibir asilo. Y ese fue el caso, por ejemplo, de los refugiados de Hungría y Checoslovaquia en los años 50-60, que por el hecho de ser húngaros o checos recibieron el estatus de refugiados. Hoy en día esa noción, a pesar de que está incluida en la ley, no se aplica de manera real y solo se da una protección subsidiaria a personas de países que viven una violencia colectiva, como Eritrea o Afganistán.

Se habló también en la presentación anterior de la dificultad de llegar a Europa por vías legales. Durante la década de 1970, después del golpe de estado militar en Chile pero también en Argentina, muchos refugiados de esa época pidieron asilo en las embajadas y gracias a eso pudieron llegar a Europa de manera directa. Actualmente, todas las embajadas europeas en Suiza cerraron la posibilidad de pedir el asilo en las embajadas. Es una de las razones por las cuales es muy difícil pedir asilo en su país de origen o en un país vecino para llegar a Europa. Lo que sí se ha hecho es que a partir de 2015 se ha practicado una política de reinstalación para algunos refugiados que han estado en Libia o en otros países, y diversos países europeos se han comprometido a recibir a personas que han estado en los campos de refugiados o en esos lugares. Suiza ha recibido menos de 1.500 personas gracias a esa reinstalación.

Sin embargo, los datos del alto comisariado de las Naciones Unidas para los refugiados muestran que hay más de 1,4 millones de refugiados que están esperando una reinstalación en otro país y solamente 75.000 han sido relocalizados en otros países. O sea, que al ritmo actual habría que esperar dieciocho años para que todos los refugiados que están pidiendo una relocalización pudieran tener un país de acogida en Europa. Imagínense lo que es esperar dieciocho años en un campo de refugiados en condiciones dramáticas.

Suiza también práctica la reinstalación particular para las personas que han vivido experiencias traumáticas en Libia, y hay audiciones en Níger para las personas que buscan la relocalización. Entonces, hay un funcionario del gobierno suizo que va a entrevistar a candidatos a la reubicación. Hay un criterio de performatividad. Hay que ser vulnerable para poder postular a esa relocalización, pero no demasiado y de manera temporal. ¿Qué quiere decir esto? Que hay que mostrar que uno está en una situación difícil en el momento pero que tiene potencial para poder ser un aporte en el futuro a las sociedades de residencia para ser seleccionado. Por ejemplo, una persona que trabaja en la industria relojera podía tener un potencial para ser reinstalada en Suiza. Es interesante porque se busca reinstalar refugiados vulnerables, pero el término no está claramente definido, y se busca que esa vulnerabilidad sea solamente temporal y la gente posteriormente no dependa de las ayudas sociales de los estados de acogida. Entonces ahí hay una pequeña paradoja que sería interesante discutir.

Otro tema que aparece más fuertemente es que Suiza ha empezado a instalar centros para demandantes de asilo recalcitrantes y refractarios, es decir, personas que se rebelan contra la autoridad, que no hacen lo que se les pide y eso antes no existía. Por ejemplo, yo tengo aquí la historia de Victoria, que era una demandante de asilo de origen kurdo, que en el año 1990 escribió una carta abierta que fue publicada en la prensa y fue discutida en la escuela de trabajo social de Ginebra. Además, recibió el premio a la mujer exiliada de la ciudad de Ginebra por su compromiso. Hoy día trabaja con personas mayores y también trabaja en un consejo municipal de su localidad. En esos años ella escribió una carta bastante virulenta diciendo: “Bueno, yo como exiliada no tengo derecho a quejarme, a decir que me siento mal. En cambio, los trabajadores sociales que nos reciben sí que tienen derecho a estar de mal humor, pero yo no tengo derecho a estar nunca de mal humor, siempre me tengo que comportar bien”. Y gracias a eso, a una forma de afirmación política, ella se hizo un espacio en la sociedad suiza. En cambio, hoy en día esas personas son consideradas refractarias y pueden ser encarceladas durante un tiempo en centros especiales. Siendo que esa puede ser una forma de integración, la crítica y la discusión en las sociedades democráticas siempre han sido una forma de integración y habría que valorizar más la crítica.

Otra historia que me parece interesante es la historia de Jamal, que era un joven somalí que llegó a Suiza a los catorce años como menor no acompañado, en 1992. Era un joven brillante en su país, muy buen alumno y él quería ser informático, pero en la escuela, como llegó un poco tarde, fue orientado a cosas que no le interesaban mucho. Y él quería ser a toda costa informático. Y entonces, como no podía estudiar en la escuela pública, decidió cometer un robo para pagarse una escuela privada de informática. Bueno, por supuesto, lo descubrieron y fue a la cárcel. Y al fin en la cárcel pudo estudiar, estaba tranquilo, nadie le molestaba y se sacó su diploma de informático, y después pudo trabajar como informático.

Pero hoy en día hay una nueva ley en Suiza que dice que las personas que han cometido un delito van a ser expulsadas casi automáticamente del país. Él tuvo la suerte de tener una segunda oportunidad y poder trabajar en Suiza. Hoy en día, con la nueva ley, esas personas que cometieron un error de juventud, no tienen derecho al error y pueden ser muy fácilmente expulsados del país, con el costo social que eso implica.

También se habló otro tema. Durante los años 70, los refugiados de América Latina pudieron beneficiarse del apoyo de un movimiento que se llamó Acción Plazas Gratuitas. Fue un movimiento que fue creado por los centros de derechos humanos, las iglesias, los sindicatos, partidos de izquierda y de centro, que decidieron que el gobierno suizo no hacía bastante para recibir un número importante de refugiados. ¿Qué hicieron? Buscar ellos mismos refugiados en América Latina y traerlos de forma clandestina a Suiza. Iban a Chile, sacaban a los refugiados primero a Argentina antes del golpe de estado argentino, de ahí los llevaban a Italia y de Italia entraban en unos trenes o en automóvil o diferentes formas para que estas personas pudieran pedir asilo en Suiza. Más de 500 personas entraron así durante esa época, con la ayuda de movimientos humanitarios. Lo interesante es que una de las personas que ayudaron en esto era un fiscal de la Suiza italiana y eso no le impidió hacer una carrera brillante de fiscal. Hoy en día hay varios diputados, sacerdotes o pastores que son perseguidos por la justicia por haber cometido el delito de solidaridad, por haber ayudado a personas a entrar de manera ilegal al país. Ninguno ha sufrido acoso, pero han tenido que pagar unas multas muy elevadas por el solo hecho de ayudar a personas a entrar al país o simplemente de alojarlas o albergarlas un momento.

Otro aspecto que me parece muy importante es el cambio de vocabulario en estos últimos años. Como se habla del tema de los refugiados. En los años 60 se hablaba simplemente de refugiados. No había otro término para calificar a las personas que llegaban al país. Después en los años 80 se empezó a distinguir entre verdaderos y falsos refugiados.

En los años 90 se introdujo el término demandantes de asilo, es decir, ya no eran automáticamente refugiados sino que tenían que demostrar que eran refugiados. Y poco a poco, los lazos con los orígenes, las causas del exilio con la violencia política se perdieron. De figuras heroicas, de víctimas que había que proteger, los exiliados pasaron a ser cifras, números amenazantes, miserables que buscan Eldorado. En realidad, el hecho de ser simplemente humanos, sin estado, no basta para ser protegidos en un mundo organizado en estados.

Y finalmente, hemos llegado al término migrantes. Durante el 2015, ya no se hablaba de refugiados, sino que se empezó a utilizar el término migrantes. Todo lazo con la historia del asilo, del exilio, paso a perderse. Y se habló de crisis de migrantes. Por eso es importante que miremos cual es el vocabulario que se utiliza en los medios de comunicación, los políticos, etc. y combatir esa pérdida de lazo.

Llegando a las conclusiones, porque me dicen que me paso de tiempo, lo importante es que ha habido nuevas iniciativas ciudadanas y profesionales que han emergido de manera muy fuerte a pesar de las restricciones, como el hecho de voluntarios que se ofrecen para simplemente albergar a refugiados en sus casas. Muchos voluntarios para dar cursos de idiomas. La Universidad de Ginebra tiene el programa “Horizonte Académico” para los refugiados que, aunque no tengan diploma, pueden inscribirse en la universidad. Como estudiantes libres el primer año, y si muestran que pueden seguir los cursos, pueden inscribirse al siguiente como estudiantes regulares. Es decir, no tienen que mostrar un diploma para poder inscribirse en la universidad, pueden seguir sin problema los cursos si muestran que tienen capacidad para ello.

Y también hay programas de mentorado. Hay un estudiante de la universidad que nos acompaña en su inserción, pero también en su inserción profesional, que es uno de los grandes problemas en Suiza: el 80% no tienen trabajo. Muchas familias de acogida que se han ofrecido a albergar a menores no acompañados, bastantes programas de apoyo terapéutico a las víctimas de violencia, etc.

Para terminar, simplemente quisiera decir que una de las formas para poder luchar contra la banalización y deshumanización de los refugiados es la historia. Recordar que antes no se los recibía de la misma manera. La personalización, es decir, mostrar historias que expliquen cómo ha llegado la gente, cual ha sido su situación, porque así la gente desarrolla mucho más la empatía y no son simplemente números y cifras, sino que son personas que tienen una biografía, una trayectoria de vida que hay que tomar en cuenta. Y también mostrar las iniciativas que existen y muestran la solidaridad con los refugiados. Muchas gracias.

Teresa Crespo – Muchas gracias, Claudio. Emmanuel, pediría ahora que continúes, que nos dibujes otra realidad, la francesa.

Emmanuel Jovelin

*Director de la Facultat de Ciències Socials i de Sociologia
de la Universitat de Lorraine (França)*

Ponència original en francès. Transcripció de la traducció: Montse Feu i Claudio Bolzman.

Bon dia a tothom. I gràcies a la Montse Feu, la meva amiga de 70 anys. Jo parlo espanyol, però com que sé que el francès és la millor llengua del món, no sóc jo qui ho diu sinó Sarkozy, prefereixo parlar en francès.

Vull començar per explicar una mica i ràpidament el model francès d'integració perquè puguem anar veient l'evolució. L'acollida a França és una tradició que es remunta al 1789, a la Revolució Francesa. Tota persona que demanava asil es tenia en compte. El que ha canviat és que abans hi havia un asil que era un dret i ara és un asil consentit per l'Estat. Hi ha hagut un canvi de paradigma: abans l'asil era un dret de les persones i ara és un dret de l'Estat que concedeix a algunes persones per atorgar-los aquesta possibilitat.

Com podeu veure, l'any 2018, la demanda d'asil global és de 122.743, és a dir, ha augmentat un 22% en relació a l'any anterior. Els principals països d'origen són Afganistan, Albània, Geòrgia, Guinea i Costa de Marfil. El 2018, més de 46.700 persones, inclosos els menors, han sigut emplaçats sota la direcció de l'OFPRA (l'Oficina de Protecció dels Refugiats i Apàtrides a França) amb l'Estatut de refugiat i de la protecció subsidiària. Un increment del 9% en relació al 2017.

Quan arriben els refugiats a un departament francès, han de demanar ser preinscrits. Quines són les gestions que ha de fer aquesta persona? La primera cosa que fa és registrar les empremtes dactilars per verificar la identitat. Després, hi ha el procediment de Dublín, que la companya Gemma ha explicat abans, i llavors hi ha el procediment normal o accelerat. Llavors, es fa la demanda d'asil.

Hi ha el formulari de l'OFPRA i se'ls dona una guia pels demandants d'asil a França. És una guia que tenen en diferents llengües. L'Oficina verifica tots aquests documents i fa una avaluació de la vulnerabilitat, la salut i la situació de la família. I fa una proposició d'alberg si hi ha disponibilitat i l'obertura dels drets de la locació de la demanda d'asil. Llavors, el demandant pot demanar ser acollit en un centre d'acollida. Si se li ha reconegut això, té una prestació de 6,80 euros per dia. És molt poca cosa. Una família de sis rep 23,80 per dia. Solament la meitat dels que demanen, tenen plaça. No hi ha places per a tothom.

Llavors se'ls hi dona una carta blanca per la locació, si ha estat acceptat, per deu anys. Si se li concedeix la protecció subsidiària, tindrà una carta per un any que es pot renovar. Si se li ha refusat l'asil, pot presentar recurs a la cort nacional de dret d'asil i no se'l pot expulsar. Però hi ha una proposta del govern dient que si no és acceptat, hauria de marxar, se l'hauria d'expulsar.

Les principals nacionalitats que entren dins del dispositiu nacional d'acollida: Afganistan, Sudan, Albània, Guinea, etc. Després, tenen que firmar el contracte d'integració republicana. Feia anys que es deia contracte d'acollida i integració i des del març de 2019 és integració republicana. La nova concepció és amb la idea de reduir la immigració.

Han posat el tema de la formació lingüística, que això és molt relatiu, i han prioritzat els aspectes professionals i la formació cívica. Per què aquestes noves mesures? Per quatre raons: hi havia insuficiència de la formació lingüística, la formació cívica era massa curta i concentrada, no hi havia acompanyament per la integració professional i el paper important de les associacions en els processos d'integració. Ara mateix hi ha 72 proposicions però van ser qüestionades per la Lliga dels Drets Humans.

Aquestes són les condicions del contracte republicà, i també hi ha altres condicions com tenir setze anys, ser admès la primera vegada, residència durable a França, en un país de la UE o en un estat amb acords amb l'espai econòmic europeu. Llavors, l'Estat organitza una trajectòria personalitzada d'integració republicana, es fa una entrevista personalitzada d'informació i d'orientació, una formació cívica i lingüística i l'estranger es compromet a respectar els valors essencials de la societat francesa i de la república, participar amb assiduïtat a les formacions i efectuar les gestions que li demanin.

En conclusió, aquest contracte d'integració republicana és molt important perquè si el refuses, no pots fer res. Aquí teniu les xifres del contracte d'integració republicana. Les polítiques d'integració sobretot busquen la ocupabilitat dels refugiats, la seva inserció professional. Tot està basat en la idea de que han de ser útils per a l'economia i gràcies a aquest contracte es fa pressió perquè ho siguin.

Gràcies.

Teresa Crespo – Gràcies, Emmanuel. La veritat és que hi ha moltes coses interessants per explicar i quinze minuts passen molt ràpid. Ja per últim, l'Àngel Miret ens parlarà de la situació a Catalunya. Àngel, tens la paraula.

Teresa Crespo, Àngel Miret, Claudio Bolzman i Emmanuel Jovelín

Àngel Miret

Coordinador del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades.
Generalitat de Catalunya

Bon dia, gràcies a les entitats que convoquen avui aquest acte. Com que veig que el públic en sap molt d'això, m'estalviaré la part que fa referència a l'estructura de la protecció internacional a Espanya. En qualsevol cas, sí que us posaré la notícia d'un repte que ara tenim de forma immediata, que és la construcció d'un model d'acollida a Catalunya de les persones demandants, sol·licitants i refugiades que tinguem a casa nostra.

Únicament, diguem-ne per contrastar amb la informació que ens donava el company de França, dir que aquest any 2019, a Espanya, hi ha hagut 80.000 persones que han demanat protecció internacional i que no tenen res a veure amb aquest llistat que ell ens donava, sinó que en el nostre cas les cinc primeres nacionalitats corresponen a països llatinoamericans, encapçalats amb molta diferència per Veneçuela.

El tema de les sentències l'ha explicat l'Oriol. Jo només em referiré a una qüestió anecdòtica, però no tant. I és que, després de l'última sentència del Tribunal Suprem, a la reunió que finalment vàrem fer a Madrid totes les comunitats autònomes amb l'estructura de l'Estat, que s'ha resistit fins a l'últim moment a deixar aquesta competència en mans de la Generalitat, en aquella reunió l'Estat va dir a totes les comunitats autònomes, incloses les ciutats de Ceuta i Melilla, que ara ja eren competents per fer l'acollida de les persones refugiades. Cosa bastant curiosa, perquè l'única impugnació l'havia fet el govern català.

Poden imaginar-se vostès, quina va ser la resposta de les comunitats autònomes. Si els hi dic les excepcions, sabran quina va ser la resposta. Les excepcions eren Navarra, País Basc, País Valencià i les Illes, i la resta van dir senzillament que no volien aquesta transferència, que no tenien res a dir en el tema de protecció internacional. I per tant, com que estem en governs precaris arreu del país, doncs no hem aconseguit avançar en un procés en el qual l'Estat diu que sí que som competents per fer l'acollida d'aquestes persones, però que òbviament s'han de negociar les partides materials i humanes per fer front a aquesta transferència. Perquè tinguin vostès una idea, jo sempre he calculat que per les 4.000 o 5.000 persones que hi ha ara mateix en aquest país, a Catalunya, estaríem parlant d'una xifra d'entre 40 i 70 milions d'euros. Això costarà molt de negociar. Mentrestant, tenim la competència, però pràcticament no ens hi podem fer càrrec.

La novetat que els hi volia comentar és que en els propers dies convocarem al Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades. Hi participen unes 90 entitats i persones, aproximadament. Els propers dies convocarem el primer grup, el grup d'acollida, que és el més nombrós, per presentar un primer model estructurat en forma de decret, i que sorgeix de la llei d'acollida, sobre quin és el model català de protecció internacional. Per tant, en aquesta sessió, per ser eficients, el que m'havia proposat jo era fer una certa anàlisi de quins són els punts crítics del programa estatal, des del nostre punt de vista, i quins són els aspectes crítics que haurem de resoldre des d'una perspectiva catalana. Dic això perquè el fet de que es traspassi la competència a Catalunya no vol dir que es repliqui el model de l'Estat, sinó que el repte és que en aquest país, que de vegades, de forma excessiva des del punt de vista pràctic, s'ha auto denominat com a país d'acollida, siguem capaços de configurar un model que realment sigui d'acollida.

Per tant, el primer aspecte al que em referiré de forma molt crítica és quins són els aspectes crítics del programa de l'Estat. Des del nostre punt de vista, és evident que hi ha un problema no resolt, que és el de l'habitatge. I per tractar això podríem estar tota una sessió, veure quin paper han tingut els bancs, quin paper ha tingut l'Estat, quin paper tenen els privats, quina és la dificultat que hi ha perquè una persona refugiada pugui contractar un lloguer.

El segon punt és que no està ben resolt l'aprenentatge de les llengües. He vist que el model francès també hi insisteix molt. Sense les llengües no es pot fer res després. Amb poquíssimes excepcions, ens trobem amb persones que porten un any o un any i mig i són incapaces de mantenir una conversa, ja no dic amb les dues llengües, sinó amb alguna de les dues llengües. Això és bastant habitual, la qual cosa indica que el sistema no funciona. I no serveix dir que són persones poc preparades. És veritat que n'hi ha de poc preparades, però tenen la mateixa dificultat amb un programa, que segurament vostès coneixen, que és el programa d'estudiants que han vingut aquí procedents del Líban per finalitzar o continuar els seus estudis universitaris. Alguns d'ells porten més d'un any i la major part d'ells no poden mantenir avui dia més que converses molt bàsiques amb alguna de les dues llengües. Per tant, haurem de treballar per millorar-ho. Sense l'accés a les llengües oficials és molt difícil complementar el procés d'autonomia.

Un altre tema gravíssim per part de l'Estat és que no hi ha criteris de distribució territorial. Abans parlàvem del model suís, que m'ha interessat molt. Saben que aquí el govern basc va fer una proposta de distribució territorial a nivell europeu però també a nivell de comunitats autònomes i, fins i tot, a nivell municipal. I des de la Generalitat creiem en un model d'aquesta naturalesa. No sabem encara com el desplegarem, però el que sí que no creiem és en un model com l'actual, en el qual són les entitats socials les que busquen un espai i, per criteris que desconexim, s'accepta o no s'accepta, amb la qual cosa ens trobem amb poblacions amb un percentatge important de persones demandants o beneficiaris de protecció internacional i altres on no hi ha ningú. Bé, nosaltres creiem que ha d'haver-hi un procés de distribució conegut i reglat on també les administracions locals tinguin un paper fonamental. Per tant, aquest és un altre dels temes que no estan ben resolts.

Després un altre, que és més social, i és que les fases són molt rígides. Això s'ha millorat, en part, però ja sabeu que primer eren tres fases, ara són dos i una tercera que no queda ben bé definida com a tal, però creiem que ha de ser un programa, que serà aleshores molt car, més personalitzat. Després hi ha un problema gravíssim que és que al 70% de les persones que entren al programa, la seva sol·licitud se'ls hi denega. Podríem explicar el perquè passa i hi ha criteris. No tot és duresa de l'Estat espanyol, també vull advertir-ho, sinó que segurament els sistemes d'accés tenen molt poc filtre, i aleshores la condició de demandant és relativament fàcil.

Crec que algú aquest matí ho comentava, que les persones, com és lògic, si veuen que no passaran per l'àmbit de la immigració intentaran passar per l'àmbit de la protecció internacional. Però això comporta un problema gravíssim: hi ha persones que porten un any o un any i mig amb famílies o fills, que estan els nens a l'escola, que treballen, que s'han anat inserint a la societat i, de cop i volta, els hi arriba una resolució i se'ls hi diu que marxin. Alguna cosa haurem de fer, perquè això no pot ser. Òbviament hi ha una via que és per raons humanitàries, però tampoc es pot resoldre per Madrid perquè és molt aleatori.

I finalment, això que deia que les capacitats i competències de l'administració local i de les comunitats autònomes han estat absolutament desconegudes per l'Estat, de no ser per la via judicial. És a dir, nosaltres en realitat, des del punt de vista de l'Estat... No sé si hi ha algun representant de l'Ajuntament de Barcelona. En realitat, tant l'Ajuntament de Barcelona com la Diputació com la Generalitat podríem no existir, perquè per l'Estat en aquest tema...

Fins ara, no ens assabentàvem ni de les persones que ens arribaven. La informació que jo avui els hi he donat, o l'Oriol aquest matí, la dec a les entitats perquè me la faciliten voluntàriament. És a dir, als amics d'Apip-Acam, jo de tant en tant els hi dono la murga i els hi demano "doneu-me les xifres que teniu". I aleshores, jo sumo les dades de totes les set, vuit o nou entitats que hi ha ara mateix a Catalunya concertades amb l'Estat. Però a mi l'Estat, a la Generalitat, no ens dona cap informació. No ens la dona a nosaltres i no la dona als alcaldes. Es pot donar la paradoxa, ara les entitats ja ho han après i van primer a parlar amb l'alcalde, però es pot donar la paradoxa que podrien arribar 30 refugiats a un municipi petit, i l'Ajuntament se n'assabenta un dia perquè hi ha un periodista que ho diu.

Per tant, algunes preguntes d'aquest procés que volem que sigui millor i que haurem de treballar entre tots. És a dir, s'ha acabat això de dir "som acollidors", ara haurem de dir "què vol dir ser acollidor?". Una pregunta és com millorar la fase zero, que seguirà sent competència de l'Estat. En aquest moment estan entre sis i dotze mesos per fer la primera entrevista. Per això en diem fase zero. L'altra és la participació de les administracions locals, i un altra pregunta és quin paper han de tenir les entitats socials, les que participen en el programa de l'Estat o les que vulguin participar. Com ens coordinem amb l'Estat, com determinem el nombre de persones que han de venir a Catalunya, com ens coordinem des del punt de vista informàtic, etc.? Tot això a vostès els hi semblarà una obvietat, doncs els hi ben asseguro que jo fa molts anys que negocio amb Madrid, no només des d'aquest càrrec, sinó des de moltes altres responsabilitats. He treballat a Madrid bastants anys, i això que sembla una obvietat, a l'hora de la veritat és un enorme problema.

Quant ha de durar el programa? Ha de ser una durada fixa o en funció del perfil? És a dir, no és el mateix un programa de protecció d'un home sol, que ve format i d'un país llatinoamericà, que parla castellà, que el d'una família monoparental que ens arriba parlant només l'àrab. Jo crec que òbviament no és el mateix. No podem donar el mateix tracte a l'un i a l'altre. També el problema de l'habitatge, la territorialització com els he comentat, l'assessorament jurídic.... I el suport psicològic: com l'hem d'enfrontar? A través d'entitats, com es fa ara, o a través de grans marcs de territori? I el tema de l'ocupació, la renda garantida, etc.

I finalment, els exposaré, per si a algú li és útil, algunes reflexions del temps que ara ja farà quatre anys que des de Catalunya, amb recursos molt migrats i amb un entorn polític que no els hi és desconegut i, per tant, que no cal que es reiteri, hem après. Algunes són obvietats, però és important tenir la base de les coses.

Amb el que he dit fins ara, he representat molt al Govern. Amb el que exposaré ara em represento a mi mateix, són opinions més personals. Parlar de refugi és absolutament complex, perquè com passa amb tots els ordres de la vida, cada persona és un món i, per tant, les situacions d'acomodació o d'integració definitiva, d'independència econòmica, social i política depenen de cada persona. Vostès saben, i no cal referir-se a l'àmbit del refugi sinó de la pura immigració, que hi ha persones de la resta de l'Estat que porten aquí 40 anys i que diuen que no entenen el català. I al costat, jo conec a persones que porten 8 mesos aquí i parlen català i castellà. Per tant, és difícil activar polítiques per a tothom, quan cada persona té una enorme complexitat. Exemples hi ha de tota mena.

Existeix, aquest és un fenomen que m'agradaria que algun acadèmic explorés amb més profunditat del que jo ara faré, el que diem l'efecte parèntesi. L'efecte parèntesi vol dir la perspectiva psicològica d'una persona, demandant o beneficiària d'asil, que no fa un esforç d'integració ni de recerca de feina perquè considera que aquesta etapa de la seva vida és un parèntesi que s'ha obert, però que es tancarà properament. Per tant, això ens ha dut moltes sorpreses als que havíem treballat històricament en l'àmbit de la immigració i no podem fer servir els mateixos paràmetres. Són situacions absolutament diferents. Per tant, aquest efecte, l'efecte parèntesi s'hauria d'estudiar i mirar de resoldre.

Un altre tema fonamental: és molt difícil distingir entre un refugiat, en el sentit de les convencions internacionals, i un refugiat africà que surt d'una situació de gran inestabilitat, de misèria, encara que no hagi estat perseguit personalment, ni la seva vida corri un risc immediat. És molt difícil i es barregen els temes. Segurament ha d'haver-hi aquesta distinció i s'hauria de matissar.

Bé, jo dic que no estic gens segur de que les previsions de les necessitats de mà d'obra que fan alguns experts sigui certa. Aquest matí s'ha parlat de taxa d'ocupació, de tecnologia... Per tant, l'altra qüestió que també és una evidència és que la immigració i el refugi avui son un dels factors més desestabilitzadors de les societats occidentals. És a dir, si pensen vostès en el nostre entorn, la major part de canvis que s'estan produint, a Gran Bretanya, Itàlia, a Estats Units, i avui em referiré a Espanya perquè les últimes enquestes ens donen un resultat d'un enorme creixement d'un partit

clarament contrari a la immigració, per dir-ho de forma moderada, o podríem dir xenòfob i en algun cas racista. I no es poden entendre les polítiques europees per damunt d'altres consideracions com són les taxes d'atur, l'economia en termes globalitzats, etc., sinó que la immigració forma part del nucli de la presa de decisions polítiques. Per tant, segurament estem davant del repte més important que té en aquest moment Europa.

Tampoc crec que ens interessi massa seguir especulant, cosa que també fan alguns intel·lectuals i que respecto totalment, però crec que parlar de models de multiculturalitat, interculturalitat i assimilació cada vegada serveix menys. O sigui, la teoria aquella clàssica, els britànics amb multiculturalitat i nosaltres que fem l'aposta per la interculturalitat, tot això cada vegada em sembla més difús i no sé si ens ajuda.

L'altra qüestió, que està molt vinculada a la política, és que els extrems en aquestes qüestions estan en creixement. Hi ha una part de la població, molt rellevant i que sovint no surt clarament identificada, que rebutja frontalment les persones que vénen de fora. I en l'altre extrem, cada vegada menys, hi ha una imatge molt ingènua sobre les fronteres i la humanitat. O sigui, jo crec cada vegada més en polítiques molt raonables i molt clares.

L'altra qüestió i acabo, és que es dediquen pocs recursos econòmics a aquest tema, molt pocs. És a dir, si tenim en compte el que he dit, que és el nucli i la clau de les polítiques europees, i que fa canviar les estructures de pensament de l'Estat, i que afecta moltíssim a la població, jo crec que es dediquen molt pocs recursos. El pressupost de l'Estat en aquesta matèria, comptant que el de la UE està en els 300 milions d'euros, que sí, són molts diners, però en el context d'un pressupost és una almoïna. I en el de la Generalitat segueix sent un recurs petitíssim. Per tant, jo crec que hauríem de tenir la consciència de que això és fonamental per estructurar avui aquelles societats lliures i democràtiques, a les que es referia aquest matí l'Oriol.

I ja està, dono per acabada la meua intervenció. Segurament he obert molts temes, i he tancat molt pocs, però és que el tema està així, està molt obert i molt poc tancat. Moltes gràcies per la seva atenció.

SEGON DEBAT

Modera: Teresa Crespo

Associació Atlàntida – Professionals per la Interculturalitat

Moltes gràcies als tres. La taula ha presentat tres models o tres situacions. Jo crec que hi ha un rerefons o unes línies transversals que estan en els tres models. Aquests refugiats que ens arriben, quina és la política que fem, fins a quin punt el procés, els tres ens ho han dit, té un control cada vegada més fort. Ja no és aquella persona que arriba i se l'acull perquè té un dret, sinó que és un número, o un perill, una altra afirmació que s'ha fet. Llavors això qüestiona. Qüestiona si les polítiques de migració i respecte als refugiats estan veritablement complint aquest dret de reconeixement d'aquestes persones. Crec que la darrera aportació ens planteja com una esperança, perquè sembla que podem tenir un nou model. Qüestions, a mi m'han sorgit varies. Però crec que és el públic qui ha de preguntar i, per tant, obrim el debat. Si us assembleu, fem dos o tres preguntes i que contestin, per així poder agilitzar més el diàleg. Mans que s'aixequen.

Pregunta per Emmanuel Jovelín: Bon dia, gràcies. He llegit en diferents mitjans, fruit d'aquesta deriva contrària a la mobilitat de les persones, que França estava estudiant instaurar una política de quotes com al Canadà i als Estats Units, i que s'estava estudiant canviar *l'Ius Solis* per *l'Ius Sanguinis*, amb el que això representaria contra les persones refugiades i migrades que puguin estar al territori. Voldria saber que en sap vostè d'això, si és veritat que s'està mirant d'anar cap a polítiques més restrictives i més dures o sí realment no va per aquest camí el tema.

Pregunta per Emmanuel Jovelín: M'agradaria saber com cohabita aquest procediment de la demanda d'asil amb la nova llei d'immigració i asil, bastant restrictiva, d'Emmanuel Macron. I donat que aquesta llei ha duplicat la durada de l'atenció administrativa, voldria saber el com, perquè ho trobo una mica contradictori.

Pregunta per Àngel Miret: Volia saber si heu pensat en un model amb més flexibilitat, també pel que fa al tema de la llengua.

Emmanuel Jovelín : Intentaré respondre a les vostres qüestions ràpidament. La nova llei de Macron va ser aprovada per segona volta fa poc, perquè fins i tot en el propi camp de Macron hi havia opositors. Per això va ser aprovada al 2018 amb molta dificultat.

La Simat és una agència que protegeix als refugiats, una associació que considera que la nova llei suposa una restricció molt important dels drets dels refugiats i immigrants. En tots els canvis legals sempre hi ha una petita porció que és favorable, però la major part de les noves mesures són negatives perquè es basen en el control i en la dificultat dels immigrants i els refugiats, en concret el control a les fronteres, la restricció d'alguns drets humans, etc.

Aquesta llei suposa que la gent que arriba a França ja està informada sobre com funciona França, les lleis, les mesures, allotjament, informació, etc. És com si la gent ja hagués anticipat, abans d'arribar a França, quina era la situació al país. Se suposa que la gent està molt ben informada, quan la realitat és molt diferent.

Els terminis per examinar les demandes són molt més curts que abans, o sigui que les possibilitats de que siguin seriosament examinades són menys que abans.

Sobre la pregunta de la política de quotes, està a la llei però s'aplica més a la política d'immigració que a la política d'asil i la idea és que la política de quotes ha de servir per buscar persones serioses, que treballin i no a dèbils que vindrien per la política d'immigració. És una selecció segons les suposades capacitats de treball de les persones.

Sobre el dret de terra i el dret de sang, un francès a França amb el dret de sang seria un fill de francesos, amb pare i mare francesos, i automàticament seria francès. En canvi, un fill que els seus pares són immigrants ha d'esperar fins als 16 anys per demanar la nacionalitat, quan abans era automàtic.

Àngel Miret: Crec que ja m'hi havia referit a la pregunta que ha fet vostè, en el sentit de dir que sí, que creiem que ha de ser un model molt més flexible. Abans he posat els dos exemples en un extrem i en l'altre. Però això no només és en el cas de les persones refugiades. En l'àmbit dels serveis socials... M'he oblidat de dir que també vaig ser durant quatre anys responsable de l'àmbit dels serveis socials a l'Ajuntament de Barcelona. Tant de bo poguéssim fer un acompanyament individual. Tant de bo cada família que tingués un problema pogués tenir un treballador social que s'hi dediqués a fons. Per tant, la voluntat i la resposta és sí. I l'interrogant és: Hi haurà pressupost?

Pregunta per Àngel Miret: Bon dia. Sóc tècnica d'acollida del Consell Comarcal del Vallès Oriental. La meua pregunta és dins l'àmbit lingüístic, on ja s'ha comentat que hi ha problemes. Com a tècnica d'acollida, a part d'atendre usuaris demandants d'asil, també atenc a d'altres usuaris. I ens trobem amb això, que les escoles d'adults o els Consorcis de Normalització Lingüística no donen una oferta suficient, sobretot dels nivells més bàsics de català. Per aquest motiu, hi ha moltes persones que es passen un any sense poder tenir una conversa en català, perquè tampoc han pogut accedir. Hi ha altres alternatives que són de tema voluntariat. I no sé si hi ha algun altra opció per part del Departament d'Ensenyament o de la Generalitat que pugui aportar alguna solució.

Pregunta per Àngel Miret: La meua observació és que a totes les ponències, quan es parla dels països d'on venen les persones que demanen refugi o asil, i sempre es fa referència als estats i mai es fa referència al criteri cultural o ètnic. El que estem fent és agreujar la invisibilitat de les causes que estan darrere d'aquests moviments. Quan es parla de Síria o es parla de Turquia, on hi ha un poble perseguit que és el poble kurd, per què no es fa referència al poble kurd? O quan es parla del nord d'Àfrica es parla de Líbia o del Marroc, però mai es fa referència al criteri ètnic dels amazighs, que estan perseguits al Marroc. Moltes persones estan a la presó al Marroc pel fet de posar èmfasi a la seva identitat.

I un altra cosa, perquè no parlar d'un model d'integració? A Catalunya s'opta per un model d'interculturalitat, ho diuen les administracions, les institucions i la secretaria de migració. Crec que no podem parlar de refugiats i migrants

sense parlar de com els podem atendre, com podem atendre les seves necessitats perquè aquestes persones encaixin a la societat de manera adequada.

Àngel Miret: He dit que hi havia una primera part de la meua intervenció que representava al govern de Catalunya i una segona part, que és aquesta última, en la que he fet algunes afirmacions, que són del senyor Àngel Miret. I el senyor Àngel Miret en el tema de les definicions i estructures, i de col·locar models d'interculturalitat, no hi creu. Creu que han de ser models molt més adaptats a les situacions de les persones. Per tant, aquest és el meu punt de vista.

I pel que fa al tema del català, doncs tens tota la raó. Sí, hi ha unes limitacions, a la llei d'acollida hi ha uns recursos. La Generalitat passa uns recursos als Ajuntaments que són insuficients, i per mirar d'alleugerir aquesta situació hem hagut de fer un programa, que també ens agrada molt i no he tingut temps de referir-m'hi, que és el programa de mentoria, que molts de vosaltres coneixeu. Aquest programa ens dona millors resultats que l'estructura acadèmica clàssica. Per això, estem gairebé obsessionats amb que a tota persona demandant o beneficiària de protecció internacional se li ofereixi aquesta opció, i li puguem facilitar nosaltres un grup de mentors perquè un dels tres objectius bàsics és l'aprenentatge de les llengües i no em puc estendre més, tot i que m'agradaria.

Teresa Crespo: Moltes gràcies. L'última i ja darrera aportació dels membres de la taula.

Claudio Bolzman : Con respecto a la observación de que hoy en día se toman más en cuenta los criterios étnicos y se olvidan las causas de las migraciones, yo diría que una tarea importante que le corresponde a todas las personas que trabajan en este campo es ver como se construyen las políticas de asilo, y por eso quiero insistir un poco en la historia. Hay que tomar en cuenta tres criterios que me parecen importantes que son: cuáles son los intereses de cada estado en términos de política exterior, o sea la imagen que se quiere dar, y los contextos. Por ejemplo, en la época de la Guerra Fría era muy diferente el interés de acoger refugiados que en la época actual; Cuáles son las políticas interiores, los grupos de presión que intervienen y cómo intervienen en el debate político y la situación económica. Esas tres variables van a determinar cómo se van construyendo las políticas de asilo. Yo creo que es importante estudiarlas de forma concreta para poder responder precisamente porque se ha cambiado hacia categorizaciones étnicas y menos hacia los orígenes o las causas de porque la gente viene.

TAULA ENTITATS D'ACOLLIDA

“El procés d'intervenció amb persones i famílies sol·licitants d'asil”

Modera: Mercè Amor

Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Ja estem a la recta final d'aquesta interessant jornada. Hem tingut una primera part interessantíssima, que ens ha situat on estem amb relació a la política d'Europa respecte a l'asil i al refugi. Després, hem tingut dos exemples interessants d'Europa, els nostres companys de França i Suïssa. I finalment, també l'Oriol Amorós i el senyor Miret ens han plantejat quina és la situació actual del govern català respecte a les polítiques d'asil i refugi. És una bona notícia que finalment s'hagi transferit aquesta competència a la Generalitat.

Jo crec que el senyor Miret també ha dit una cosa molt important, i és que s'ha d'aprendre dels errors. Sempre s'ha d'aprendre dels errors. I realment, si el programa estatal ja fa anys que funciona, hi ha coses que poden haver funcionat però hi ha coses que no, i hi ha hagut deficiències greus. I ara que tenim una mica a les nostres mans, a les mans del govern català, aquesta possibilitat de millora, cal partir d'aquests errors, intentar corregir-los i esperar i desitjar que arribin els 70 o 80 milions d'euros que necessitem per portar-ho a terme amb decència.

En aquesta última part, anem a la gent que, com molts de vosaltres, treballem dia a dia amb la gent demandant d'asil i amb la migració. Anem ara a les persones que coneixen molt de prop aquells problemes personals, individuals o familiars d'aquestes persones que ens arriben i que demanen el dret a ser asilats o ser considerats refugiats. Simplement recordar-vos que la política d'estrangeria i dret d'asil era competència només de l'Estat i que l'Estat va externalitzar l'acollida de tota aquesta gent que demanava asil i refugi. Hi ha una sèrie d'entitats a nivell estatal, que són les que a la pràctica acullen i intenten integrar aquestes persones i famílies a la nostra societat.

Tenim aquí als nostres convidats. Treballen en això. Estan dins d'entitats escollides per l'Estat per portar a terme aquesta acollida i aquesta integració i entre els quals hi ha la Creu Roja, CEAR, Accem, Bayt al-Thaqafa, ACIS, Cerpaim, Fundació Sant Joan de Déu, i Fundació Apip-Acam. Són entitats que tenen el beneplàcit de l'Estat per ajudar a portar a terme el programa de dret d'asil que té l'Estat espanyol.

Tenim avui amb nosaltres a Salem Zenia, de la Fundació Apip-Acam, que ens parlarà de l'acollida i la integració. El senyor Zenia és periodista, poeta i novel·lista. És militant des de fa molts anys de la causa amazigh i bereber. Precisament pel seu activisme es va veure obligat a sortir d'Algèria, on era perseguit per les autoritats que governaven en aquells moments i també pels grups islamistes armats. Va arribar a Catalunya al 2007 com a refugiat polític i, des d'aquí, va continuar la seva tasca. Fa més d'un any que treballa a la Fundació Apip-Acam, com a tècnic d'acollida a Girona. Ell coneix a la seva pròpia pell el que pot representar la importància de l'acollida i l'asil. Està ajudant a les persones acollides en els seus processos de coneixement i integració al nostre país.

En segon lloc tenim a l'Ignasi Amat, de la Fundació Germà Tomàs Canet, que ens parlarà d'un element fonamental com és l'acompanyament jurídic al refugi. El senyor Amat és coordinador de la llar Sant Joan de Déu de Manresa, on s'acullen persones refugiades i sol·licitants d'asil. Ens explicarà l'acompanyament d'aquestes persones amb tot el seu procés, preparació, avaluació i seguiment del seu expedient jurídic de protecció internacional. És a dir, assessorament jurídic per una banda i després tota la problemàtica de l'acollida d'aquestes persones al nostre país, i l'esforç per integrar-les finalment a la nostra societat.

Donem la paraula a Salem Zenia, que parlarà de l'acollida i la integració.

Mercè Amor, Salem Zenia i Ignasi Amat

“L’acollida i la integració”

Salem Zenia

Fundació Apip-Acam (Girona)

Bona tarda. Jo no sóc considerat com a refugiat en termes reconeguts, perquè no vaig sol·licitar asil. Vaig arribar aquí, a Catalunya, al 2007. He fugit d’una guerra civil, que no estava reconeguda aquí com una guerra civil perquè hi ha molts interessos entre Espanya i el meu país, Algèria. I reconèixer un demandant d’asil, vol dir, primer de tot, que reconeixes que a l’altre país hi ha problemes i això no interessa a ningú a vegades. Em vaig espavilar com qualsevol immigrant i aquí estic.

Últimament, els darrers cinc anys, hi ha una arribada brutal de persones que fugen dels seus països, refugiats d’arreu del món, per totes les tensions i conflictes existents. Els refugiats són ara cada vegada més visibles. Girona, una ciutat petita en la que treballo, diàriament rep persones que són refugiades, nouvinguts/des.

Contràriament a anys enrere, quan l’acollida era molt més restringida que avui en dia, els refugiats polítics encapçalaven les llistes de demandes d’asil, avui altres factors entren en joc : El canvi climàtic genera un nou tipus de refugiats, les guerres i guerrilles, persecucions per motius religiosos o de classe social i molts d’altres conflictes bèl·lics silencisats, com el conflicte que he viscut jo en primera persona.

Per atendre o emparar aquestes persones calen entitats i organismes humanitaris, com l’ACNUR, que juntament amb altres entitats i ONGs s’han preparat per aquesta feina i s’han compromès amb un mateix repte, és a dir, acollir a les persones i ajudar-les a engegar un nou projecte de vida en un entorn sovint diferent, desconegut, gran i estrany per a ells i els seus.

Entre d’altres, la nostra Fundació, Apip-Acam, que amb la seva llarga experiència en l’atenció i intervenció amb persones migrades es va comprometre amb el repte d’acollir refugiats i exiliats d’arreu del món. Abans d’arribar a casa nostra, les persones que han sol·licitat asil han estat ateses pels centres de primera acollida del territori al que han arribat. Allà ha estat analitzada la seva situació de vulnerabilitat i s’han derivat a centres com els nostres. També hem acollit a un

nombre important de persones provinents de camps de refugiats a Grècia, Itàlia, Jordània o Líban a través dels programes de Reassentament i Reubicació de l'estat espanyol. Quan arriben se'ls garanteix un habitatge i mitjans de subsistència a més d'un conjunt de suports professionals en les diferents àrees de vida.

El Programa de la nostra entitat es diu AMPARA, i compta amb el suport de la Direcció General de Protecció Internacional i Ajuda Humanitària, i el disseny del sistema d'acollida estatal. Aquest programa ofereix acollir les persones i donar-les suport en el seu procés d'inclusió durant 18 mesos mínim en un itinerari que es divideix en dues fases. La primera fase té una durada de sis mesos, es diu d'acollida temporal, i és en la que jo treballo principalment. La Fundació i els seus professionals, els hi ofereixen un habitatge compartit segur, ajudes econòmiques per la manutenció i despeses de butxaca, els incorpora a classes d'aprenentatge de la llengua segons les necessitats. Els oferim també acompanyament diari en temes jurídics derivats dels seus expedients d'asil mitjançant advocats professionals, i seguiment psicològic per a les persones que ho necessiten i que cerca, principalment, la detecció de persones d'especial vulnerabilitat. Acompanyem l'escolarització dels fills i filles a les escoles del país, l'accés a la sanitat i fem un acompanyament diari dels treballadors socials per ajudar-los a adaptar-se a la seva nova vida i superar a poc a poc el trauma del desarrelament i les sotragades que experimenten per les diferències culturals, d'hàbits, costums i creences.

La primera fase és una etapa importantíssima per la preparació de les persones beneficiàries del programa per enfrontar reptes d'integració social i de vida laboral, als sis mesos renoen la documentació identificativa i ja els autoritza a treballar. Quan arriba la segona fase, després de sis mesos i del compliment de la primera, es busca major grau d'autonomia del beneficiari, és a dir, que tingui la capacitat de buscar-se un pis amb les eines que li hem anat oferint des de la Fundació durant els primers mesos d'estada. Tot i que, el programa continua donant-los suport durant un any més, a través d'ajudes econòmiques, ajudant amb el pagament del lloguer i la cobertura de les necessitats bàsiques mentre no trobin una feina que els comporti ingressos propis.

En aquesta segona fase, s'intensifica el programa de suport amb un servei que ajuda a les persones a entendre el funcionament laboral d'aquest país i oferir-los formacions bàsiques o complementàries d'oficis, a ser possible d'aquells que ja tenia la persona, per una integració ràpida al món laboral. Si es compleixen els 18 mesos de programa i es justifiquen motius de vulnerabilitat extrema i compromís amb l'itinerari que estan seguint, el programa possibilita un pròrroga fins als 24 mesos.

Dit això, sembla que la feina que fem des de la Fundació és senzilla, però no ho és gens perquè els processos d'integració són individuals. És diferent, com deia el nostre amic de la Generalitat, i depèn del país d'origen de les persones. Una persona castellanoparlant s'adapta molt més ràpidament i s'integra amb més facilitat. Però una persona que ve d'Iran o Síria, de la zona pagesa o rural per exemple, majoritàriament il·lustrats no tindran els mateixos processos ni podran fer-ho en el mateix temps. El temps que ens dona el programa és limitat, no podem allargar-ho més del que us hem explicat, no podem fer res més dins aquest marc. Per això, intentem adaptar el disseny de cada itinerari a la realitat de les persones.

De vegades aquestes persones, en aquest procés d'integració, mostren resistència al canvi. Les persones no volen canviar. No volen integrar-se. I tenen moltes dificultats d'adaptació i problemes de concepte envers nosaltres, com a treballadors o persones acollidores. Barregen integració amb assimilació, interculturalitat, no saben ben bé que volem. A nivell de la societat civil i de l'administració, les coses tampoc són com les imaginem. Tenim molts reptes en el camí. Aquests són de tot tipus: acceptació d'expedients, resolució d'expedients de protecció, manca de recursos, manca de places davant l'increment de persones que arriben al nostre país diàriament, manca de sensibilització i coneixement real de la societat d'acollida, coordinació entre departaments ministerials i administracions públiques, tant pel que fa a la resolució com als processos en temps d'integració.

Us donaré alguns exemples. Tenim unes famílies que fa unes setmanes se'ls va caure l'expedient, en negatiu. Ens vam trobar en una situació molt delicada. Què farem? Des de la Fundació, els treballadors i responsables han fet l'impossible per ajudar aquestes persones a sortir d'aquesta mala situació, cercant alternatives i oferint ajudes coordinades d'altres serveis. Perquè si l'expedient és desfavorable tens quinze dies per sortir del programa i quedes en situació d'irregularitat administrativa. Nosaltres des de Fundació fem l'impossible per trobar-hi vies dignes. De vegades fem servir relacions personals, amistats, per ajudar a aquestes persones a tirar endavant i sortir d'aquesta mala experiència, encara que sabem que no és la millor estratègia. Les persones quan van venir ho varen fer per quedar-se. La irregularitat administrativa sobrevinguda és un problema estructural que no facilita els processos d'inclusió perquè limita l'accés a les qüestions més bàsiques, l'habitatge i el treball. Aquesta resistència d'algunes administracions a nivell d'habitatge, és un problema que patim des de fa temps. De vegades l'aconsegüim vèncer, de vegades no.

Penso que estem en plena fase de globalització. Em sembla que tothom fuig, tothom marxa. Hi ha un moviment migratori a escala mundial brutal, tothom cerca sobreviure. Ja hi hagi guerra o no. Aquí vull explicar unes raons, que no són principals clar, però són raons. Hi ha l'exemple d'Eritrea, l'exemple del Marroc. Al Marroc, per exemple, he treballat un temps als centres d'acollida de menors. I la majoria dels menors eren d'una regió concreta, així que vaig fer una petita enquesta per saber perquè tots provenien d'aquesta zona. Resulta que tots els joves eren fills de pescadors, i tots vivien de la pesca. El govern marroquí havia llogat tota la banda atlàntica que pertocava a aquesta regió i es van quedar sense recursos. Llavors, els joves fugen. El país més proper és Espanya.

El mateix passa a Eritrea, perquè des de fa uns anys hem conegut una situació similar: els vaixells que passen per allà arrosseguen tots els peixos que hi ha en aquesta costa i les poblacions costaneres es queden sense recursos. Llavors, han de fugir i deixar el país i anar als països nòrdics, principalment Noruega. Aquests són exemples que fan que ens adonem que ho vulguem o no ho vulguem els immigrants continuaran arribant i així ha estat durant dècades i dècades.

Si fem referència als processos d'adaptació de les persones acollides per tal d'entendre'ls i afrontar-los, hem de partir dels seus trets diferencials i conèixer-los, tant les que demanen acollida com d'altres persones migrades. Són persones que s'han vist obligades a sortir del seu país d'origen per motius de persecució o de risc per la seva vida. Són conscients que el seu retorn no serà viable en un futur pròxim o potser mai. En moltes ocasions aquesta sortida, al no poder ser planificada, comporta riscos reals sobre la vida i exposició a situacions d'abús davant de l'ús de vies il·legals pel traspàs de fronteres. I, no únicament per les situacions psicològiques que deriven de qualsevol procés migratori, sinó fruit de l'experiència traumàtica que els ha fet fugir del país d'origen, han vist minvades les seves capacitats de resiliència i d'afrontament de les noves situacions que han d'afrontar.

Tot plegat dibuixa part dels reptes que les persones que arriben al nostre país cercant una alternativa de vida han de superar i com a societat d'acollida hem de analitzar, preveure i instrumentar per ajudar-los. Hem de treballar conjuntament per superar aquestes barreres i tirar endavant. Ara ja portem alguns anys d'experiència i podem extraure'n algunes conclusions. Faré referència a aquelles que crec que són més importants pel futur immediat:

El primer repte és millorar la fortalesa del sistema actual. El segon, garantir que la coordinació entre administracions de diferent nivell sigui efectiva i real. El tercer, garantir el coneixement i la formació especialitzada de tots els professionals de les administracions locals i autonòmiques que puguin intervenir amb les persones sol·licitants d'asil i a qualsevol nivell (social, educatiu, sanitari, etc.). El quart: hem de fomentar el desenvolupament de campanyes de formació i sensibilització comunitàries per millorar la comprensió per part de la societat sobre la situació de les persones sol·licitants i la defensa dels seus drets. Cinquè: hem d'aprofundir en la creació d'espais de confiança i seguretat, on l'acollida garanteixi a les persones sol·licitants una informació acord a la dels seus drets i al procediment en el qual es veuen immersos, evitant falses expectatives.

Després, en les qüestions de vida més quotidianes tenim el repte de trobar respostes efectives davant la precarietat de l'habitatge, l'accés al treball i hi ha molts altres reptes, però no em vull allargar. Però no puc deixar de dir que aquestes necessitats d'enfortiment detectades, són prioritàries més que mai, en ser les denegacions dels expedients d'asil, una constant que creix en els darrers mesos: com farem front a la constant denegació de l'expedient de protecció de totes les persones que han arribat al nostre país sense la coordinació referida i el disseny d'estratègies conjuntes?

Vull acabar recordant novament que el procés d'integració i autonomia no és quelcom que la persona fa en sis, dotze o divuit mesos, sinó que és un procés continuat d'acostament intercultural que en ocasions dura tota una vida. De vegades, malgrat la intenció i els esforços que faci la persona o els processos d'èxit com l'aprenentatge de la llengua o el treball, no ho aconsegueixen. Per què? Perquè la integració real és cosa de tots, d'ells i de nosaltres. Dels que arriben i dels que hi som.

Mercè Amor – Bé, com hem fet abans amb les taules, guardarem les preguntes per al final. Us recordo que ara parlarà el senyor Ignasi Amat, coordinador de la Fundació Tomàs i Canet i coordinador de la llar de Sant Joan de Déu a Manresa. Ens parlarà de l'acompanyament jurídic al refugi. Endavant, Ignasi.

“L’acompanyament jurídic al refugi”

Ignasi Amat

Fundació Germà Tomàs Canet. Ordre Hospitalari Sant Joan de Déu (Manresa)

Bon dia a tothom. Primer agrair la invitació per part de la Fundació Apip-Acam. Com bé diu, sóc coordinador de la llar de Sant Joan de Déu, que és un equipament que està a la ciutat de Manresa, que forma part de la Fundació Tomàs Canet i que està dins de l’ordre hospitalari Sant Joan de Déu. És una mica llarg i sembla un tall publicitari però així fem la ubicació.

En segon lloc, una bona i una mala notícia. La mala notícia és que no sóc advocat. La bona notícia és que no sóc advocat. Què vol dir això? Que no em centraré tant en la part jurídica pròpiament sinó en com funciona l’acompanyament jurídic i, per tant, entenc que utilitzaré una terminologia que potser és més comprensible que la terminologia utilitzada quan hi ha un grup d’advocats i parlen entre ells. Crec que hi ha la part positiva d’aquesta posició.

L’altra part important és el títol de la xerrada: acompanyament. Per a nosaltres és molt important aquesta expressió, perquè és un model que funciona en tots els programes de l’ordre de Sant Joan de Déu i és un model conceptual en que nosaltres hi creiem molt.

Nosaltres acompanyem a les persones. En cap moment estem decidint cap a on han d’anar, sinó que ells decideixen cap a on anar i nosaltres els hem de fer veure les oportunitats que tenen i les conseqüències de les decisions que prenen dins del nostre context. Aquesta és la nostra funció professional. Si anem més enllà, potser estem fent una intervenció, de vegades excessiva, sobre les decisions de persones que són adultes, en la majoria dels casos, que han tingut un desenvolupament professional i humà en els seus països d’origen i que, per tant, només necessiten oportunitats en el seu país d’acollida.

Per parlar clar, quan diem acompanyament és perquè les persones que treballen en atenció jurídica en els nostres centres no són els advocats de les sol·licitants d’asil. Els acompanyen en el procés de la sol·licitud d’asil i aquesta diferència és molt important, perquè en cas de necessitar suport jurídic hauran d’anar a la justícia gratuïta, com qualsevol altra persona que resideix a l’Estat espanyol. Quines són les funcions principals que fa d’intermediació? Que no només ho fan els advocats, sinó també els psicòlegs i tots els professionals que han anat treballant en els nostres centres, que el que fan és una traducció de la nostra forma d’entendre i de funcionament perquè persones que vénen de realitats molt diferents de les nostres puguin començar a valer-se en el nostre context.

I aquesta tasca és molt important, és a dir, tota l’estona estan fent aquesta feina de “no és perquè ho vulguem fer nosaltres, sinó perquè en el món en el qual tu t’hauràs de desenvolupar les coses funcionen així”. Ens agradi més o ens agradi menys, la nostra responsabilitat professional és dir-los com funcionen les coses aquí. Després, si aconsegueixen la nacionalitat algun dia, es podran presentar a eleccions tots plegats i canviar les polítiques públiques. Però el que no farem mai com a professionals és canviar realitats que ens poden semblar incorrectes a través de la nostra tasca professional, perquè seria fer un procés d’acollida que en el fons va en contra de les possibilitats o les oportunitats de les persones.

També fem una altra tasca i és d’assessorament als professionals, perquè estem parlant d’un àmbit molt específic i moltes vegades els professionals també tenen dubtes en molts àmbits jurídics a l’atenció a les persones. I en tercer lloc, un ampli ventall d’altres opcions que es generen quan les persones arriben i no és només la sol·licitud d’asil. Poden ser des dels contractes laborals, els contractes d’habitatge, des de problemes de parella i divorcis, des de situacions de reagrupament, etc. Mil coses que tenen un àmbit jurídic administratiu en que s’ha de tenir un coneixement per donar-li resposta a les persones.

Feta aquesta introducció vaig a una prèvia: és molt important entendre que en els programes de protecció internacional hi ha dues línies principals. Una és la via jurídica de sol·licitud d’asil que penja del Ministeri de l’Interior i una altra via que són les persones que segons el criteri del Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social tenen un criteri de vulnerabilitat i entren en centres de protecció internacional. Una persona pot ser sol·licitant d’asil i no estar en un

centre de protecció internacional. Una persona que està en un centre de protecció internacional ha de ser sol·licitant d'asil. Aquesta és una mica la diferenciació. Si una persona té suficients recursos econòmics o d'una altra índole i es pot valdre per si mateix en el país d'acollida, no té per què estar en un centre de protecció internacional.

També és important entendre que la nostra feina està dins del marc estatal, que ja s'ha exposat prou durant el dia d'avui, amb les seves rigideses i dificultats. Per tant, el nostre acompanyament és dins del marc estatal. I tot està referit a la Llei d'Asil. Per a qui li agradin aquests temes, la Llei 12/2009 que tothom coneix, té una gran problemàtica: és una llei que ha tingut reformes, però no té un reglament. Per tant, el desenvolupament d'aquesta llei no té la lletra petita i, en molts casos, els serveis jurídics tenen molts problemes per definir això, perquè el marc conceptual està escrit però el com no ho està, o el reglament que és operatiu és anterior. Per tant, aquí es produeixen incongruències.

Anant als tres àmbits claus que us poden interessar. Parlem d'accés a la sol·licitud d'asil, la seva tramitació i la seva resolució. Serien els tres àmbits purament jurídics en l'acompanyament a les persones. L'accés, s'ha parlat durant el dia d'avui i no m'hi reiteraré. Un, es fa a través de la frontera: un arriba a l'aeroport i diu vull ser sol·licitant d'asil. Dos, el re-assentament, ja s'ha dit també: quan des de camps de refugiats, bàsicament en zones limítrofes a les zones de conflicte, es generen vols programats a diferents països europeus en que arriben les persones en grups. Tres, reubicació amb aquests acords europeus. I quatre, pel reglament de Dublín, que és això que s'ha restringit a la validesa de per quin país s'està entrant.

Espanya, gairebé en cap cas, està aplicant Dublín, és a dir, no està tornant persones que hagin entrat per algun altre estat d'Europa. I els dos països que més estan aplicant el reglament de Dublín a nivell europeu són Alemanya i Holanda, ens estan arribant persones d'aquests països amb aquest qualitatiu restrictiu del tercer punt, només considerant el país d'entrada.

Què és important en aquest procés quan algú sol·licita asil? Hi ha un mes de resolució. És un mes en que el que fan les autoritats és retirar tota aquella documentació que tingui aquella persona, la posa en un calaix, la reserva i a canvi d'allò li dona un full de color blanc, que és el seu document d'identitat, que li dona els mateixos drets que a qualsevol persona resident a l'Estat espanyol. Una altra cosa és que després les diferents institucions li validin aquest document.

Hi ha un mes per resoldre. Què passa? No es resol durant aquest mes. Hi ha silenci administratiu. En aquest cas, el silenci administratiu és favorable a les persones i, per tant, automàticament passen a formar part del gruix de persones sol·licitants d'asil. I aquest paper de color blanc es converteix en el que coneixem tots com a targeta vermella. Hi ha aquí companys de Creu Roja, que com s'ha dit porten fase zero, i saben que tot aquest procés que hauria de ser molt ràpid no s'està produint. Llavors tenim gent que està entrant en fase zero que porta deu mesos, un any, en territori de l'Estat. I després gent que estan en fase zero, no passa un mes, sinó que passa més temps i ens arriben als centres de protecció internacional, quan potser ja porten dos anys aquí. Més de dos anys no, perquè no poden entrar dins dels centres de protecció internacional.

Ja està admès. No es produeixen a l'Estat espanyol denegacions a tràmit en la majoria dels casos, a no ser que salti algun tema a nivell interior de temes de delictes o variants. I com ja he dit, per silenci administratiu tenen la targeta vermella i se'n van a tràmit. La primera targeta vermella només dona permís d'estada, és a dir, no hi ha drets laborals. No poden treballar en aquestes situacions. Al cap de sis mesos, que coincideix amb la fase 1 del programa de protecció internacional o hauria de coincidir, que és el pas a l'autonomia, quan ja no viuen en centres i no hi ha l'acompanyament professional tan exhaustiu, poden tenir una renovació d'aquesta targeta. En aquesta renovació el que els hi ve són els permisos laborals. Aquesta renovació es produeix perquè la tramitació és lenta. Si els tràmits fossin en els temps marcats, no es donarien tots aquests casos. Però el que ha anat fent l'administració, per dir-ho d'alguna manera, és posar pegats a situacions que s'haurien de resoldre amb més celeritat i que no s'acaben resolent.

Part favorable dels últims temps? Certa descentralització. Tot s'ha de fer molt a prop d'aquí, al Passeig de Sant Joan, a estrangeria. Però des de fa poc hi ha certes tramitacions, com la renovació de la targeta vermella, que es poden fer a les comissaries de certes zones del territori de Catalunya. Això ens ha fet trencar una mica amb la pressió que hi havia sobre el centre d'aquí i ens ha facilitat més els processos de tramitació.

Actualment, s'està arribant als dos o tres anys de procés de tramitació. Què fa això? Que com bé s'ha dit, molt cops, és una via de regularització de moltes persones que molts cops els serveis jurídics quan han de defensar la seva sol·licitud

d'asil, des del punt de vista pròpiament jurídic són complicades. Des del punt de vista de supervivència, doncs suposa oportunitats. Però des del punt de vista del que marca la llei d'asil són molts cops difícilment defensables.

Arribem al tercer punt: resolució. Qui resol? Resol bàsicament una entitat que es diu SIAC, que està formada per diferents ministeris i que acaba decidint sobretot per criteris polítics quines persones tenen o estan dins del marc de referència de la llei d'asil, que com hem dit està sustentada amb el Protocol de Nova York. Quines possibilitats hi ha quan hi ha la resolució? Una, que et donin l'estatus de refugiat. Dos, protecció subsidiària, és a dir, tota la gent que ve del re-assentament en zones de conflicte, la majoria d'ells arriben amb protecció subsidiària. Què vol dir la protecció subsidiària? Bàsicament, que el retorn al seu país d'origen podria causar danys greus a la persona. És l'únic criteri que s'està utilitzant. Si amb criteri o amb categoria de persona refugiada gairebé és indefinit, amb protecció subsidiària, diferent a altres llocs de la UE, són cinc anys.

Anem als temes greus: denegacions. Quan es produeixen denegacions s'obren dues portes: una és raons humanitàries, que s'està utilitzant ara sobretot per les persones d'origen veneçolà, que és una porta que es pot obrir per via estrangeria o per via asil, però que bàsicament els hi dona la possibilitat de seguir la seva tramitació d'asil, que no vol dir formar part de centres de protecció internacional. És a dir, totes les ajudes i tota aquesta feina que estava comentant aquí desapareix i l'únic que poden seguir és la via jurídica-administrativa.

En cas que hi hagi denegació, tenim recurs de reposició a l'Oficina d'Asil i Refugi, recurs contenciós administratiu i en darrer terme utilitzar la via d'arrelament, que és l'estratègia que s'utilitza generalment, que ja sabeu que són els tres anys del padró, etc. Com fins ara la jurisprudència i l'administració de justícia era lenta, tard o d'hora, s'arribava a aquest procés d'arrelament. Últimament, estan accelerant els processos i, per tant, ens trobem amb moltes denegacions del 70% de les persones que estan als centres. Per tant, els hi hem de dir que tenen quinze dies per abandonar els centres. Això és una dificultat que tenen els professionals.

Temes a debat i idees principals. Respecte als sistemes d'accés, com be sabeu i s'ha dit, el 70% són denegats. També és cert que hi ha un efecte des que aquest programa té una dotació econòmica important en els centres de protecció internacional: que s'han disparat les sol·licituds d'asil. Per això és important saber amb quin ús i amb quina intencionalitat s'estan fent les sol·licituds d'asil.

L'altra és la dificultat d'obtenció de cites. Sabeu, per què ha sortit als mitjans, que les cites s'obren els dilluns a les 9 del matí, en un aplicatiu informàtic, i has de ser-hi allà per aconseguir una cita. Això són dificultats a la gestió i en els processos d'adaptació de la gent des del punt de vista senzillament burocràtic. El tema de les traduccions. Penseu que totes les entrevistes inicials es fan en comissàries de policia, per tant, estem associant sol·licitud d'asil a comissaria de policia. Estem associant protecció internacional a temes de seguretat. No hi ha habilitats espais específics perquè s'atengui a aquestes persones, en la línia que s'ha exposat durant tot el matí de certa criminalització de les persones sol·licitants d'asil.

Respecte al procés de tramitació, la validesa d'aquests documents que els hi donen. Després anem a les entitats bancàries a obrir comptes i ens diuen que això no val. Després anem a llogar un habitatge i et diuen que això no és un document d'identitat. Tot i que la llei digui que sí, la realitat és que s'utilitza com un mecanisme encobert per dificultar a les persones d'altres llocs el seu procés d'integració a la nostra societat. Molt blanc, molt polit, però sí que dificulta els seus processos. I respecte al tercer punt, que és el tema de les resolucions. Quan anem per la via jurídica, tot això va a l'Audiència Nacional, tot això va a Madrid. Per tant, tota aquesta gent ha de tenir un advocat, anar a Madrid, la qual cosa dificulta molt la via jurídica que els hi pugui donar suport.

Només enllaçant i acabant amb el que ha dit el company: el concepte bàsic és el concepte acollir, i és un concepte que hem de definir com a societat. Si realment anem cap a un model català, hem de definir que volem dir quan acollim persones, perquè nosaltres ho integrem. Els professionals que treballem en aquest àmbit acollim, integrem la societat, les persones. Per tant, estem parlant de polítiques extremament transversals que afecten al món de l'habitatge, al món laboral, etc. Només perquè crec que som de l'àmbit professional tots i, per tant, ja no cal fer aquesta versió, qualsevol de nosaltres que es posi al cap arribar a qualsevol país, d'un idioma que no en sap, amb cinc nanos, amb lesions d'algun tipus de caràcter sanitari, amb motxilles, etc. Arribar a un país i començar de zero amb tot l'aprenentatge burocràtic, cultural, lingüístic, això realment porta moltes dificultats en els processos.

Aquí ho deixaria, moltes gràcies a tots.

TERCER DEBAT

Modera: Mercè Amor

Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Gràcies Ignasi, i gràcies Salem. S'obre un torn de preguntes, si pot ser, molt concretes i dient a qui van dirigides.

Pregunta per Ignasi Amat - Només volia preguntar pel programa de mentoria, és a dir, per les eines de socialització d'aquesta part de la ciutadania catalana. Volia preguntar sobre la valoració que feu, si funciona o no, si hi ha moltes persones disposades a ser mentores i mentors.

Ignasi Amat -. Quan una persona marxa del seu país d'origen per temes de persecució i aterra a qualsevol altre país, té trencada la seva xarxa de contactes. El que volia o el que pretén el programa de mentoria és recuperar aquesta xarxa de contactes. La dificultat és encabir tot aquest mecanisme en un programa que és rígid, que és complex, i a la vegada que molts cops la visió que nosaltres tenim de persones que estan dins de programes de protecció internacional és una visió una mica esbiaixada de la situació real, perquè molta d'aquesta gent porta motxilles molt carregades i moltes d'aquestes motxilles s'han de gestionar des de l'àmbit professional. Llavors, s'ha de diferenciar l'àmbit professional de l'àmbit mentor. S'ha d'engranar bé, perquè té molt potencial de recorregut, però s'ha de treballar molt coordinadament perquè aquestes possibilitats no generin al final de tot situacions que no siguin favorables pel desenvolupament.

Pregunta per Ignasi Amat - Gràcies per la informació. Volia preguntar sobre les cites telemàtiques a que feies al·lusió, Ignasi. Són noves per la renovació de la documentació, o també per a la sol·licitud de cita inicial? És que jo tenia entès que era només presencialment al Passeig Sant Joan.

Ignasi Amat - L'entrevista inicial és presencial, aquí no hi ha més, i és aquesta la que de vegades es fa a comissaria. Per coses puntuals, que demostrin com està el model, se'ns ha passat de vegades acompanyar a persones a la cita aquesta, a la famosa entrevista. No hi ha traductor, per tant, la persona ha de tornar. O el mateix traductor és una persona que està en situació irregular. És curiós, i està dins de les dependències de la policia. Però, sí, és correcte. És l'entrevista inicial. I les renovacions ja les estem fent als territoris.

Pregunta per Ignasi Amat - Gracias por vuestras explicaciones . Cuando veis que se necesita sostener y no acompañar, ¿qué hacéis? Cuando el acompañamiento no va a llegar a ningún sitio porque no hay ninguna oportunidad, ¿qué hacéis? Si no hay recursos asistenciales. ¿Se tiene derecho a abogado de oficio sin tarjeta roja? ¿Cómo funciona?

Ignasi Amat - Per qualsevol lloc que entrin tenen dret a advocat, entrin per frontera o qualsevol altre lloc. No va en funció de la documentació que tinguin, sinó que és un dret universal com la sanitat o com l'educació. Aquest seria el primer punt. Segon, nosaltres com a entitat estem assumint , com també fa la Fundació Apip-Acam i també fan altres entitats, despeses que no estan cobertes pel programa estatal per donar cobertura a persones que han sigut denegades o que no ho tenen tot cobert. El que sí que és important és entendre que en els processos d'adaptació o d'acolliment a una societat nova, es produeixen situacions que de vegades no són les millors.

Poso un exemple: una família de cinc membres decideixen que no volen escolaritzar els seus nens. Què fem? Acompanyem o no acompanyem? Perquè segons la nostra legislació qualsevol menor de setze anys ha d'estar escolaritzat, però molts cops en les situacions en que arriben les persones, l'escolarització no és un bé prioritari. Llavors, on està l'acompanyament? Per sort tenim un sistema d'ensenyament boníssim, almenys en el cas del Bages, que escolaritza en quinze dies.

Però igual en els ritmes d'aquella persona no. Llavors, aquí està la feina que deia el company de treball i de coordinació amb el territori. Escolta, deixem-li un mes, deixem-li un mes i mig. Ara, a la llarga, si aquells pares no volen escolaritzar als seus fills, la nostra responsabilitat professional és dir-los les conseqüències de no escolaritzar als seus fills. No obligar-los perquè si a escolaritzar als seus fills, sinó les conseqüències. Això vol dir realment acompanyar les persones. Llavors li haurem de dir que si el seu fill de catorze anys va pel carrer, vindrà un Mosso d'Esquadra, demanarà pel seu pare, els trucarà a casa seva i potser ho acaba agafant l'administració pública. Això li hem d'explicar. Ara, no l'hem d'obligar perquè una de les coses dels processos d'acollida és que donem tanta informació, som tan invasius en aquest sentit en el procés d'acollida, que el que fem és atabalar a la persona o generar-li oposició.

Hem de respectar els ritmes de la gent. Si jo he estat 7 anys vivint en un camp de refugiats, la meva prioritat no és l'escolarització dels meus fills. La meva prioritat ara és omplir l'estómac i després ja em plantejaré l'escolarització dels meus fills. Molts cops, en els processos d'acollida és important el canvi de rols i això és molt important en les estructures familiars. Perquè sabem perfectament que els adolescents porten un rol protagonista a les famílies i l'han de recuperar els tutors.

I després nosaltres com a professionals, utilitzem als adolescents que estan escolaritzats perquè ens tradueixin als pares, amb la qual cosa estem potenciant encara més el rol del menor. I després decidirem si ens ha acabat dominant el control d'aquesta persona. Llavors, hem d'estar molt curosos en com fem les nostres tasques per no potenciar aquestes dinàmiques. Per això parlem d'acompanyar. I qui són els responsables últims, segons la nostra legislació? Els tutors i els majors d'edat. Per tant, hem de reassumir en aquests casos el rol protagonista. Tot això és una feina que fan tots els professionals que treballen en el centre, i penseu que ho han de fer en un temps extremadament curt, d'acord? És com amb molta celeritat i molts cops, sense acompanyar bé, perquè no respectem els ritmes de la gent.

Pregunta per a Salem Zenia - Jo volia preguntar, enllaçant amb un cas que portem des del nostre centre. Nosaltres som un centre d'acolliment per a persones adultes en risc d'exclusió i estem a l'altra banda. Estem atenent a persones a les quals se'ls hi ha denegat. S'està parlant molt d'aquest acompanyament, d'aquesta part de l'acollida, però que passa quan es denega la resolució? Què passa amb aquella persona o amb aquella unitat familiar? O que passa amb aquest acompanyament una vegada se'ls hi ha denegat? Vull dir, nosaltres tenim algun cas, penso particularment en

una família amb una nena que no té ni els dos anys. Nosaltres som un centre d'acolliment temporal. Evidentment no se'ls fa fora fins que la seva situació no millora, i en aquest cas particular passarà per un arrelament. Però l'arrelament no serà efectiu tampoc si no hi ha una oferta laboral vinculant, etc. Llavors, la meua pregunta és, que passa amb aquest acompanyament, quan acaba i la realitat que ens trobem a darrere als centres d'acolliment una vegada se'ls hi denega. O en el vostre cas, que passa amb les persones una vegada se'ls hi denega.

Salem Zenia - Tenim alguns exemples d'aquest tipus. Nosaltres, des de la Fundació Apip-Acam, ara per ara només coneixem casos de denegació d'asil que, tot i així, se'ls hi permet obtenir una targeta de residència d'un any. Autorització per Raons Humanitàries. Llavors, nosaltres, què fem amb aquestes persones? Truquem a totes les portes. En el cas de Girona, tenim algunes entitats allà com Caritas. I intentem ajudar aquestes persones en aquest temps mínim, almenys ja tindran per menjar o on allotjar-se un mes fins que tinguin una feina. Intentem ajudar aquestes persones d'aquesta manera, que no sempre és fàcil.

Mercè Amor - Jo crec que realment és dramàtic, i tenim a moltes famílies en situació dramàtica fins que no aconseguen els tres anys d'arrelament i després un contracte. L'Ignasi ha dit una cosa que m'he apuntat perquè m'agrada molt, perquè ha donat en el clau: traducció de la nostra forma de funcionar a la gent que va arribant i, a més a més donar-los les competències lingüístiques perquè puguin ser cada cop més autònoms. Això, i em remeto a una altra cosa que ha dit el company, requereix temps. Temps. I no és un temps lineal, que dius en dos anys ho fem. Tot depèn de les persones, d'on venen i quina situació tenen.

Llavors són situacions dramàtiques, perquè aprendre una llengua no s'aprèn en vuit mesos. Després aprens la llengua i qui et dona feina? Si ja vens preparada des del teu país i tens un bagatge important és més fàcil, però no sempre. Nosaltres tenim noies, diplomades en enginyeria o arquitectura, que les primeres feines que han fet ha estat rentar escales durant anys. Refugiades de Síria. És a dir, el problema és aquest i és dramàtic.

Jo simplement volia afegir, una mica per tancar, que pensem tots els que estem treballant en asil, refugi i immigració en la importància que té l'opinió pública. La importància que tenen les opinions dels veïns i veïnes dels nostres barris. És molt important treballar amb aquestes persones, perquè hi ha dos agents: la gent que arriba i que per X raons estan aquí amb nosaltres i la gent que teòricament els hem de rebre. I com deia ell, l'acollida és sobretot l'acollida de la societat. Si no hi ha acollida per part de la societat, és una paraula buida. I hem de lluitar amb això, amb aquesta interrelació constant, i deixar les coses molt als veïns i veïnes, a tota la gent que ha de conviure forçosament, perquè no hi ha marxa enrere amb tota aquesta gent.

Montserrat Feu

Presidenta de l'Associació Atlàntida - Professionals per la Interculturalitat

Agrair-vos la vostra participació i especialment als i a les ponents, així com totes les aportacions dels debats. Ens han interessat molt tots els punts de vista i ens obren moltes oportunitats de noves reflexions.

En nom de les tres entitats que hem organitzat la jornada, moltes gràcies a tothom i fins aviat, perquè, ja us avisem, continuarem treballant.

RELACIÓ D'INTERVINENTS

III Jornada Bones Pràctiques “Conèixer i compartir històries de vida”

Montserrat Feu – Presidenta de l'Associació Atlàntida – Professionals per la Interculturalitat

Sílvia Casola – Assessora tècnica d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona

Oriol Amorós – Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya

Mercè Janer – Membre de la Comissió Organitzadora Jornades

Sofia Owono – Advocada. Programa Protecció a Sol·licitants d'Asil i Refugi, de la Fundació Apip–Acam

Cristina Ruano – Tècnica del programa “Referents”, Associació Punt de Referència

Mahamadou Diancoutea i Pep Puig – Mentorat i Mentor del programa “Referents”

Mercè Amor – Coordinadora del programa, Associació Intercultural Diàleg de Dones Migrades

Fàtima Choudhury – Participant del programa de dones de l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Fàtima Ahmed – Presidenta de l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Martín Habiague – Coordinador de Mescladís – Fundació Ciutadania i Multiculturalitat

Àngels Oliveras – Tècnica d'Integració Ciutadana, Ajuntament de Caldes de Montbui

Aamir Rahman i Montse García – Mentorat i Mentora, Programa Mentoria, Caldes de Montbui

Andrea Gabernet – Tècnica del Programa de Protecció a Sol·licitants d'Asil i Refugi, Fundació Apip–Acam

V. Beatriz Escobar – Participant al Programa de Protecció a Sol·licitants d'Asil i Refugi, Fundació Apip–Acam

Najat El Hachmi – Escriptora

IV Jornada Bones Pràctiques “Asil i Refugi a la Unió Europea: On estem?”

Montserrat Feu – Presidenta de l'Associació Atlàntida – Professionals per la Interculturalitat

Montserrat Font – Directora de la Fundació Apip–Acam

Fàtima Ahmed – Presidenta de l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Oriol Amorós – Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya

Mª Lluïsa Marrugat – Membre de la Comissió Organitzadora Jornades

Dolors Calvo – Responsable programa d'acollida i refugi de la Fundació Apip–Acam

Gemma Pinyol – Directora de Polítiques Migratòries a INSTRATEGIES

Teresa Crespo – Membre de la Junta Directiva Associació Atlàntida – Professionals per la Interculturalitat

Claudio Bolzman – Haut École de Travail Social, Ginebra (Suïssa)

Emmanuel Jovelín – Director de la Facultat de Ciències Socials i de Sociologia de la Universitat de Lorraine (França)

Àngel Miret – Coordinador del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades. Generalitat de Catalunya

Mercè Amor – Coordinadora Associació Intercultural Diàlegs de Dona

Salem Zenia – Tècnic del Programa de Protecció a Sol·licitants d'Asil i Refugi, Fundació Apip–Acam (Girona)

Ignasi Amat – Responsable Programa protecció Internacional Fundació Germà Tomàs Canet. Ordre Hospitalari Sant Joan de Déu (Manresa)

En el marc de les nostres publicacions presentem aquest Quadern Atlàntida número 7, que recull les aportacions a la III i IV Jornada sobre Bones Pràctiques amb Immigració i Interculturalitat, que varen tenir lloc al 2018 i al 2019 respectivament.

L'objectiu dels Quaderns és recopilar les aportacions fetes pels participants a les jornades i col·loquis que portem a terme, a més de que aquests materials siguin útils a les persones compromeses en el seu treball en l'àmbit de la immigració i la interculturalitat.

